

**PANNON EGYETEM
GAZDÁLKODÁSI KAR ZALAEGERSZEG**

Az alapjövedelem bemutatása, támogatottságának és bevezetésének vizsgálata

**Témavezető:
Dr. Jármái Erzsébet Mária
Dr. Csanádi Ágnes**

**Név:
Macher Dávid
képzési szint:
alapképzés
tagozat:
gazdálkodási és
menedzsment**

2022

**PANNON EGYETEM
GAZDÁLKODÁSI KAR ZALAEGERSZEG**

SZERZŐI NYILATKOZAT A DOLGOZAT BENYÚJTÁSÁHOZ*

Hallgató neve:	Macher Dávid		
Képzési szint:	alapképzés		
Szak:	gazdálkodási és menedzsment		
Szakirány (ha van):	logisztika & szolgáltatásmenedzsment		
Neptun kód:	CBI1BC	Védés éve:	2022
Dolgozat címe:	Az alapjövedelem bemutatása, támogatottságának és bevezetésének vizsgálata		
Egyetemi témavezető:	Dr. Jármái Erzsébet Mária; Dr. Csanádi Ágnes		
Gyakorlóhelyi konzulens:			
Öt kulcsszó a dolgozatról:	alpjövedelem, GINI-index, egyenlőtlenség, jövedelemminimum, negatív adó		

Hozzájárulok / nem járulok hozzá, hogy szakdolgozatom/zárdolgozatomat az Egyetem az interneten a nyilvánosság számára repozitóriumában közzétegye.

A hozzájárulás szerzői feltételei:

- a dolgozat magáncélra letölthető, a forrás megjelölésével szabadon idézhető, de az idézés szokásos terjedelmét meghaladó felhasználás (átvétel) tilos,
- hozzájárulásom időtartamra nem korlátozott és bármikor visszavonható.

(Hozzájárulás hiányában a dolgozat csak az Egyetem arra kijelölt számítógépein, képernyős megtekintéssel kutatható. Egyéb hozzáférés, többszörözés nem engedélyezett.)

Büntetőjogi felelősségem tudatában nyilatkozom az alábbiakról:

- dolgozatom mindenben eleget tesz a vonatkozó és hatályos intézményi előírásoknak,
- a dolgozatban foglalt tények és adatok a valóságnak megfelelnek, a leírtak saját, önálló munkám eredményei,
- a dolgozatban felhasznált adatokat, forrásokat a szerzői jog figyelembevételével alkalmaztam,
- a dolgozat nem került felhasználásra korábban oktatási intézmény más képzésén felsőoktatási szakképzés, diplomaszerezés vagy szakirányú továbbképzés során.

Tudomásul veszem az alábbiakat:

- a dolgozat szerzői jogtisztaságának ellenőrzésére az Egyetem szoftveres ellenőrzést (plágiumszűrést) végezhet és eredményét a dolgozat értékelésében felhasználhatja,
- a dolgozat elektronikus formában, az Egyetem repozitóriumában kerül elhelyezésre és a hatályos jogszabályok, intézményi szabályzatok szerint, valamint fentebbi szerzői rendelkezésemnek megfelelően biztosítható a kutatási célú hozzáférése,
- a dolgozat metaadatai és szerzői összefoglalója online nyilvánosak.

Zalaegerszeg, 2021.12.28

Macher Dávid s.k.
hallgató aláírása

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS	6
1.1. A téma aktualitása	6
1.2. Problémafelvetés – Kutatási célok	6
1.3. A dolgozat felépítése	7
2. SZAKIRODALOM FELDOLGOZÁSA	7
2.1. Az alapjövedelem definiálása	7
2.2. Mire lehet megoldás az alapjövedelem?	9
2.3. Az alapjövedelem gazdaságtana	17
2.4. Jóléti állam és az alapjövedelem	19
2.5. Nemzetközi alapjövedelmi kísérletek	20
2.6. Alapjövedelem modellezése	22
2.7. Az alapjövedelem elvét megvalósító modellek	22
2.8. Az alapjövedelem finanszírozásának módjai	28
2.9. Magyar alapjövedelmi programok	30
2.10. Szakirodalom feldolgozásának konklúziója	42
3. KUTATÁS	43
3.1. Keresethez kötött negatív adó	43
3.2. Kapcsolat az alapjövedelem támogatása és gazdasági indikátorok között	44
3.3. Az alapjövedelem bevezetésének hatása Magyarországon	56
3.4. A kutatási eredmények, következtetés	64
IRODALOMJEGYZÉK	66
MELLÉKLET	72
SZERZŐI ÖSSZEFOGLALÁS	78

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: Jövedelmi egyenlőtlenségek az Egyesült Államokban	10
2. ábra: Jövedelmi egyenlőtlenségek: Európa kontra Egyesült Államok.....	11
3. ábra: Versenyző munkaerő-piac modellje	14
4. ábra: Egyéni munkakínálati modell.....	18
5. ábra: Az alapjövedelem modellje	22
6. ábra: A negatív adó modellje	23
7. ábra: A Supplemental Security Income modellezése	24
8. ábra: Az alapjövedelem és a negatív adó különbsége	25
9. ábra: A minimumjövedelem modellje.....	27
10. ábra: A LÉT-pénz hatásai bruttó 100.000 forint kereset esetén	32
11. ábra: Az alapjövedelem bevezetésének hatása az adózásra minimálbér esetén.....	36
12. ábra: Az MMAA dolgozói alapjövedelem modellje	39
13. ábra: A negatív adó keresethez kötött változata	44
14. ábra: Az alapjövedelem kutatás eredményei korcsoportonként (2016)	46
15. ábra: Az alapjövedelem bevezetésére adott válaszok megoszlása korcsoportonként (2016)	46
16. ábra: Az átlagbér és az alapjövedelem támogatottsága egyes európai országokban 2016.	48
17. ábra: Az átlagbér/mediánbér hányados és az alapjövedelem támogatottsága közti összefüggés (2016).....	50
18. ábra: A Gini-index és az alapjövedelem támogatottsága közti összefüggés	52
19. ábra: A GNI és az alapjövedelem támogatottsága egyes európai országokban	53
20. ábra: A munkanélküliségi ráta és az alapjövedelem támogatottsága egyes európai országokban.....	55
21. ábra: A Lorenz-görbe ábrája.....	57
22. ábra: A 10. jövedelmi decilis részesedése a háztartások összes nettó jövedelméből	62
23. ábra: A legfelső jövedelmi decilis részesedése a háztartások összes nettó jövedelméből .	62
24. ábra: Az alsó öt jövedelmi decilis részesedése a háztartások összes nettó jövedelméből..	63

TÁBLÁZATJEGYZÉK

1. táblázat: Háztartások egy főre jutó adatai jövedelmi tizedek szerint	12
2. táblázat: A bruttó és nettó jövedelmek szemléltetése.....	40
3. táblázat: Az átlagbérek és az alapjövedelem megítélésének varianciaanalízise	47
4. táblázat Az átlag- mediánbér arány és az alapjövedelem megítélésének összesítő táblája 2016	49
5. táblázat: A Gini-index és az alapjövedelem megítélésének összesítő táblája	51
6. táblázat: A GNI és az alapjövedelem megítélésének összesítő táblája	53
7. táblázat: A munkanélküliség és az alapjövedelem megítélésének összesítő táblája	54
8. táblázat: Háztartások egy főre jutó adatai 20.000 forint alapjövedelem bevezetése esetén, finanszírozás nélkül.....	58
9. táblázat: Háztartások egy főre jutó adatai 20.000 forint alapjövedelem bevezetése esetén, lineáris finanszírozással.....	59
10. táblázat: Háztartások egy főre jutó adatai 20.000 forint alapjövedelem bevezetése esetén, lineáris adózás bevezetésével	60
11. táblázat: Háztartások egy főre jutó adatai 20.000 forint alapjövedelem bevezetése esetén, a munkajövedelmeket terhelő lineáris finanszírozás esetén.....	61
12. táblázat: A 2018-as Gini-index és az alapjövedelem bevezetése után számított Gini-indexek összevetése és az európai országok között elfoglalt pozíció	63

1. Bevezetés

1.1. A téma aktualitása

Az alapjövedelem gondolata már a XVIII. században megjelent Thomas Paine röpiratában¹, mégsem vált egy elterjedt gazdaságpolitikai eszközzé. Mindössze egy ország alkalmazza a feltétel nélküli alapjövedelmet. Egyedül az USA-ban, Alaszka államban létezik a feltétel nélküli alapjövedelem. Napjainkban viszont ez a téma előtérbe került és a médiában is egyre több figyelmet kap. Jelenleg is több országban tesztelik az alapjövedelem hatékonyságát, illetve néhány éve Svájcban népszavazást is tartottak a bevezetéséről. Továbbá zajlik egy aláírásgyűjtés² az Európai Unió (továbbiakban: EU) weboldalán, amelynek célja a feltétel nélküli alapjövedelem bevezetésének előkészítése az EU országaiban. A koronavírussal kapcsolatban több ország is alkalmazott olyan állami transzfereket, melyek hasonlítanak az alapjövedelemhez. Magyarországon szintén több javaslat készült már a bevezetésére, ugyanakkor ezen javaslatok között van olyan, amely csak részben valósítja meg az alapjövedelmet.

1.2. Problémafelvetés – Kutatási célok

A kutatásomban két kérdésre keresem a választ. Az első kérdésem az alapjövedelem megítéléséhez kapcsolódik. Megvizsgálom, hogy azokban az országokban, ahol fejlett a jóléti rendszer és mérsékeltek a jövedelmi egyenlőtlenségek, milyen az alapjövedelem támogatottsága. A hipotézisem, hogy a gazdaságilag erősebb, egyenlőbb jövedelemeloszlású országokban alacsonyabb az alapjövedelem támogatottsága. Választ keresek tehát arra a kérdésre, hogy lehet-e bármiféle összefüggés az EU-s országok makrogazdasági adatai és az alapjövedelem megítélése között. A második kérdés, amelyre választ várok kutatásaimból, hogy milyen hatása lenne az alapjövedelem bevezetésének hazánkban a jövedelmi egyenlőtlenségekre? Mivel Európában még nem létezik alapjövedelem, így érdemes megvizsgálni, hogy milyen hatása lenne Magyarországon a bevezetésének.

¹ Thomas Paine: Agrarian justice című röpiratában ír arról, hogy a földnek nincsen tulajdonosa, ezért a használatáért bérleti díjat kéne fizetni. Pain javaslata szerint, minden huszonegyedik életévét betöltött fiatal egyszeri 15 font juttatásban, illetve minden ötven évnél idősebb ember évi 10 font juttatásra jogosult.

² az aláírásgyűjtés: <https://eci.ec.europa.eu/014/public/#/screen/home>

Szekunder kutatással dolgozom fel a témához illeszkedő általam választott szakirodalmat. Primer kutatásként meglévő adatsorokat elemzek a korábitól eltérő aspektusból és eltérő módszerrel.

1.3. A dolgozat felépítése

A dolgozat elején definiálom, és értelmezem az alapjövedelem kifejezést. Felsorolok néhány főbb problémát, melyekre megoldást nyújthat az alapjövedelem bevezetése. Ezek után megvizsgálom, hogy milyen gazdasági hatásai lehetnek az alapjövedelem bevezetésének. Bemutatom néhány nemzetközi vonatkozását is, majd saját modellek segítségével szemléltetem az alapjövedelmet, illetve más, nem biztosítási juttatásokkal kapcsolatos rendelkezésekkel teszem teljessé a képet. Konkrét példákon keresztül mutatom be a minimumjövedelem, illetve a negatív adó alkalmazását a gyakorlatban. Csoportosítom az alapjövedelem finanszírozásának lehetőségeit, illetve elemzem a magyarországi koncepciókat. Végezetül összegzem a felhasznált szakirodalom alapján kialakított megállapításaimat, és következtetéseket vonok le a magyarországi programokból.

2. Szakirodalom feldolgozása

2.1. Az alapjövedelem definiálása

A Basic Income Earth Network (továbbiakban: BIEN), egy 1986-ban alapított nemzetközi szervezet, mely aktívan foglalkozik az alapjövedelem kérdésével, így az általuk meghatározott definíciót tekintem dolgozatom szempontjából relevánsnak. Az alapjövedelem alapvetően egy olyan készpénzben nyújtott juttatás, amelyet egyéni alapon nyújtanak, feltétel nélkül. A BIEN szerint 5 kritérium van, amelyek teljesülése esetén alapjövedelemnek lehet hívni a juttatást.

- rendszeres időközönként folyósítják (nem egyszeri juttatás),
- készpénzben kell kifizetni (tehát szabadon felhasználható bármire),
- egyéni alapon jár (nem háztartásonként),
- univerzális (tehát bármilyen jövedelmi vagy vagyoni ellenőrzés nélkül jár),
- feltétel nélküli (nem kell semmiféle, például munkakötelezettséget vállalni) (BIEN, 2020).

Yanik Vonderbourght és Phillippe Van Parijs, holland közgazdák így definiálják az alapjövedelmet: „Alapjövedelmen egy olyan jövedelmet értünk, amelyet egy politikai közösség

minden tagjának folyósít, egyéni alapon, a jövedelemtől függetlenül, mindenfajta ellenszolgáltatás követelése nélkül.” (Vonderbourgh & van Parijs, 2005, old.: 17).

A politikai közösség alatt a szerzők nem a politikai pártok közösségét értik, hanem olyan közösségeket, amelyek részt vesznek a politikában és a közügyekben. Így tehát elképzelhető az alapjövedelem bevezetése olyan közösségekben, mint egy település lakosai, egy ország állampolgárai vagy például az Európai Unió állampolgárai.

Az alapjövedelemnek tehát az a lényege, hogy egy közösség minden tagja kapjon egy bizonyos összeget, amely ideális esetben olyan mértékű, hogy legalább a létfenntartást biztosítani tudja minden ember számára. Ez a gyakorlatban leegyszerűsítve azt jelentené Magyarországon, hogy minden magyar ember minden hónapban kapna az államtól egy meghatározott összeget, ami alanyi jogon járna, bármely más körülmény figyelembevétele nélkül. Ugyanúgy járna a szegényeknek, gyermekeknek, vállalkozóknak és mindenki másnak. Nyilvánvalóan ez az összeg nem fogja a gazdag emberek életszínvonalát érdemben növelni, így nem ők tekinthetők az alapjövedelem legnagyobb haszonélvezőinek. Sőt, az alapjövedelemhez szükséges források (csak úgy, mint a legtöbb állami kiadás) alapvetően adókból lennének finanszírozva, így a magas jövedelemmel rendelkezők nagyobb részben járulnak hozzá az alapjövedelem finanszírozásához, mint amennyi hasznot élveznek belőle, tehát elképzelhető, hogy számukra negatívan hathat az alapjövedelem bevezetése.

Az alapjövedelemről elmondható, hogy nem feltétlenül a definíció szerinti értelmezésében használják. Gyakran előfordul, hogy olyan javaslatokat vagy intézkedéseket illetnek az alapjövedelem jelzővel, melyekre nem teljesül a BIEN öt kritériuma. A legtöbb esetben a feltétel nélküliség kritériuma nem teljesül, ezért ennek a kritériumnak való megfelelés miatt szintén használatos a „feltétel nélküli alapjövedelem” kifejezés. A feltétel nélküliség azt jelenti, hogy kötelezettség vállalása nélkül jár az alapjövedelem és nincs olyan körülmény, melynek megváltozása az alapjövedelemre való jogosultág elvesztését jelenti. Ilyen körülmény lehet például a munkaerőpiaci helyzet. A „feltétel nélküli alapjövedelem” kifejezés tehát megegyezik az alapjövedelem definíciójával. A jelenlegi dolgozatomban alapjövedelem alatt Yanik Vonderbourght és Phillippe Van Parijs definícióját értem. Ennek ellenére gyakran fogok bizonyos juttatásokat alapjövedelemnek nevezni a következőkben, melyek nem teljesítenek minden kritériumot, viszont ezeket mindig kiemelem. Teszem mindezt az egyszerűség és közérthetőség kedvéért.

2.2. Mire lehet megoldás az alapjövedelem?

2.2.1. Szegénység mérséklése

Ugyanúgy ahogy mindenkinek joga van a szabadsághoz, az élethez vagy a tulajdonhoz, úgy alapvető emberi jog lehetne egy olyan jövedelem, amely legalább az alapvető emberi szükségleteket ki tudja elégíteni, mint például a változatos táplálkozás, megfelelő ruházat, vagy a lakhatás (ohchr.org, 1948).

Az alapjövedelem bevezetése azt vonná maga után, hogy megszűnne a teljes nincstelenség. Nem lenne olyan ember a közösségen belül, akinek semmiféle jövedelme sincs. Jelenleg Magyarországon az álláskeresői járadék folyósításának maximális időtartama három hónap, amelynek lejártát követően semmiféle pénzügyi támogatás nem jár. Az alapjövedelemmel még a legrosszabb sorsúak, például a hajléktalanok helyzete is rengeteget javulna és vissza lehetne őket integrálni a társadalomba (nfsz.munka.hu, 2020). Egy kutatás kimutatta (Kelly, 2013), hogy a bizonytalan anyagi helyzet, negatívan hat az IQ tesztek eredményére. A kutatásban 464 cukornád termelő vett részt, akik az éves jövedelmük mintegy 60%-át aratáskor kapják meg. Az aratás után tehát sok pénzhez jutnak, viszont közvetlenül a következő aratási időszak előtt jellemzően elfogy a pénzük. A cukornád termelők az aratás után átlagosan 13 ponttal teljesítettek jobban az IQ teszten, mint előtte. Ebből a kísérletből a kutatók azt a következtetést vonták le, hogy a bizonytalan anyagiak miatt, romlanak a kognitív képességek és nehezebb helyzetekben rosszabb döntéseket hoznak. A szegénységnek és a pénzügyi bizonytalanságnak ezen jellemzője még nehezebbé teszi a kitörést a szegénységből.

2.2.2. Egyenlőtlen jövedelmi eloszlások

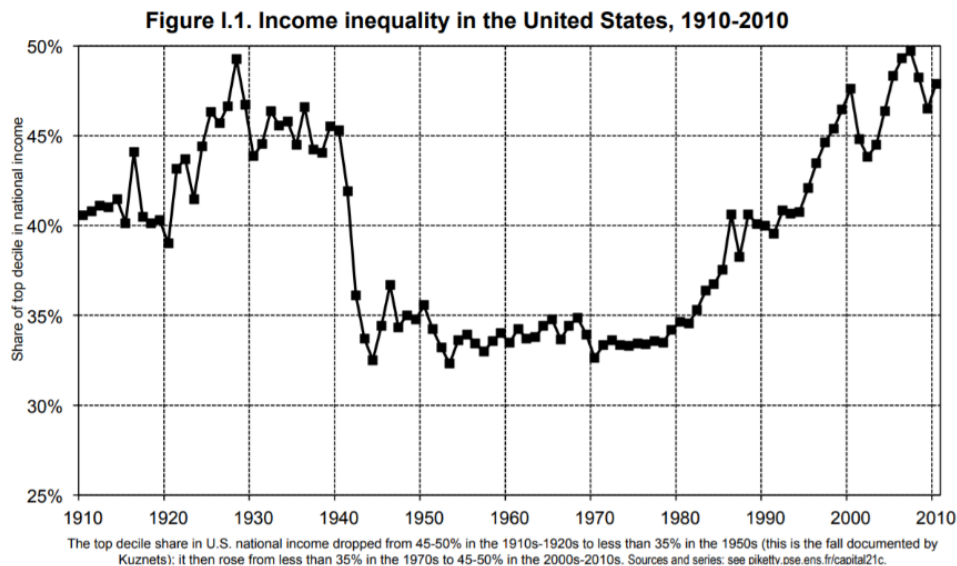
Jövedelmi eloszlások globálisan

A jövedelem eloszlások egyenlőtlenségének vizsgálata azért fontos, hogy megértsük miért is lehet szükség az alapjövedelemre és mely országok azok, ahol nagyok a jövedelmi egyenlőtlenségek. Globálisan az emberiség jobban él, mint valaha. A reálértéken számított globális GDP folyamatosan növekszik, mégis rengeteg ember él borzasztó körülmények között (Data Worldbank, 2019). Thomas Piketty³ foglalkozik az egyenlőtlenségekkel könyvében (Piketty, 2013), ami által egy reális képet kaphatunk országok közötti és országon belüli egyenlőtlenségek mértékéről. Piketty révén tudjuk, hogy az egyenlőtlenség az „ $r > g$ ”

³ Thomas Piketty közgazdász. Többek között a *Capital in the Twenty-First Century* és a *Capital and Ideology* szerzője.

összefüggésből adódik, ahol „r” a tőke hozama, „g” pedig a gazdasági növekedés. Amennyiben tehát a tőke hozama meghaladja a gazdaság növekedését, az egyenlőtlenségek nőnek. Ez az egyenlőtlenségek növekedésének fő forrása. Piketty ezen művéből szemléltetek két ábrát, amely az egyenlőtlenségek mértékét és tendenciáit mutatja be.

1. ábra: Jövedelmi egyenlőtlenségek az Egyesült Államokban

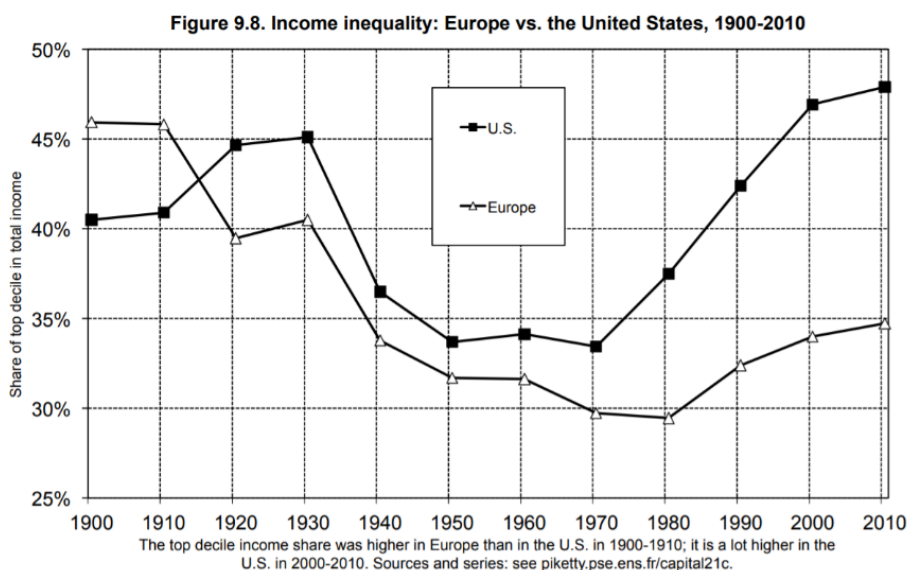

Forrás: <http://piketty.pse.ens.fr/files/capital21c/en/pdf/F0.I.1.pdf>

Az Amerikai Egyesült Államokban a felső decilis részesedése a nemzeti jövedelemből az 1930-as évektől egészen a 1970-es évekig csökkent (1. ábra). Az 1970-es években aztán paradigmaváltás következett és a keynesiánus gazdaságpolitikát a stagfláció következtében felváltotta a neoliberális gazdaságpolitika, amelynek az egyik legismertebb alakja Milton Friedman (Pogátsa, 2016). Ennek következtében újra növekedni kezdtek az egyenlőtlenségek és napjainkban már a lakosság felső 10%-ának jövedelme az USA-ban közel 50%-a a nemzeti jövedelemnek, amivel újra eléri az egyenlőtlenség az 1930-as szintet. Fontos megjegyezni, hogy ezen adatok a jövedelmekre, nem pedig a vagyona vonatkoznak. A vagyonok eloszlásában még magasabb egyenlőtlenséget figyelhetünk meg. Az USA-ban a lakosság felső 10%-ának összvagyon a nemzeti összvagyon körülbelül 70%-a, és ezen mutató is növekvő tendenciát mutat az 1970-es évektől kezdődően.

Az USA-ban tehát növekedett a jövedelmi egyenlőtlenség az 1970-es évektől kezdődően, és Európában is hasonlóan alakult a jövedelmek eloszlása (2. ábra).

2. ábra: Jövedelmi egyenlőtlenségek: Európa kontra Egyesült Államok

Forrás: <http://piketty.pse.ens.fr/files/capital21c/en/pdf/F9.8.pdf>

Piketty Nagy-Britannia, Németország, Franciaország és Svédország adataiból próbált következtetni a felső decilis részesedésére a nemzeti jövedelemből egész Európára vonatkozóan. „Ha ebből a négy országból kiindulva – bár a módszer természetesen vitatható – megpróbálunk valamilyen európai átlagot számolni, akkor a két kontinens összehasonlíthatóvá válik.” (Piketty, 2013, old.: 343.)

Európában ez a jövedelemegyenlőtlenségi mutató az 1920-as évektől folyamatosan alacsonyabb, mint az USA-ban. Viszont jól megfigyelhető az együtt mozgás. 1930 és 1970 között az egyenlőtlenségi mutató csökkent, azonban Európában is növekedni kezdett az egyenlőtlenség az 1970-es évektől.

Jövedelmi eloszlások Magyarországon

A jövedelmi egyenlőtlenségek mérésére egy jó mutatószám a Gini-index. A Gini-index egy országon belüli jövedelmi egyenlőtlenségek mérésére szolgáló közgazdasági mérőszám. A KSH adatai alapján, ezen mérőszám 2018-as értéke 28%, az Eurostat adatbázisában pedig 28,7% szerepel. Így európai összehasonlításban Magyarországra nem jellemző akkora egyenlőtlenség, mint Romániára (35,1%) vagy Bulgáriára (39,6%), viszont nagyobb a jövedelmi egyenlőtlenség mint Norvégiában (24,8%) vagy Szlovákiában (20,9%) (Eurostat, 2020). A Gini-index egy hosszútávon is viszonylag stabilnak mondható mutatószám, mely csak akkor változik nagyobb mértékben ha a számolási metodikát módosítjuk (Francisco, 2000).

1. táblázat: Háztartások egy főre jutó adatai jövedelmi tizedek szerint

Decilis	Egy főre jutó bruttó jövedelem/év (ezer forint)	Egy főre jutó nettó jövedelem/év (ezer forint)	Adózás aránya a bruttó jövedelem százalékában (%)	Nettó jövedelmek megoszlása (%)
1	465,4	428,7	7,9	3,0
2	832,6	724,3	13,0	5,1
3	1164,8	889,9	23,6	6,2
4	1308,5	1043,6	20,2	7,3
5	1561	1188,8	23,8	8,3
6	1783,3	1361	23,7	9,5
7	1837,2	1517,4	17,4	10,6
8	2167,5	1752,1	19,2	12,2
9	2673,8	2083,7	22,1%	14,5
10	4362,9	3332,9	23,6%	23,3

Forrás: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_zhc014a.html

A KSH honlapján elérhetőek azon adatok, amelyek Magyarországon az összes háztartás adatait jövedelmi tizedekre bontva mutatják (KSH, 2020). Ezen adatok alapján kiszámítottam az adózás arányát a bruttó jövedelemből (1. táblázat). Számításához a decilisenkénti bruttó jövedelmeket elosztottam a nettó jövedelmekkel. A kapott eredményt 100%-ból kivonva megkaptam, hogy az adóköteles jövedelmek mekkora hányadát kell adóként befizetni. Ezen értékek kiszámításából látható, hogy az adórendszerünk nem mondható progresszívnek, lineárisnak és degresszívnek sem. Ez azt jelenti, hogy az adórendszerünk eltérő módon kedvez különböző jövedelmi csoportoknak. A legszegényebb háztartások fizetik arányaiban a legkevesebb adót, a legtöbbet viszont az 5. decilisbe tartozó háztartások.

2.2.3. Munkahelyek átalakulása

A felgyorsult technológiai fejlődés és robotizáció következtében folyamatosan veszik át a gépek az emberek munkáit. Az USA-ban 1900-ban a munkaerő 41%-a dolgozott a mezőgazdaságban, míg 2000-ben ez az arány mindössze 2% volt. A mezőgazdaságban a foglalkoztatás csökkent, de más ágazatokban növekedés volt tapasztalható, főként a szolgáltatás

iparágban. A robotizációnak a múltban nem volt foglalkoztatást csökkentő hatása, így az várható a közeljövőben, hogy a megszűnni kényszerülő munkahelyek számát ellensúlyozza a létrejövő munkahelyek száma. Problémát jelenthet, hogy ez a változás milyen gyorsan történik. Amennyiben olyan gyors ütemben szűnnek meg és keletkeznek új munkahelyek, hogy ezzel a munkaerő képzettsége nem tud lépést tartani, úgy ez egy komoly probléma lehet a jövőben. Ennek az esetleges problémának az orvosolására is jó megoldás lehet egy feltétel nélküli alapjövedelem bevezetése (Wolla, 2018).

Az is elképzelhető azonban, hogy a robotizáció már nem csak segíteni fogja az embert, hanem át is fogja venni az ember helyét rengeteg munkaterületen. Ebben az esetben magas lenne a munkanélküliség, tömegesen veszítenék el az emberek jövedelmi forrásukat. A kereslet fenntartása érdekében viszont célszerű lehet az alapjövedelem bevezetése. Egy javaslat szerint a munkajövedelmekre kivetett adókat teljes egészében lehetne helyettesíteni az ÁFA növelésével. Ebben az esetben kiküszöbölhető lenne az, hogy csak a munkajövedelemből élők fizetik meg a munkanélküliek alapjövedelmét (Häni & Schmidt, 2008).

2.2.4. Segélyezési programok alternatívája

Miért is fontos az alapjövedelem a segélyezési rendszer vonatkozásában? Az alapjövedelem támogatóinak egyik legfőbb célja, hogy csökkentsék a jövedelemeloszlások egyenlőtlenségét, ami a legszegényebbeket visszaintegrálja a társadalomba. Továbbá, hogy anyagi biztonságot nyújtson a legrosszabb anyagi körülmények között élőknek, felszámolva ezzel az abszolút nincstelenséget.

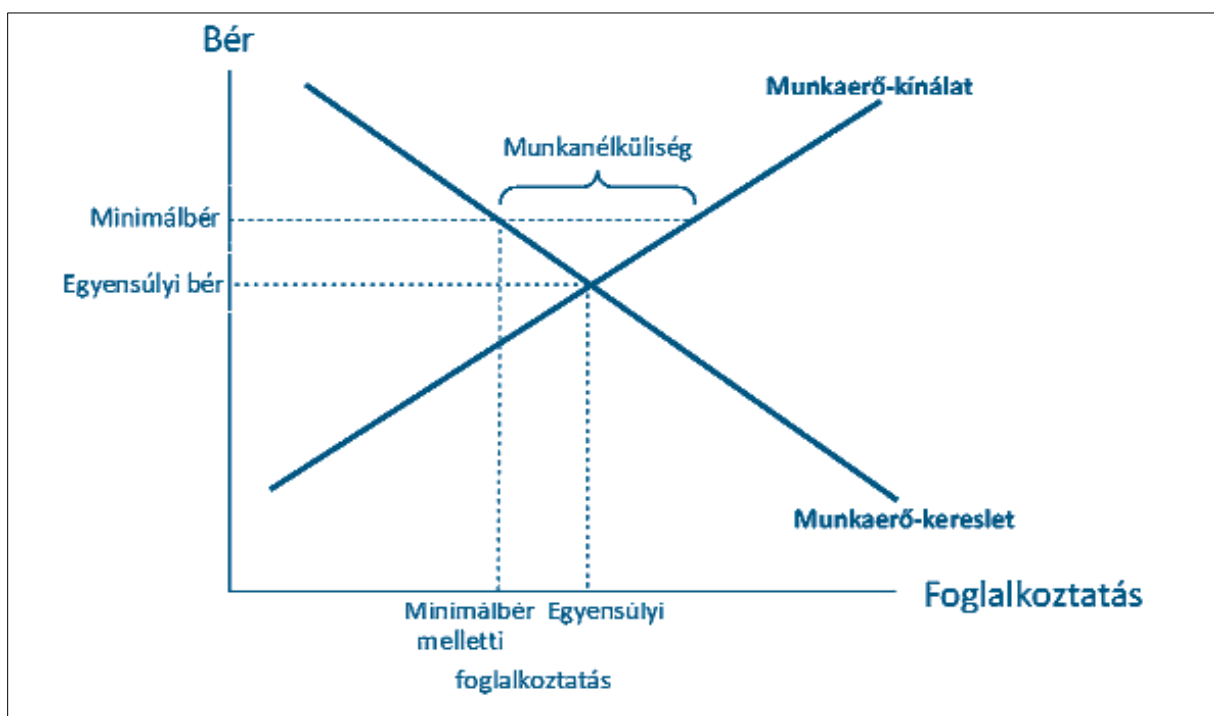
Az alapjövedelem mellett más módokon is lehet segíteni a szegények felzárkóztatását. Közgazdák, akik az alapjövedelmet ellenzik, úgy gondolják, hogy az alapjövedelem azért nem hatékony gazdaságpolitikai eszköz, mert nem célirányosan segíti a szegényeket. Ez valóban igaz, hiszen az alapjövedelem mindenkinek jár. Az államnak így rengeteg olyan kifizetése lenne, ami nem célirányosan segítené a rászorulókat, és nem az alapvető célt szolgálná. Rengeteg olyan háztartás lenne, ahol nincs szükség az alapjövedelemre, hiszen magas életszínvonalon él a család a különböző forrásból származó magas jövedelmei következtében. Talán jobb ötlet lenne a szegényebb háztartásoknak magasabb segélyeket biztosítani, és célzottan elkölteni a rendelkezésre álló forrásokat. Ez az érv elég jónak tűnik az alapjövedelem bevezetése ellen.

A helyzet azonban nem ilyen egyszerű. Ha a szegényeknek túl magas segélyt adunk, akkor ez visszavetheti a munkavégzésre való hajlandóságot. Amennyiben egy szegény ember munkát

talál, azzal bevételre tesz szert, viszont ilyen esetben valószínű, hogy le kell mondania az addigi segélyekről. Magyarországon jelenleg a munkanélküliek álláskeresési járadékra jogosultak, ezt azonban csak három hónapon keresztül vehetik igénybe (budapest.hu, 2020). Nyilvánvalóan ez sok esetben túl rövid időtartam ahhoz, hogy az ember új, számára megfelelő munkát találjon. Azonban az álláskeresési járadéknak, vagy munkanélküli segélynek az a funkciója, hogy amíg az ember nem talál állást, addig is meg tudjon élni. Amennyiben ez az összeg túl magas, illetve az időtartama is túl hosszú, az csökkentheti az alacsony keresetűek munkavállalási hajlandóságát.

A másik lehetőség, hogy béreket emelünk a legalacsonyabb jövedelműeknél a minimálbér drasztikusabb emelésével. Ez azonban mindenkinek a bérét felfelé tolhatja, és növelheti a munkanélküliséget, illetve bérinfláció is kialakulhat, hogyha nagy mértékben nő a kereslet egyes termékcsoportok iránt. Amennyiben a munkaerő keresleti és kínálati görbéjének metszéspontjához alacsonyabb egyensúlyi bér tartozik, mint a minimálbér, úgy a minimálbér kiszoríthatja a munkaerőt, ezzel növelve a munkanélküliséget (3. ábra)

3. ábra: Versenyző munkaerő-piac modellje

Forrás: <http://unipub.lib.uni-corvinus.hu/524/1/kg2012n1p123.pdf>

A robotizáció is azokban az országokban alakult ki leginkább, ahol nagyon magasak a bérek és a vállalatoknak megéri gépekkel helyettesíteni az embereket, hiszen hosszú távon jóval

olcsóbbak. Ez a folyamat a jóléti államokra is jellemző. Itt a bérek folyamatos növelésével szorítják ki az alacsony hozzáadott értéket képviselő munkákat. Az alacsony bérezésű országokban sok esetben nem éri meg az embereket robotokra cserélni. Látjuk, hogy a minimálbér drasztikusabb emelése sem feltétlenül jó megoldás a szegénység megszüntetésére, adott esetben ellenkező kimenetellel is járhat, ugyanis növekedhet a munkanélküliek száma.

Harmadik lehetőség, hogy olyan szociális segélyezési rendszereket vezetünk be, mint Franciaországban a Revenu Minimum d'Insertion⁴ nevű támogatás. Ez egyfajta minimumjövedelmet garantál az alacsony jövedelmi és vagyoni helyzetű háztartásoknak.

Vegyünk azonban egy példát, hogy lássuk, ezek az egyénre vagy háztartásra minimumjövedelmet meghatározó segélyezések miért lehetnek kontraproduktívak. Hogyha egy családnál a megállapított minimális jövedelemnek 2000 eurónak kell lennie, azonban a család összkeresete csak 1500 euró, akkor az államtól megkapják a különbözetet. Ez azonban visszavetheti a munkavállalási hajlandóságot. Amennyiben a család többletjövedelemre tudna szert tenni a jelenlegi 1500 eurós jövedelmükön felül, úgy amennyiben ez a többletjövedelem nem éri el az 500 eurót, akkor a család rendelkezésre álló nettó jövedelme nem növekedik. Ebben az esetben ugyanis, minden megkeresett többlet euróval, azonos ütemben csökken az állami segély mértéke. Összességében tehát semmilyen pozitív anyagi vonzata nincs annak, ha a család többletjövedelemre tesz szert, amíg a jövedelmük meg nem haladja a 2000 eurót. Szintén idekapcsolódik az is, hogy ilyen esetekben a munkaadó próbálja minél alacsonyabban tartani a munkabért, hiszen ezzel csökkennek a ráfordításai, a munkavállalót pedig nem éri negatív jövedelmi következmény. További probléma lehet az ilyen segélyezésekkel az is, hogy elnyerésükhöz pályázni kell, és nem biztos, hogy minden rászoruló tud ezekről a programokról, illetve az is lehet, hogy egy rászoruló család mégsem tud megfelelni minden kritériumnak, ami a támogatás elnyeréséhez szükséges. Ami még tovább nehezíti a megfelelést, hogy nemcsak jövedelmi ellenőrzésekre kerülhet sor bizonyos segélyek jogosultságának megítélésénél, hanem a vagyon is számításba kerül. Ez több okból is probléma lehet, és konzerválhatja a szegénységet. Amennyiben egy szegény ember spórol, vagy valamilyen vagyontárgyat vásárol, könnyen lehet, hogy már nem felel meg a segély kritériumainak. Így tehát még tovább csökken az alacsony jövedelműek felzárkóztatása. Az is megnehezíti ezeket a programokat, hogy folyamatos jövedelmi ellenőrzések szükségesek, illetve az igényléshez is idő-ráfordítás szükséges. Azoknak a munkavállalóknak, akik közreműködnek ezekben segélyezési

⁴ Lásd. 2.7.2.2.

programokban, szintén fizetést kellene kapniuk, ezért a segélyekre szánt pénzmennyiség egy bizonyos hányada adminisztrációs folyamatokra fordítódna. Hasonlóképpen például, a nonprofit segélyszervezeteknek juttatott pénzbeli támogatásoknak egy része működési költségekre fordítódik, és csak egy része jut el valóban a rászoruló csoportokhoz (Delp, 2020). Ha mi magunk juttatjuk el a pénzösszeget a rászorulókhöz, csak ebben az esetben kapják meg az összeget teljes egészében.

Jól látható tehát, hogy a hatékony segélyezést szinte lehetetlen megteremteni. Ideális esetben csak az igazán rászorulóknak kellene pénzt kapniuk, amit csak a jövedelmek, illetve a vagyon meghatározásával, ellenőrzésével lehet eldönteni. Ezen kívül a segélynek olyan jellegűnek kellene lennie, ami mindig hozzáadódik a jövedelmekhez és a munkajövedelem növekedésével vagy egyáltalán nem, vagy csak kisebb mértékben csökkenjen, mint ahogy a munkajövedelmek nőnek. Fontos lenne még, hogy akinek a jövedelme olyan mértékű, hogy éppen nem részesül a segélyben, még mindig jobban járjon, mint a segélyben részesülők, hiszen ha nem így lenne, akkor önként csökkentené jövedelmét, hogy megkapja a segélyt, amivel jobban jár mint jelenleg. Az, hogy mindenki számára elérhető legyen ez a segélyezési rendszer, szintén kulcsfontosságú. Ideális esetben automatikusan állapítja meg az állam, hogy jár-e valamilyen segély vagy sem. Ezt azonban nem könnyű eldönteni főleg azért, mert háztartásonként járna az ideális segély, nem pedig egyénenként. Ennek az a magyarázata, hogy sok gazdag családban lehetnek olyanok, akiknek látszólag sem vagyonuk, sem jövedelmük nincsen, ám mégis kiváló életkörülmények között és magas életszínvonalon élnek.

Ezek a kritériumok egyszerre nem megvalósíthatók. Bármilyen rendszert is vezetünk be a szegények életszínvonalának emelésére, nem tud minden kritérium egyszerre teljesülni. Azonban a legfontosabbak igen. Az, hogy minden esetben hozzáadódjon a jövedelemhez és mértéke kisebb mértékben vagy egyáltalán ne csökkenjen, mint ahogy az egyéb forrásokból származó jövedelem nő, illetve, hogy minden rászoruló számára egyszerűen elérhető legyen. Két olyan megoldás létezik, mely ezeket nagyon jól valósítja meg. Az egyik a negatív adó gondolata, a másik pedig az alapjövedelemé. A hagyományos segélyezési rendszerekkel szemben, olyan alternatív, nem biztosítási juttatásokkal kapcsolatos lehetőségek állnak, mint az alapjövedelem, a negatív adó (lásd. 2.7.1), a minimumjövedelem (lásd. 2.7.2) és a részvételi jövedelem (lásd.2.7.3).

2.3. Az alapjövedelem gazdaságtana

2.3.1. Az alapjövedelem hatása a fogyasztásra

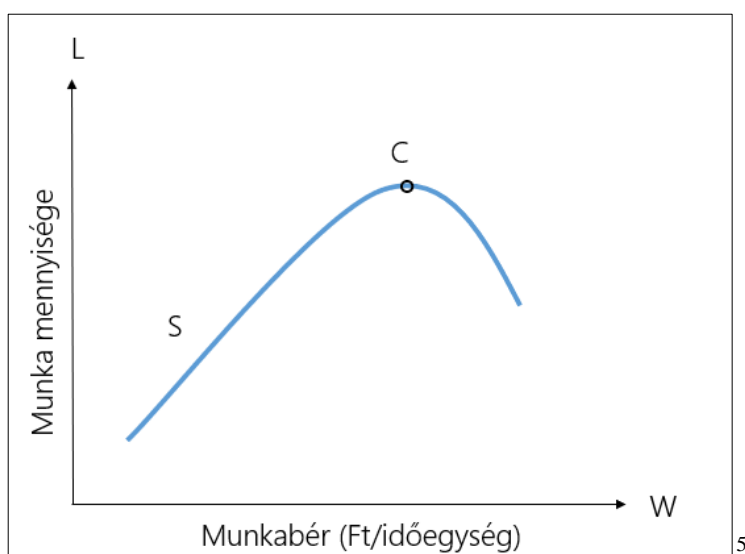
Meglehetősen sok ország folytat neoliberais gazdaságpolitikát, amely elsősorban a vagyonos rétegeknek és a vállalatoknak kedvez. Hosszútávon a multinacionális vállalatoknak sem lesz kedvező ez a fajta gazdaságpolitika, hiszen a jövedelmi egyenlőtlenségek növekedésének következtében a szegényebb rétegeknek csökken a vásárlóerejük. A legtöbb termék vagy szolgáltatás igénybevételét korlátozza a csökkenő határhaszon elve, ami Gossen első törvénye (Shailesh, 2020). Amennyiben a fogyasztók úgy ítélik meg, hogy a csökkenő határhaszon miatt nem vásárolnak többet egy termékből, a kereslet bővítése nehéz lehet. Egy közvetlen pénztranszfer azonban, amely a szegényebb rétegek életszínvonalát megemeli – ilyen az alapjövedelem – keresletélénkítő hatású lehet, mivel új fogyasztók jelennek meg a keresleti oldalon. Ebben a tekintetben az alapjövedelemnek piacélénkítő hatása lehet. Ezen felül szerepet játszik a fogyasztási határhajlandóság is. Minél magasabb jövedelemmel rendelkezik egy személy, várhatóan annál magasabb a megtakarítási határhajlandósága és alacsonyabb a fogyasztási határhajlandósága. Egy alacsony jövedelemmel rendelkező személy bevételeinek nagyobb hányadát fordítja fogyasztásra, mint egy magas jövedelmű (Jonathan Fisher, 2019). Ezért az alacsonyabb jövedelmű rétegeknek nyújtott pénzbeli támogatások jobban stimulálhatják a gazdaságot, mert a multiplikátor hatás növekedni fog. Az alapjövedelem a jövedelmi egyenlőtlenségek eszkalálódásának visszafordítását érheti el, hiszen megszüntetheti a nincstelenséget és a mélyszegénységet.

2.3.2. Az alapjövedelem hatása a munkakínálatra

Az alapjövedelem bevezetését érő leggyakoribb és legegységelműbb kritika, hogy az emberek várhatóan nem fognak dolgozni, amennyiben elég magas alapjövedelemben részesülnek.

Az egyéni munkakínálati modell azt írja le, hogy a bérek emelkedése hogyan hat a ledolgozott órák számára. Nagyon alacsony bér mellett lesznek olyanok, akik nem akarnak munkát vállalni, ők az önkéntes munkanélküliséget választják.

4. ábra: Egyéni munkakínálati modell

Forrás: saját szerkesztés, (Samuelson A. & Nordhaus D., 2012, old.: 224) alapján

Béremelés következtében a kínált munka mennyisége növekszik azoknál a dolgozóknál, akiknek a munkabére nem éri el a „C” pont által meghatározott értéket (4. ábra). Náluk a helyettesítési hatás érvényesül, és ezért többet szeretnének dolgozni. Akiknek a munkabére meghaladja „C” értékét, náluk a jövedelmi hatás érvényesül, és több szabadidővel szeretnének rendelkezni. Az alapjövedelmet illetően felmerülhet a kérdés, hogy milyen hatása lehet a munkabérek alakulására. Amennyiben az alapjövedelem finanszírozásának nem a munkabéreket terhelő adók növelése a forrása, úgy nem várható a munkajövedelmek csökkenése. Amennyiben viszont az alapjövedelem a munkabéreket terhelő magasabb adókból lenne finanszírozott, úgy a nettó munkabérek várhatóan csökkennének. Azok tehát, akiknek az eddigi munkabére „C” pont alatt volt, várhatóan kevesebbet dolgoznának, akinek pedig „C” pont felett volt, ők többet.

Empirikus kutatásokat is végeztek nagy összegű pénznyereményhez jutott személyek körében. Vajon a nagy összegű pénznyeremények mennyire vetik vissza a munkavállalási hajlandóságot? Egy svéd kutatásban (Marinescu, 2018) 496 lottónyertes munkavállalási hajlandóságát vizsgálták. Azok a nyertesek, akik nagy összegű (140.000 dollár) nyereménnyel gazdagodtak, átlagosan 1%-kal csökkent a munkából származó adózás előtti jövedelmük. A nyeremény 2 százalékponttal csökkentette a munkavállalás valószínűségét 77%-ról 75%-ra,

⁵ S: egyéni munkakínálati görbe; C: maximumpont

azonban ez a hatás 10 év elteltével eltűnt. A ledolgozott órák száma is csökkent átlagosan 1 órával, azonban nagy többségében ugyanazon a munkahelyen dolgoztak tovább a nyertesek, nem váltottak munkahelyet.

Egy belga szerencsejáték, a Win4Life nyertesei egész életre szóló alapjövedelmet kapnak a nyertes szelvényükért cserébe. Minden hónapban nettó 1000 eurót fizetnek a nyerteseknek. Egy 2004-ben készült felmérés alapján a kérdőíveket kitöltött nyertesek közül 66 fő dolgozott, amikor megnyerte az alapjövedelmet, és közülük 61 fő dolgozott a kérdőív kitöltésekor (Axel Marx, 2008).

Összességében tehát, az alapjövedelem széleskörű bevezetésének valószínűleg nem lenne nagy negatív hatása a munkakínálat alakulására, viszont ezek a kutatások nem elég széleskörűek és nem kellően nagy létszámú mintán zajlottak ahhoz, hogy messzemenő következtetéseket lehessen levonni belőlük.

2.4. Jóléti állam és az alapjövedelem

Az alapjövedelem bevezetése értelemszerűen maga után vonná a költségvetés strukturális átalakítását is egy adott országon belül. Továbbá, könnyen lehetséges, hogy bizonyos meritokratikus javakra kevesebb pénz jutna a központi költségvetésből az alapjövedelem bevezetése után, mint előtte. A jóléti állam „egy olyan államot jelöl, amelyik felelősséget vállal polgárai jólétének egy meghatározott szintjéért, azaz szociális biztonságáért. Ezt elsősorban a jövedelemtranszferek és a szociális szolgáltatások rendszere útján kívánja biztosítani” (Tomka, 2008). Ez a fajta állami berendezkedés ötvözi a kapitalizmus és a szocializmus jegyeit olyan módon, hogy a demokrácia ne sérüljön. Jellemzően magas az adózás mértéke, és ezen adóbevételekből tudja biztosítani a megfelelő orvosi ellátást, a megfelelő minőségű oktatást, a tömegközlekedést és minden, az állam által ellátott egyéb feladatot. A cél, ezen állami feladatok minél magasabb minőségű megvalósítása (Kenton, 2019).

A jóléti államokban talán kevésbé szükségzerű az alapjövedelem bevezetése a jól kiépített szociális háló miatt. Barbara R. Bergmann⁶ hívja fel arra a figyelmet, hogy az alapjövedelem bevezetése nem feltétlenül javítaná a szegények szociális helyzetét. Elképzelhető, hogy az alapjövedelmet a lakosság nagy része olyan célokra fordítaná, ami nem járul hozzá a közösség érdekéhez és az egyén fejlődéséhez. Amennyiben valaki szerencsejátékra költi, alkoholt vesz

⁶ Barbara Rose Bergmann (1927-2015) amerikai közgazdász

vagy ékszereket vásárol az alapjövedelemből, felmerülhet a kérdés, hogy érdemes-e ezt az adófizetők pénzéből finanszírozni. Nem lenne-e jobb megoldás az alapjövedelmet a már meglévő szociális háló kibővítésére fordítani? Ebben az esetben ugyanis az állam sokkal célzottabban tudná elkölteni a pénzt olyan formában, hogy az állampolgárok egészségét, műveltségét szolgálja, jólétét növelje (Bergmann, 2010). Andor László⁷ szerint a gyengébb jóléti országokban népszerűbb az alapjövedelem, mivel ezen országokban (például Spanyolország) a jóléti rendszer bővítése nem oldja meg a társadalmi problémákat. Ezzel szemben viszont, a jól működő jóléti államokban népszerűbb a már meglévő szociális védőháló kibővítése (Andor László, 2020).

2.5. Nemzetközi alapjövedelmi kísérletek

2.5.1. Svájc

Svájc az egyetlen ország a mai napig, ahol népszavazást tartottak az alapjövedelem bevezetéséről. Ezen szavazással az alapjövedelem bevezetése nem valósult meg, hiszen az emberek mindössze 23,1 százaléka szavazott a bevezetés mellett. Ezen a 2016-os népszavazáson nem volt meghatározva a bevezetendő alapjövedelem mértéke, mindössze azt dönthették el a polgárok, hogy az államszövetség bevezessen-e egy olyan alapjövedelmet, ami mindenki számára megteremti a méltóságteljes életet és a közéletben való részvételt (Parijs, 2018).

2.5.2. Alaszka

Alaszka az egyetlen hely jelenleg a világon, ahol létezik a szigorú értelemben vett alapjövedelem, ami feltétel nélküli. A program 1982-ben indult, és azóta is folyamatban van.

Alaszka állam 2019-ben 3.1 milliárd dollár adót szedett be az olaj és gázipar révén, az ott folyó olajkitermelés következtében, így létrehoztak egy pénzügyi alapot, amellyel biztosítani lehet az olajkitermelésből származó bevételek felhalmozását és elosztását a népesség között. Jelenleg Alaszkában valamennyi legalább fél éve ott tartózkodó személy, évi egyszeri, mindenki számára egyenlő mértékű juttatásban részesül. Még életkori kritérium sincsen, tehát mindenki ugyanakkora összegben részesül. A folyósított összeg minden évben változik, a piaci hozamok változása miatt. A lakosokat megillető összeg 2019-ben 1606 dollár volt (Alaska Government, 2020).

⁷ Andor László (Zalaegerszeg, 1966. június 3. –) magyar közgazdász

2.5.3. Finnország

Több országban is végeztek alapjövedelmi kísérleteket, ahol az alapjövedelem különböző hatásait próbálták vizsgálni. Az egyik leghíresebb kísérlet Finnországban zajlott 2017 és 2018 között. A kísérletben 2000 fiatal munkanélküli kapott 560 euró alapjövedelmet két éven keresztül a munkapiaci helyzetüktől függetlenül. A kísérletben résztvevők összességében elégedettebbek voltak az életükkel a kontrollcsoporthoz képest. A kutatók azt feltételezték, hogy a munkanélküliek tovább kereshetnek állást pszichés nyomás nélkül, és ezért magasabb bérezésű állásokhoz jutnak, hiszen kisebb a munkavállalási kényszer. Illetve a vállalkozásból származó bevételek növekedését várták. E tekintetben az eredmények kiábrándítóak voltak, ugyanis a kutatók feltételezései nem teljesültek. Az alapjövedelemben részesülők nem dolgoztak többet és a jövedelmük sem nőtt. Annak ellenére, hogy az alapjövedelemben részesülőknek egyértelműen jobb ösztönzése volt a munkavégzésre, statisztikailag nem volt szignifikáns különbség a csoportok között (Hiilamo, 2019).

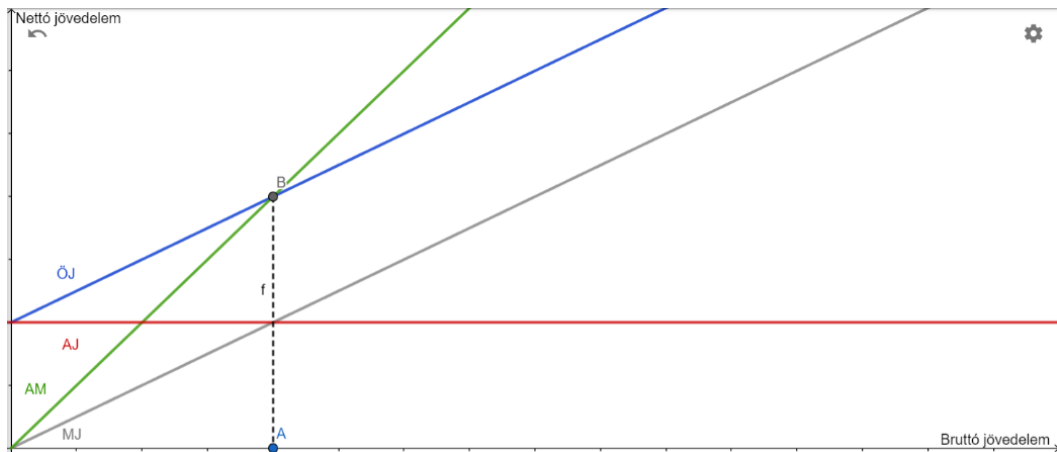
2.5.4. Irán

Irán első volt abban a tekintetben, hogy náluk került először bevezetésre az alapjövedelem egy fajtája, amely az egész országra kiterjedt. Ez a juttatás 2010-ben került bevezetésre, mértéke pedig 40 amerikai dollárnak volt megfeleltethető, ami a családok medián bevételének a 29%-át tette ki. Az akkori iráni kormány az olajbevételekből finanszírozta a kiadást. Korábban ezt a pénzt a különböző termékek vásárlásának támogatására fordították, így tartva alacsonyan a lakossági árakat. Ez a fajta juttatás csak a családfőknek járt, emiatt nem nevezhető igazi alapjövedelemnek. Egy éven belül a magas finanszírozási költségekre hivatkozva az állam megkérte a tehetősebb állampolgárait, hogy önként mondjanak le a juttatásról. A következő években már államilag szigorították a jogosultságot, végül 2016-tól pedig már csak az alacsony jövedelműek vehetik igénybe ezt a juttatást (McFarland, basicincome.org, 2016). Annak ellenére, hogy sok fiatal csökkentette a munkaidejét és visszament tanulni, a programhoz köthető kutatások nem egyértelműek a program hasznosságának megítélését illetően (Murphy J. B., 2017).

2.6. Alapjövedelem modellezése

Az alábbiakban bemutatom az alapjövedelem modelljét (5. ábra).

5. ábra: Az alapjövedelem modellje

Forrás: saját szerkesztés (Vonderbourgh & van Parijs, 2005) alapján

Az alapjövedelem bevezetése után az összes jövedelem "ÖJ" nem csupán a munkából származó jövedelmek „MJ” összegét jelentené, hanem minden esetben hozzáadódna az alapjövedelem "AJ". Látható, hogy bármekkora is a bruttó munkajövedelem, az alapjövedelem mindig, mindenki számára hozzáadódik eddigi jövedelméhez. Ez a modell az alapjövedelmet, egy lineáris adózási rendszerben mutatja be. Amennyiben a bruttó kereset az 5. ábra szerinti B szint alatt van, úgy az alapjövedelemmel növelt nettó kereset meghaladja a bruttó keresetet. B szint felett pedig fordítva. Fontos, hogy ez a modell azt veszi alapul, hogy az alapjövedelem nem a munkajövedelmekre kivetett magasabb adókból kerül finanszírozásra. Emiatt mindenkinek a nettó jövedelme emelkedik az alapjövedelem összegével.

2.7. Az alapjövedelem elvét megvalósító modellek

2.7.1. A negatív adó

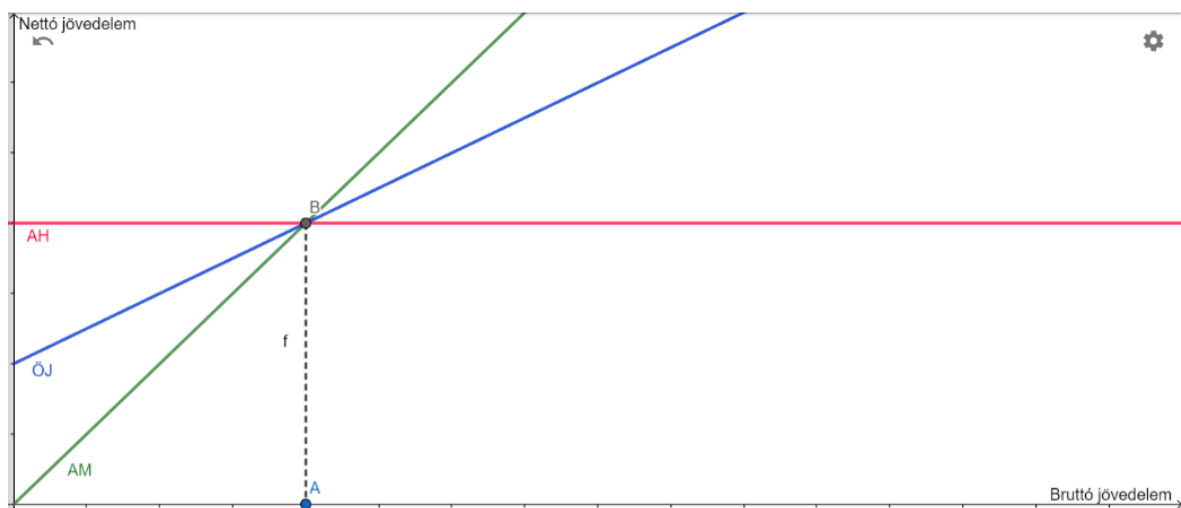
A jövedelemre kivetett negatív adó, a pénzügyi adminisztráció által folyósított juttatás, amely minden olyan személyt megillet, aki jövedelme függvényében jogosult ezen negatív adóra. Akinek a jövedelme meghalad egy előre meghatározott adóalapot, adó fizetésére kényszerül. Akinek a jövedelme pedig nem éri el ezen adóalap összegét, ők a különbség mértékének függvényében, negatív adóban részesülnek (Vonderbourgh & van Parijs, 2005). A negatív adó bevezetésének fontosságát és hasznát, a híres monetarista közgazdász, Milton Friedman is elismerte (Friedman, 1968).

A negatív adó több ponton is hasonlít az alapjövedelemhez, azonban funkcióját tekintve más. Ugyanúgy rendszeres időközönként jár és készpénzben kell kifizetni mint az alapjövedelmet. Ellentételezés nincsen, a feltétel csupán, hogy a jövedelem egy bizonyos szint alatt legyen. Hogy egyéneként vagy háztartásonként jár, az opcionális. Amennyiben egyéneként vizsgáljuk a jövedelmeket, úgy kevésbé célzott lesz a segítség, hiszen gazdag családok is hozzájuthatnak a negatív adóhoz. Ez még inkább igaz abban az esetben, hogyha csak a munkából származó jövedelmeket vizsgáljuk, hiszen azok akik egyéb nem munkajövedelmből élnek, szintén jogosulttá válnak a negatív adóra. Azonban mindegy, hogy melyik esetet vizsgáljuk ez a juttatás sosem lesz univerzális, hiszen a jövedelmek ellenőrzése szükséges az annak megállapításához, hogy ki mekkora összegű adóalappal rendelkezik.

Negatív adó modellezése

6. ábra: A negatív adó modellje

2.7.1.1.

Forrás: saját szerkesztés (Vonderbourgh & van Parijs, 2005) alapján

A negatív adó alapesetében a bérek nem lesznek adókötelesek. Az adókötelezettség megállapítása utólag történik. Akinek a jövedelme "B" értékénél kisebb, nem fizet adót a jövedelme után, hanem negatív adóban részesül (6. ábra). Akinek a jövedelme "B" értékénél magasabb, adót kell befizetnie, míg, akinek a bruttó jövedelme "B" nagyságú, semmilyen adózásra nem kötelezett vagy jogosult.

Negatív adó a gyakorlatban

Az USA-ban jelenleg is érvényben van egy olyan segélyezési program, amely a negatív adóra épül. Ez a Supplemental Security Income (továbbiakban: SSI). A program a 18 és 65 év közötti fogyatékossgal élőknek segít elsősorban. A program alapján 2020-ban, 783\$-t fizetnek egy

egyedülállóknak, és 1175\$-t egy arra jogosult párnak. Viszont ez a segély nem fix összegű. Amennyiben munkát vállal az ember, növelheti a jövedelmét (ssa.gov, 2020). Az SSI esetében egy olyan jövedelempótló támogatásról van szó, amely egyfajta negatív adóként fogható fel. Minél magasabb az egyén jövedelme, annál alacsonyabb a segély mértéke. A segély mértékének csökkenése viszont kisebb, mint a munkavállalással kereshető jövedelem mértéke. Így csökkenthető az intézkedés munka ellenőztönző hatása. Ugyanakkor az SSI, nem egy automatikusan járó juttatás. Pályázás útján nyerhető el. A korábban említett és egyéb kritériumoknak meg kell felelni a juttatás elnyeréséhez. Az alábbi grafikonon szemléltetem az SSI modelljét (7. ábra).

7. ábra: A Supplemental Security Income modellezése

Forrás: saját szerkesztés

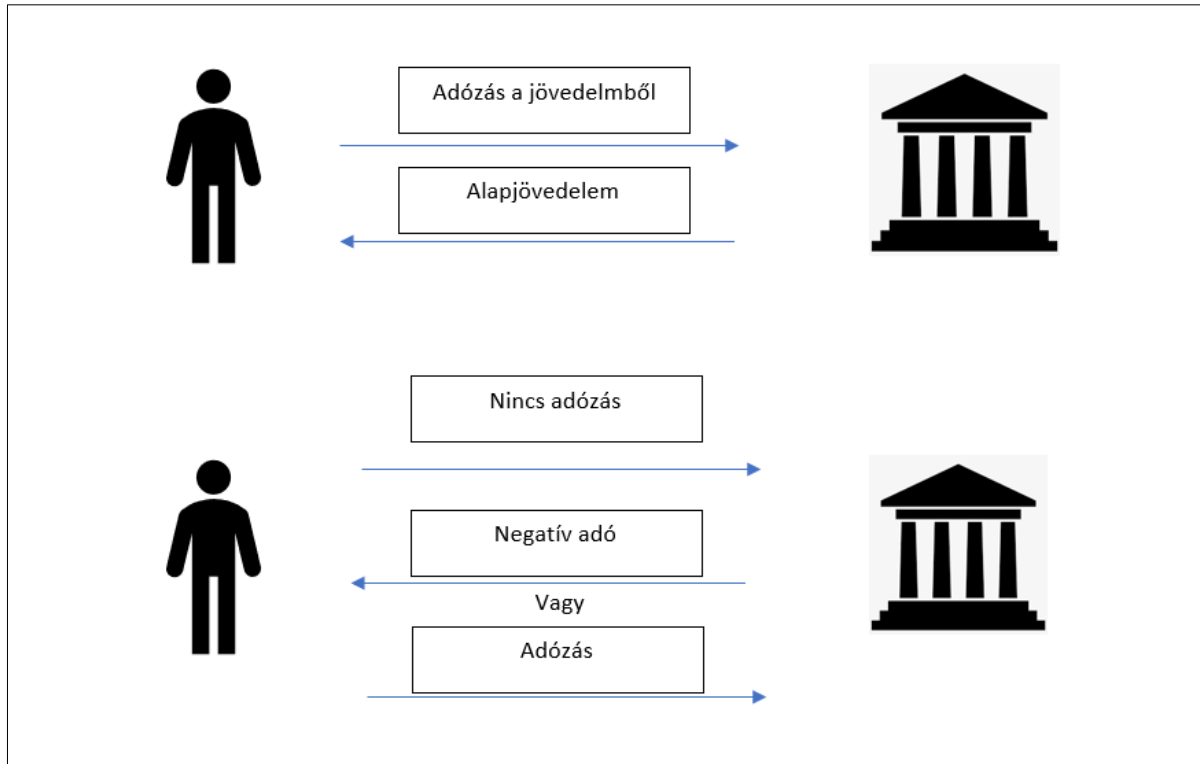
A programban résztvevő egyedülállók adóalapja "AH" 1651 dollár, a negatív adó mértéke pedig 50%. Az 1651 dollárt el nem érő adómentes jövedelemhez "AM" hozzáadódik a negatív adó "SSI". Így tevődik össze az összes rendelkezésre álló jövedelem "ÖJ". Bruttó 1651 dolláros 2.7.11. fizetést elérő, vagy azt meghaladó jövedelem esetén megszűnik a jogosultság az SSI-re, és valamilyen adókötelezettség fog fennállni, ami miatt az összes jövedelem "ÖJ₁" alacsonyabb lesz, mint az adómentes jövedelem.

Alapjövedelem és negatív adó különbségei

A negatív adó egy aposteriori juttatás az alapjövedelemmel ellentétben, ami egy apriori rendszer. A negatív adó tehát a jövedelem megállapítása után jár csak, míg az alapjövedelem feltétel nélkül jár. A negatív adó egyik legfontosabb pozitív tulajdonsága, hogy a jövedelem

emelkedésével az egyén vagy a háztartás csak javíthat a jövedelmi helyzetén. Elsőre úgy tűnhet, hogy az alapjövedelem és a negatív adó ugyanaz a jelenség, hiszen a nettó bérek megegyezhetnek a két esetben (az "ÖJ" egyenes teljesen egybeesik az 5. és 6. ábrán).

8. ábra: Az alapjövedelem és a negatív adó különbsége

Forrás: saját szerkesztés

A különbség a finanszírozás struktúrájában rejlik. Az alapjövedelem esetében mindenki adózik, ezzel hozzájárulva az alapjövedelem finanszírozásához. Kivételt képezhetnek azok, akiknek egyetlen jövedelmi forrásuk az alapjövedelem, de ez is csak abban az esetben igaz, hogyha az alapjövedelem adómentes. Az alapjövedelem esetében (majdnem) mindenki egy, - a jövedelem növekedésével (nem feltétlenül lineárisan) – növekvő összegű adót fizet és mindenki megkapja az alapjövedelmet, ami egy fix összegű juttatás. A negatív adó esetében csak azok adóznak, akiknek a jövedelme meghaladja az adóalapot, és csak azok részesülnek belőle, akik jövedelme alacsonyabb az adóalap mértékénél, és ők egy a jövedelem csökkenésével, egyre nagyobb mértékű (de a csökkenés ütemével nem gyorsabban növekvő) többletjövedelemhez, negatív adóhoz jutnak (8. ábra) (Vonderbourgh & van Parijs, 2005). Kivételt képeznek azok, akiknek a jövedelme pontosan megegyezik az adóalappal. Ők se nem finanszírozói, se nem kedvezményezettjei a negatív adónak. Összefoglalva tehát, az alapjövedelmet majdnem mindenki finanszírozza és mindenki hozzá is jut, míg a negatív adót a magasabb jövedelműek

finanszírozzák, és az összeg az alacsony jövedelmű (vagy jövedelemmel nem rendelkező) emberekhez jut. (Friedman, 1968)

2.7.2. Minimumjövedelem

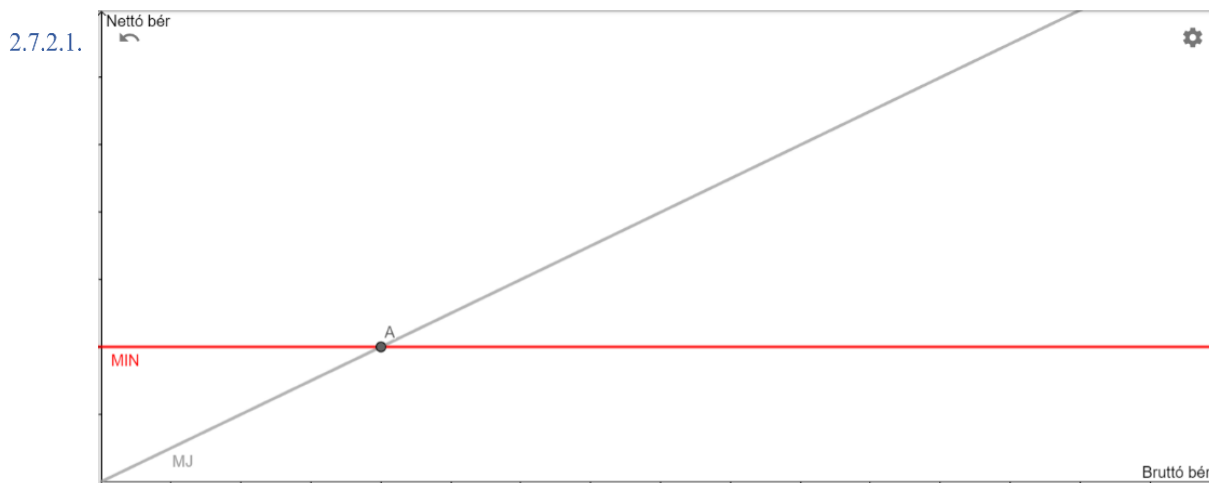
A garantált minimumjövedelem egy, az alapjövedelemhez hasonlító juttatás. A minimumjövedelem nem egy előre meghatározott pénzösszeget biztosít mindenki számára, hanem kiegészíti a jövedelmeket egy bizonyos szintig. A minimumjövedelem tehát meghatároz az egyén, vagy háztartás számára egy minimális jövedelmet. Amennyiben az egyén vagy háztartás bevételei elmaradnak ezen összegtől, az állam fedezi a különbözetet.

Mivel a minimumjövedelem előnyeit az alacsony jövedelműek élvezik, ezért ez egy célzott juttatás lehet. Egyéneként, vagy háztartásonként is lehet minimumértékeket meghatározni, amit egy egyén vagy háztartás összes jövedelme mindenképp el kell, hogy érjen. Amennyiben ez nem teljesül, akkor ebben az esetben az államnak ki kell egészítenie azt a minimumjövedelem szintjéig. Nagy előnye az alapjövedelemmel szemben, hogy ez egy célirányosabb juttatás annál. Rengeteg ember életszínvonalát emelheti drasztikusan, és csakis azokét, akik igazán rászorulnak. Tulajdonképpen a minimálbér is tekinthető egyfajta minimumjövedelemnek. A minimálbér ugyanis a munkavállalók számára biztosít egy minimumjövedelmet. Ez azonban minden esetben az elvégzett munka, munkaórák függvénye. Aki nem végez fizetett munkát, nem haszonélvezője a minimálbérnek. Azok a munkavállalók viszont, akik alacsony hozzáadott értékű munkát végeznek, haszonélvezői lehetnek a minimálbérnek, hiszen egy államilag meghatározott minimális bérért tudnak dolgozni, így a kizsákmányolásuknak határt szab a minimálbér. A minimálbérnek viszont negatív hatásai is lehetnek. A minimálbér megléte kiszorítja a nagyon alacsony hozzáadott értékű munkákat. A versenyszférában előfordulhat, hogy egy munka elvégzésével keletkezett többletprofitot meghaladja a foglalkoztatott után fizetendő összes ráfordítás. Ilyen esetben nem éri meg alkalmazni a munkavállalót. A minimálbér tehát negatívan hathat a foglalkoztatottságra, ami akár tovább is mélyítheti a jövedelmi és vagyoni különbségeket. Viszont a minimálbér biztosan nem ellenőztőzője a munkavállalásnak. Egy egyéni alapon, vagy akár háztartásonként bevezetett, feltételekhez nem kötött minimumjövedelem viszont visszavetheti a munkavállalást. Azok a munkák, melyek kisebb javadalmazást eredményeznek, mint a minimumjövedelem, gyakorlatilag ingyen lennének elvégezve.

Minimumjövedelem modellezése

Az alábbiakban szemléltetem a garantált minimumjövedelem modelljét (9.ábra).

9. ábra: A minimumjövedelem modellje

Forrás: saját szerkesztés (Vonderbourgh & van Parijs, 2005) alapján

Azok az emberek, akik alacsonyabb mint "A" összegű nettó jövedelemmel rendelkeznek, kiegészül a jövedelmük a minimumjövedelem „MIN” szintjére. Akik magasabb jövedelemmel rendelkeznek, őket nem feltétlenül érinti negatívan a minimumjövedelem bevezetése. Kivéve persze, hogyha a finanszírozásához előteremtett pénzt magasabb adókkal próbáljuk fedezni.

2.7.2.2.

Minimumjövedelem a gyakorlatban

Franciaországban 1988-ban bevezetett jövedelempótló támogatás Revenu Minimum d'Insertion (továbbiakban RMI) a legszegényebbeknek nyújtott segítséget. Különböző szociális helyzetben lévő emberek számára határozott meg egy minimálértéket, amit el kellett érnie a bevételüknek. A jogosultsághoz azonban bizonyos feltételeknek meg kellett felelni: legalább 25 évesnek kellett lenni, vállalni, hogy az első 3 hónapon belül munkát talál az illető, Franciaországban kellett lakni, nem lehetett diák vagy dolgozó, nem lehetett házas, vagy élettársi viszonyban olyannal, aki nem felel meg a kritériumoknak. A programot 2009-ben felváltotta az RSA (Revenu de Solidarité Active). Az RMI-t 1988 és 2009 között körülbelül 1.12 millió ember vette igénybe. Ez a franciaországi intézkedés jól láthatóan egy minimum jövedelmi intézkedés volt, ami szigorú feltételekhez volt kötve és nem egyéni alapon járt, hanem háztartásonként (journaldunet.fr, 2019).

2.7.3. Részvételi jövedelem

A részvételi jövedelem az alapjövedelemmel vagy a negatív adóval szinte teljesen egyenértékű juttatás. Annyi különbséggel, hogy a részvételi jövedelem feltételhez kötött, ami nem feltétlenül kell, hogy a munkavállaláshoz kapcsolódjon.

A részvételi jövedelem is az alapjövedelem gondolatához nagyon közel álló elképzelés. Annyi különbséggel, hogy nem feltétel nélküli. Valamilyen feltétel teljesülése esetén van meghatározva a jogosultság erre a fajta jövedelemre. Ez a feltétel gyakorlatilag bármi lehet, ami a közösség érdekeit szolgálja. A lényeg, hogy egy előre meghatározott tevékenységek valamelyikét folytatni kell, vagy meghatározott életkörülmények között kell élni, hogy az ember jogosulttá váljon. Például, a tanulás, önkéntesség vagy a gyermeknevelés olyan tevékenységek, melyek az egyén és mások fejlődését vagy a közösség érdekeit szolgálják. Ezek a tevékenységek felhatalmaznak a juttatásra. Ezeken kívül például a 18 év alatti életkor vagy a 65 év feletti életkor, esetleg valamilyen fogyatékoság megléte is jogosulttá teheti az egyént a részvételi jövedelemre. Fontos, hogy a kritériumok gyakorlatilag bármik lehetnek. Többek között azért lehet hatékonyabb egy ilyen rendelkezés, mint a feltétel nélküli alapjövedelem, mert így elő sem fordulhatna, hogy valaki az alapjövedelemből úgy akarna megélni, hogy mellette semmilyen hasznos tevékenységet sem végez (Atkinson, 1996).

2.8. Az alapjövedelem finanszírozásának módjai

Fontos tisztázni, hogy az alapjövedelem nem jelent ingyen pénzt mindenki számára. A már szemléltetett alapjövedelmi modellen látható, hogy az alapjövedelem mindenki jövedelmét megemelné. Ezen alapjövedelmi kifizetéseket valamilyen forrásból finanszírozni kell. A 2021-es magyar költségvetés előirányzott kiadási főösszege 23465,4 milliárd forint. Egy gyors kalkulációval azt kapjuk, hogy amennyiben az alapjövedelem 50.000 forint lenne, és mindenki számára járna minden hónapban, több mint 5800 milliárd forintos többletkiadást jelentene. Ez körülbelül a magyar költségvetés tervezett kiadásainak egynegyede. (Magyar Közlöny, 2020) Láthatjuk tehát, hogy az alapjövedelem bevezetése nagyon nagy részét tenné ki a költségvetésnek. Így felmerül a kérdés, hogy miből lehetne ezt mégis finanszírozni. Öt különböző forrást különböztetek meg a finanszírozás szempontjából. Az alapjövedelem tehát véleményem szerint finanszírozható:

- új adónem bevezetésével,
- adók emelésével,
- állami kiadások csökkentésével,

- pénzügyi alap létrehozásával,
- vagy a modern monetáris elmélet alapján.

Egy esetleges alapjövedelem finanszírozására több lehetőség is fennáll. Az egyik lehetőség, hogy egy újfajta adót vezetünk be, amely lehet a munkajövedelmeket terhelő adó vagy bármilyen más adófajta, például vagyoadó. A LÉT munkacsoport alapjövedelem programja egy új, a munkajövedelmeket terhelő adó bevezetésével finanszírozná az alapjövedelem nagy részét (lásd. 2.9.1.3). A Megújuló Magyarorszáért Alapítvány alapjövedelem koncepciójában is szerepel egy új adó bevezetésének a lehetősége, mégpedig a karbonadóé (lásd. 2.9.3.2.).

A meglévő adók emelésével, például a személyi jövedelemadó vagy a szociális hozzájárulási adó növelésével is finanszírozható az alapjövedelem. Egy alapjövedelem javaslat az ÁFA drasztikus emelésével finanszírozná az alapjövedelmet (lásd. 2.2.3).

Az állami kiadások csökkentésével is előteremthető az alapjövedelemre költött pénz. Ebben az esetben rengeteg lehetőség van arra, honnan csoportosít át az állam forrásokat. Megteheti, hogy különböző pénzbeli hozzájárulásokat csökkent vagy töröl el, mint például az álláskeresői járadék vagy a családi pótlék. Ezek mellett olyan kiadásait is csökkentheti az állam, amelyeket meritokratikus javakra költött. Ilyenek az oktatásra, egészségügyre vagy útépitésre szánt kiadások. Ezek mellett az állami kiadások racionalizálásával is előteremthetők a források. Amennyiben az állam az alapjövedelmet az állami költségek csökkentésével, elsősorban a meritokratikus javak csökkentésével fedezné, az azt vonná maga után, hogy egyre kisebb részt vállalna a gazdaságból és kevesebb embert foglalkoztatna az állami megrendelések csökkentésével, vagy például az orvosok számának leépítésével. Ebben az esetben az alapjövedelem nem a jóléti állam erősítését jelentené, hanem azt, hogy az állam egyre kisebb szerepet vállal a piacon. Ez teljes mértékben összeegyeztethető a neoliberais gazdaságpolitikával és nem biztos, hogy csökkentené a jövedelmi egyenlőtlenségeket egy társadalmon belül.

Egy pénzügyi alap létrehozásával is finanszírozható az alapjövedelem akár csak Alaszkában (lásd. 2.5.2). Elképzelhető, hogy valamilyen állami bevételek befektetési célból lesznek felhasználva és ezen befektetések hozamaiból finanszírozható az alapjövedelem. Ilyen lehetne például egy állami vállalat profitjából létrehozott alap, vagy valamely természeti erőforrás felhasználásából adódó bevétel ilyen célból való megtakarítása.

Az alapjövedelem finanszírozásának problémájára egyszerűnek tűnő megoldást nyújt a modern monetáris elmélet (MME). „A Modern Monetáris Elmélet legfontosabb mondanivalója, hogy

az államnak soha sem kell semmire azt mondania, hogy nincs rá pénz. Ha a társadalom akarja, ha az a közjót szolgálja, akkor az állam – mint szuverén pénzteremtő – képes azt megfinanszírozni. A jegybank „pénzt nyomtat” (a mai világban számítógépes formában létrehoz), és ebből nulla százalékos kamattal megvásárolja azt az államadósságot, amelyet a kormányzat kiadásai hoznak létre.” (Pogátsa, 2020). Az MME úgy tartja, hogy az állami kiadásoknak nincsenek költségvetési korlátjai, ezért az államháztartás deficitje nem jelent problémát egészen addig, amíg az államadósság saját valutában van, illetve nem keletkezik túlzott mértékű infláció. Infláció akkor keletkezik a kereslet növekedésével, amennyiben a kibocsátás nem tud vele lépést tartani. Ezen indokok miatt az államkötvények kibocsátására sincs szükség az állami kiadások finanszírozásához. Az államkötvények tehát a pénz újraelosztásában játszanak csak szerepet a szegényebektől a gazdagok felé, mivel a gazdagoknak vannak megtakarításaik, így ők vásárolnak államkötvényeket.

Fontos megjegyezni, hogy a mennyiségi pénzelmélet alapján „ $M*V=P*Y$ ” a forgalomban lévő pénzmennyiség „ M ” növekedése szinte biztosan az árszínvonal „ P ” emelkedésével jár, hiszen a pénz forgási sebessége „ V ” rövid távon nem változik nagy mértékben, ahogyan a kibocsátás „ Y ” sem (Tabarrok, 2020).

A Modern Monetáris Elmélet értelmében amennyiben „ V ”-t állandónak tekintjük, a forgalomban lévő pénzmennyiség „ M ” növekedése magasabb keresletet jelent, ami csak akkor jár az árszínvonal „ P ” növekedésével, amennyiben a kínálat, - azaz a kibocsátás - nem tud gyorsan alkalmazkodni a kereslethez. Így tehát az alapjövedelem finanszírozható, hogyha a kereslet bővülésére a kínálat is olyan mértékben tud bővülni, hogy az nem okoz magas inflációt (Pogátsa, 2020).

2.9. Magyar alapjövedelmi programok

Magyarországon három alapjövedelmi program jelent meg ez idáig, melyek mind jól kidolgozott programok. Az egyik javaslat a LÉT-munkacsoport alapjövedelem javaslata, illetve két javaslatot is készített már a Megújuló Magyarországért Alapítvány. Ezeket a programokat mutatom be és elemzem a következőkben.

2.9.1. A „LÉT” független szakértői csoport programja

A LÉT program ismertetése

A LÉT-munkacsoport által létrehozott alapjövedelmi koncepció az első olyan javaslat, mely az alapjövedelem bevezetésének megvalósíthatóságát tárgyalja Magyarországon. A koncepcióban

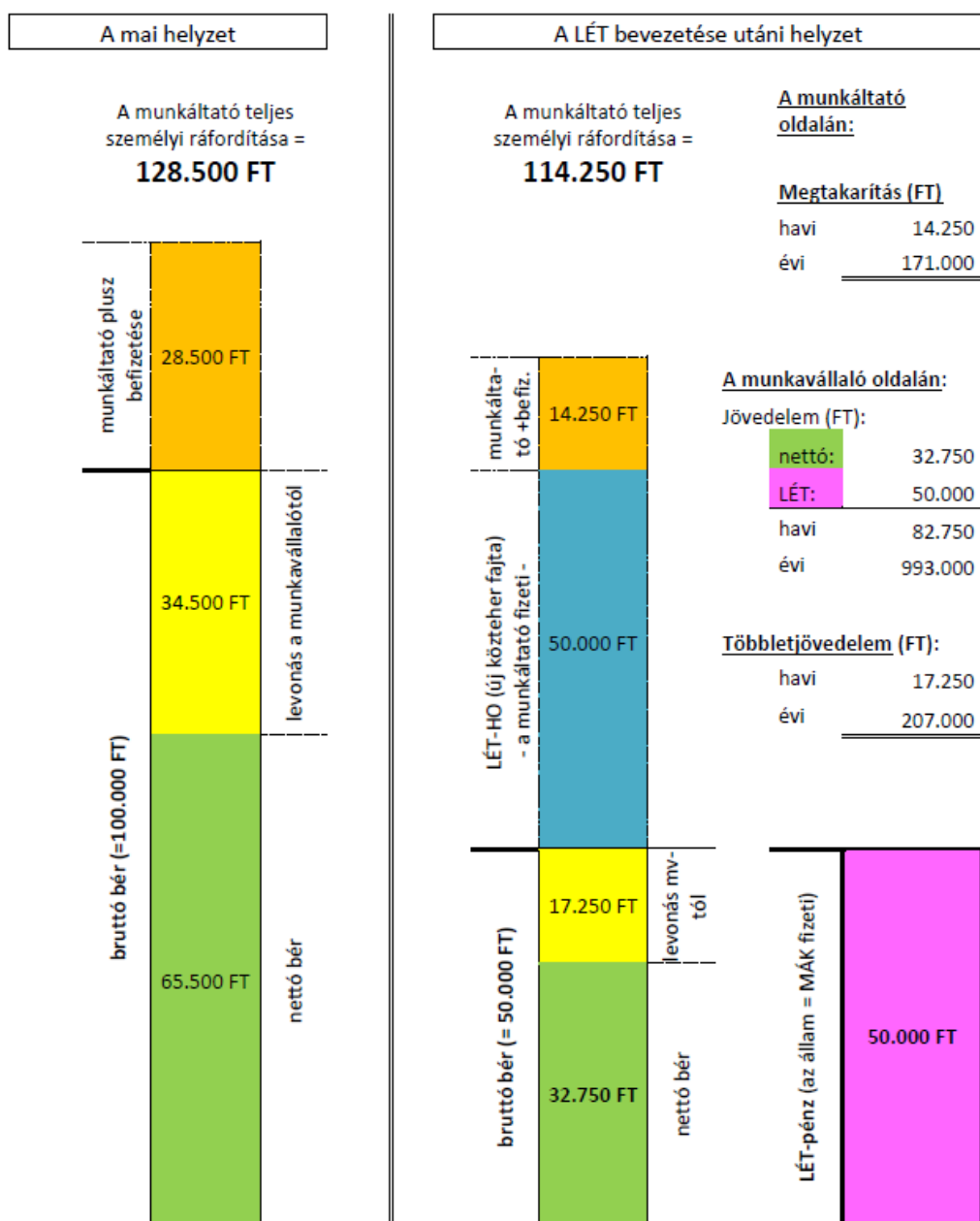
számításokkal és konkrét értékekkel találkozhatunk az alapjövedelem bevezetését illetően. A program 2014. január 11-én jelent meg (Bánfalvi, és mtsai., 2014).

A koncepcióban a magyarországi lakosok jogosultak az alapjövedelemre. A tartósan Magyarországon élő állampolgárok és a letelepedési engedéllyel rendelkező külföldi állampolgárok. Minden munkaadó köteles a teljes állású munkavállalója után egy új közteher befizetésére, ez a LÉT-HO. Ezen új közteher befizetése miatt csökkeni fognak a bruttó bérek és azok közterhei is. Ezáltal a foglalkoztatóknak csökkeni fognak a személyi ráfordításai, a munkavállalóknak pedig a LÉT jövedelem adómentessége miatt kevesebb adót kell fizetniük, így ők többletjövedelemhez jutnak a LÉT-pénz bevezetésével. Azon ellátások, amelyek a LÉT-pénznél kisebb összegűek, megszűnnek, amelyek magasabbak, a LÉT-pénz összegével csökkennek. A LÉT-pénz összege a felnőtteknek 50.000 forint, gyermekeknek (18 éves korig) 25.000 forint, várandós édesanyáknak pedig 75.000 forint összegű. A nyugdíjasok is részesülnek alapjövedelemben, melynek mértéke szintén 50.000 forint.

A LÉT program modellezése

2.9.1.2. A LÉT-pénz finanszírozásához tehát egy új közteher jelenne meg – LÉT-HO-, melynek a javaslatban szereplő összege 50.000 forint. Ez az összeg nem változik a fizetés emelkedésével, így ez degresszív adóként értelmezhető. A szerzők ennek ellenére kiemelik, hogy célszerű lehet a LÉT-HO differenciálása olyan módon, hogy a jövedelmek emelkedésével növekedjen a befizetendő összeg.

10. ábra: A LÉT-pénz hatásai bruttó 100.000 forint kereset esetén

Forrás: <http://let.azurewebsites.net/upload/tanulmany.pdf>

A fix összegű, havi 50.000 forintos LÉT-HO esetén a bruttó 100.000 forint munkajövedelem összes személyi ráfordítása 128.500 forint (10. ábra). A munkavállaló adóterheinek levonása után 65.500 forint nettó jövedelemhez jut a munkavállaló. A LÉT bevezetése után viszont a bruttó bér várhatóan 50.000 forinttal csökkenne. Így a munkavállaló munkából származó nettó jövedelme mindössze 32.750 forint, melyet kiegészít a LÉT-pénz, amelynek összege 50.000 forint. Így a munkavállaló teljes rendelkezésre álló jövedelme ebben az esetben 82.750 forint. Összesen tehát 17.250 forinttal növekedik a jövedelme. A munkáltató összes ráfordítása

csökken, hiszen eddig 50.000 forinttal magasabb bruttó bért kínált, amely után be kellett fizetnie a szociális hozzájárulási adót (27%) és a szakképzési hozzájárulást (1.5%). A LÉT bevezetése után viszont, 50.000 forint LÉT-HO-t fizet a munkáltató, melyre viszont nem terhelődnek rá az előbb említett adóterhek. Így tehát a munkaadó a LÉT-HO összeg 28,5%-át spórolja meg, amely 14.250 forint megtakarítást eredményez számára. A munkavállaló többletjövedelme abból adódik, hogy a LÉT-pénz után nem kell személyi jövedelemadót (16%), nyugdíjjárulékot (10%), illetve egészségbiztosítási és munkaerőpiaci járulékot (8,5%) fizetni.⁸ A munkavállaló többletjövedelme a LÉT-pénz 34,5%-a, 17.250 forint. Ezen többletjövedelem a munkavállalónál, illetve megtakarítás a munkaadónál minden jövedelmi szinténél azonos összegű.

A LÉT program finanszírozása

2.9.1.3. A fix összegű 50.000 forintos LÉT-HO esetén a LÉT összes kiadása 6385 milliárd forint. Ezen összeg fele a nyugdíj megtakarítások és a LÉT-HO befolyt összegeiből fedezhető. A nyugdíjmegtakarítások úgy keletkeznek, hogy az 50.000 forint alatti nyugdíjban részesülők nem kapnak nyugdíjat a jövőben, helyette 50.000 forint alapjövedelemben részesülnek. Ezen kívül több szociális transzfer is megszűnne, mint például a családi pótlék vagy a gyermeknevelést segítő ellátás (GYES). Ennek az az oka, hogy ezen ellátások összege alacsonyabb, mint a LÉT-pénz összege. Így tehát minden olyan ellátás, aminek az összege alacsonyabb a LÉT-pénznél megszűnne, ami magasabb pedig csökkenne a LÉT-pénz összegével. Aki például 70.000 forint álláskeresői járadékra jogosult, ő a bevezetés után 50.000 forint alapjövedelmet kap és 20.000 forint álláskeresői járadékot. Ezeken kívül a javaslat a közmunkaprogramot is megszüntetné, mert azt a szerzők nem találják hatékonynak. Más szociális transzferok összege pedig csökkenne a LÉT-pénz összegével, mint például a gyermekgondozási díj vagy a megváltozott munkaképességűek ellátásai. Ezek mellett növekvő ÁFA bevételekre lehet számítani és egy progresszív személyi jövedelemadóval kalkulálva, valamint egyéb multiplikatív hatásokat megbebecsülve összesen 5623,6 milliárd forint bevételre számít a LÉT munkacsoport, amely a teljes költségek 88,1%-át fedezné. A fennmaradó hiány 761,4 milliárd forint, amit egyéb forrásokból kéne fedezni. A LÉT-HO összegének megemlése 60.000 forintra csökkentené a hiányt, amely így 353,4 milliárd forint lenne. Ezt a hiányt a feleslegesnek tartott költségvetési kiadások racionalizálásával lehetne megtakarítani.

⁸ Az említett adók arányai a 2014-es állapotot tükrözik, ami nem egyezik a jelenleg érvényben lévő adókkal és azok arányaival. Lásd: 17. táblázat

A LÉT programjának konklúziója

A LÉT-munkacsoport programja egy alapjövedelemre építő javaslat, amiben minden lakos részesül. Azon nyugdíjasok viszont, akik 50.000 forint feletti juttatásban részesülnek nem jelent számukra többletjövedelmet az alapjövedelem. Összességében a LÉT programja 2.9.1 alapjövedelmet biztosítana minden Magyarországon élő állampolgár vagy letelepedési engedéllyel rendelkező számára, differenciált mértékben. Viszont kimaradnak a LÉT előnyeiből azok a nyugdíjasok, akiknek a nyugdíja meghaladja az 50.000 forintot, illetve azok, akik többféle szociális juttatásban részesültek, melyek együttes értéke meghaladja a LÉT-pénz összegét. Illetve egy progresszív személyi jövedelemadó esetén a magasabb jövedelműek is vesztesei ezen intézkedésnek, igaz nem közvetlenül a LÉT miatt, hanem az adózás progresszívvá tétele miatt. Amennyiben a LÉT-HO is differenciálva van, úgy lehetséges, hogy egy bizonyos jövedelem felettiük ugyanúgy nettó vesztesei lennének az intézkedésnek, ami szerintem szükségszerű lenne. Fontos megjegyezni, hogy 2014-ben az egyedül élő felnőtt háztartásra vonatkozó létminimum érték 87.351 forint, az egyedül egy háztartásban élő nyugdíjas létminimuma pedig 78.616 forint (KSH létminimum, 2014). A LÉT-pénz tehát a létminimum 57%-át tudja biztosítani az egyedül élő felnőtteknek, 63,6%-át pedig az egyedül élő nyugdíjasoknak. Az aktív korúak az alapjövedelem mellett tudnak munkát vállalni, azonban a nyugdíjasokról ez összességében nem mondható el. E koncepció szerint, azok a nyugdíjasok, akiknek a nyugdíja meghaladja a LÉT-pénzt, de még a létminimumot nem éri el a nyugdíjuk, nem kapnak semmiféle segítséget, pedig ők egy nagyon sérülékeny és kiszolgáltatott csoport.

A koncepció nem ad javaslatot a LÉT-HO differenciálására, illetve arra sem tér ki, hogy a részmunkaidős foglalkoztatottak után milyen összegű LÉT-HO megfizetésére lennének a munkaadók kötelezve. További probléma lehet a javaslattal kapcsolatban a munkára való ellenősztonzés. Ugyanis a bruttó 100.000 forintot keresők nettó jövedelmének mindössze 39.5%-a lenne a munkából származó jövedelem, a LÉT-pénz bevezetésével. A nettó órabér a bruttó 100.000 forintot keresők esetében pedig a felére csökkenne (Lásd. 10. ábra).⁹ Az egyéni munkakínálati modell alapján így biztosan lennének olyanok, akik nem vállalnának munkát az órabér ilyen drasztikus csökkentése miatt (lásd. 2.3.2.). Ezen hátrányok ellenére, egy nagyon jó programnak tartom a LÉT munkacsoport javaslatát.

⁹ A 2014-es minimálbér 101.500 forint, amely esetében szintén közel felére (50,7%-ára) esne vissza a nettó órabér.

2.9.2. Megújuló Magyarországért Alapítvány programja (2015)

Az MMAA 2015-ös programjának ismertetése

A Megújuló Magyarországért Alapítvány (továbbiakban: MMAA) is készített egy vitairatot az alapjövedelem bevezetésére, 2015-ben. Ezen javaslat kevésbé részletes, mint a LÉT munkacsoport programja és nagyrészen épít is rá. Ez a vitairat nem tárgyalja olyan hosszasan és pontosan az alapjövedelem bevezetését, mint a LÉT (Scheiring & Tordai, 2015).

Az MMAA annyiban módosítja a LÉT munkacsoport alapjövedelem összegeket, hogy nem 25-50-75 ezer forintot adna egyes csoportoknak, hanem négy csoportra osztja a Magyarországon élő állampolgárokat. A 18 éven aluliak 25.000 forint alapjövedelemben részesülnének, 50.000 forint garantált megélhetési jövedelmet kínál a 18 év feletti inaktívoknak (nyugdíjasok, egyetemisták, megváltozott munkaképességűek, stb). A harmadik csoport a várandós kismamák, akik 75.000 forintban részesülnének. A negyedik csoport pedig a munkaviszonyban állók, akiknek ez egy garantált, legalább 100.000 forint megélhetési jövedelmet jelentene, egyfajta minimumjövedelmet.

Az első csoport, a 18 év alattiak. Ők minden esetben 25.000 forintban részesülnek havonta, születésüktől kezdődően. Ez megfeleltethető egyfajta családi pótlék emelésnek. Ebben a csoportban mindenki jogosult aki 18 év alatti, függetlenül egyéb jövedelmektől.

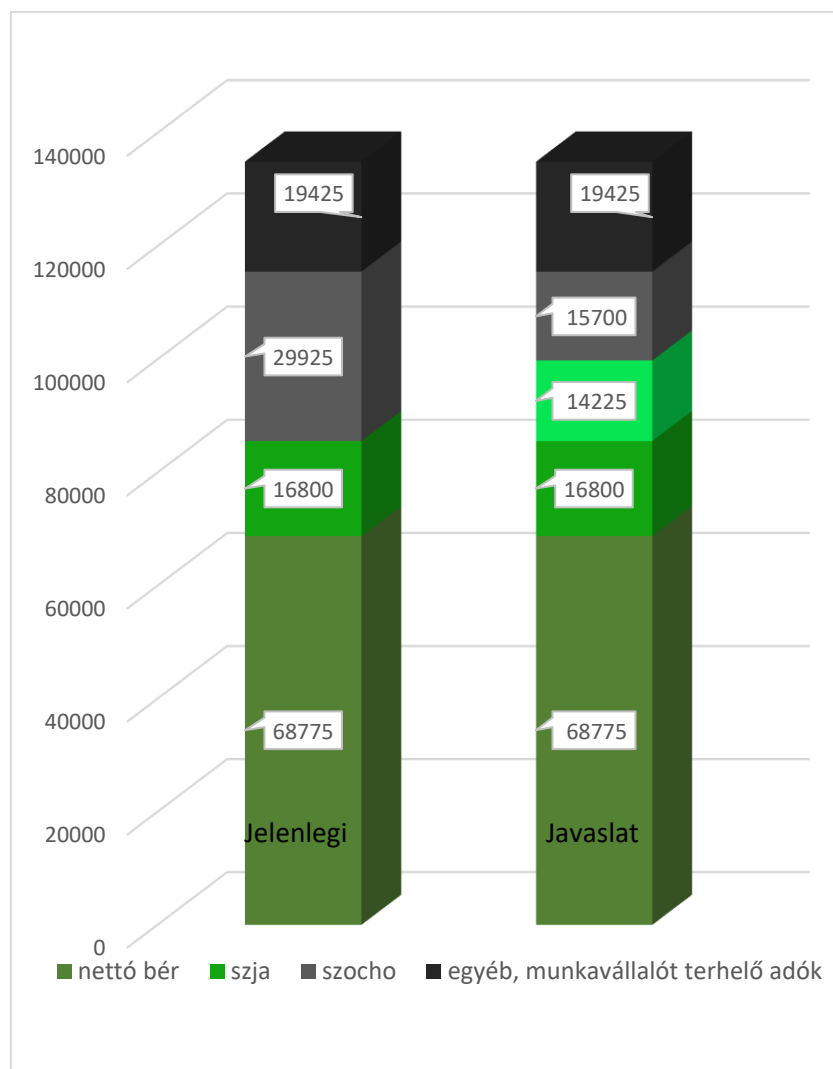
A második csoport az inaktívok. Ők azon személyek, akik elmúltak 18 évesek, ám mégsem végeznek fizetett munkát. Ilyenek a munkanélküliek, a háztartásban dolgozók vagy a gyermeküket nevelő édesanyák. Az ő esetükben az MMAA programja értelmében 50.000 forint jár. Azok a munkanélküliek, akik aktív álláskereső vagy „passzív” munkanélküliek, 50.000 forint alapjövedelemben részesülnek csak úgy, mint a nappali tagozatos felsőoktatási hallgatók, akiknél az alapjövedelem kiváltaná például a szociális alapú ösztöndíjakat.

A harmadik csoport, a várandós kismamák. Ők 75.000 forint alapjövedelemhez jutnak, már a gyermek megszületése előtt. Ennek nem feltétele, hogy a kismama a terhesség alatt ne vállaljon munkát. Ha munkát vállal is megkapja a 75.000 forint alapjövedelmet. A gyermek megszületése után pedig, amíg az édesanya inaktívoknak járó 50.000 forintra, a gyermek vagy gyermekek pedig 18 éves korukig fejenként 25.000 forintra jogosultak. Így tehát az alapjövedelem mértéke a szülés után sem csökken, csak nőhet.

A negyedik csoport tagjai a munkaviszonyban állók. Ők nem egy igazi alapjövedelemben, hanem egy bérkiegészítésben részesülnek nettó 100.000 forintig. A koncepció így fogalmaz:

„nettó minimálbér”. Itt gyakorlatilag a jelenleg nettó 100.000 forint alatt kereső, teljes munkaidőben foglalkoztatottak bére kiegészülne 100.000 forintra. Ez technikailag úgy teljesülne, hogy a munkáltató a szociális hozzájárulási adó egy részét nem az államnak, hanem a munkavállalónak fizeti meg, illetve a munkavállaló nem fizet személyi jövedelemadót. Amíg a teljes személyi jövedelemadó (szja) elengedése sem biztosítja a nettó 100.000 forintos bért a munkavállaló számára, úgy a szociális hozzájárulási adó (szoco) egy részének a munkavállalónak való megfizetésével egészül ki a nettó bér. Amennyiben a teljes szja meg nem fizetésével magasabb lesz a munkavállaló nettó bére, mint 100.000 forint, úgy az szja-nak csak azon részét nem köteles befizetni, amivel a bére 100.000 forintig egészül ki.

11. ábra: Az alapjövedelem bevezetésének hatása az adózásra minimálbér esetén

Forrás: saját szerkesztés Excel használatával

A minimálbér esetében ez azt jelenti, hogy a munkavállalónak nem kell megfizetnie az szja-t (16.800 forint), illetve a szocho egy részét (14.225 forint). Így tehát a munkavállaló 68.775 forint nettó bére kiegészül 100.000 forintra (11. ábra).

Az MMAA 2015-ös programjának finanszírozása

Az MMAA programjának megvalósítása hozzávetőlegesen 2159 milliárd forintba kerülne. Ezen összeg egy része a már meglévő szociális juttatások eltörlésével vagy azok csökkentésével fedezhető lenne. Többek között megszűnne a családi pótlék, a GYES és a GYED is. A szociális ellátás és a személyi jövedelemadó progresszívvá tétele, illetve a családi adókedvezmények megszüntetése a teljes költség körülbelül felét fedezné. Ezek mellett több ÁFA bevétel várható, ami 193 milliárd forint többletbevételt jelentene. Az MMAA egy pazarlás-ellenes fordulattal, progresszív gazdaságpolitikai fordulattal és egy korrupció-ellenes fordulattal teremtené elő a fennmaradó költségeket. A pazarlás-ellenes fordulattal csökkenne például a közmédiára szánt költség is. A progresszív gazdaságpolitikai fordulattal ki lehetne vezetni a közmunkaprogramot, a pénzügyi szervezetekre külön adót lehetne kivetni és például a társasági adókedvezményeket is lehetne szűkíteni. A korrupció-ellenes fordulat része az áfacsalások visszaszorítása, az offshore adóelkerülés elleni fellépés és a vagyongyarapodási vizsgálatok kiterjesztése is. Ezek alapján a kalkulált teljes bevétel és megtakarítások összege 2164 milliárd forint, amellyel így teljes mértékben fedezhető az alapjövedelmi program.

2.9.2.3.

Az MMAA 2015-ös programjának konklúziója

Az MMAA 2015-ös programja tehát nagyban épít a LÉT munkacsoport programjára, viszont a finanszírozás teljesen más, ugyanis a munkajövedelmeket nem terheli többletadó. A programban az alapjövedelem tehát csak azoknak jár, akik nem dolgoznak, illetve a várandósoknak. A teljes munkaidőben foglalkoztatottak egyfajta minimáljövedelemben részesülnek, melyet minimálbér emelésnek lehet tekinteni. A nyugdíjasok szintén egyfajta minimáljövedelemben részesülnek. Ez a koncepció tehát sokkal távolabb áll az alapjövedelemtől mint a LÉT munkacsoport programja, ugyanakkor az alapjövedelemre épült a koncepció.

2.9.3.1.

2.9.3. Megújuló Magyarországért Alapítvány programja (2020)

Az MMAA 2020-as programjának ismertetése

A Megújuló Magyarországért Alapítvány, 2020 októberében jelentetett meg egy új alapjövedelem javaslatot. A program sokkal kidolgozottabb mint a 2015-ös programjuk. Az

összesen 105 oldalas dokumentum mélységében tér ki a programra, illetve hosszasan fejtegeti az alapjövedelem előnyeit, és bevezetésének szükségességét (Büttl & Kis, 2020).

Programjukban a gyermekek 50.000 forint alapjövedelmet kapnak, a felnőttek 100.000 forintot, a várandósok 150.000 forintot, a munkavállalók bruttó 250.000 forintos minimálbérben és 310.000 forintos bérminimumban részesülnek, melynek egy része, egy dolgozói alapjövedelem, amely a minimálbér és a bérminimum esetében bruttó 50.000 forint. A nyugdíjasok sem maradnak ki a kedvezményezettek közül. Ők 100.000 forint minimum nyugdíjban részesülnek. Emellett a már említett minimálbér és garantált bérminimum emelése is fontos része a programnak.

A munkanélküliek közül azok részesülnének 100.000 forint alapjövedelemben, akik álláskeresői járadékra nem jogosultak, hiszen az álláskeresői járadék minden helyzetben meghaladja a 100.000 forintot. Amennyiben a jogosultság nem áll fenn, vagy a jogosultsági idő letelt, úgy automatikusan a felnőtt alapjövedelem veszi át a helyét. Fontos kiemelni, hogy ez csak abban az esetben igaz, illetve a csecsemőgondozási díj (CSED) és gyermekgondozási díj (GYED) is csak akkor haladja meg a 100.000 forintot, hogyha teljesül a bruttó 250.000 forintos minimálbér, amit az MMAA a programjában megvalósíthatónak ítél meg 2021-re.

A nyugdíjasok esetében az MMAA az alacsony nyugdíjak problémáját az alapjövedelem eszközeivel orvosolná. A nyugdíjasok körében a minimum nyugdíjat 100.000 forintban határozták meg, ami azt jelenti, hogy azoknak a nyugdíjasoknak, akik kevesebb, mint 100.000 forintot kapnak, kiegészül a nyugdíjuk ezen összegre. Ez a rendelkezés az öregségi nyugdíjasok 29%-át érintené.

Az utolsó kedvezményezett csoport, a dolgozók. Itt négy különböző kategória van, amely szerint meghatározható a dolgozói alapjövedelmük összege. Azok, akik munkát vállalnak, azonban a bruttó keresetük nem haladja meg a 100.000 forintot, ők bruttó 100.000 forint dolgozói alapjövedelemben részesülnek. Azoknak, akiknek így sem éri el a nettó bevételük a 100.000 forintot, az MMAA programja nettó 100.000 forintra egészíti ki a keresetüket. „Alapjövedelem-programunk 100 ezer forintra egészíti ki azok jövedelmét, akiké jelenleg nem éri el ezt a szintet,” (Büttl & Kis, 2020). Mivel a teljes munkaidős foglalkoztatásban, a tervezett bruttó minimálbér 200.500 forint, így a maximális összegű (100.000 forintos) dolgozói alapjövedelem a részmunkaidőben foglalkoztatottakat érinti. Azok, akiknek a bruttó bére 100.000 és 200.000 forint közé esik, az alábbi képlet alapján kapják a dolgozói alapjövedelmüket: $50\ 000 + (200\ 000 - \text{bruttó bér})/2$. Akik pedig bruttó 200.000 Forintot

megaladó keresettel rendelkeznek, nekik az alábbi képlettel számolható az alapjövedelmük: $= (510000 - \text{bruttó bér}) / 5$. Ezen alapjövedelem összegek bruttó értékek, tehát adóköteles jövedelmek.

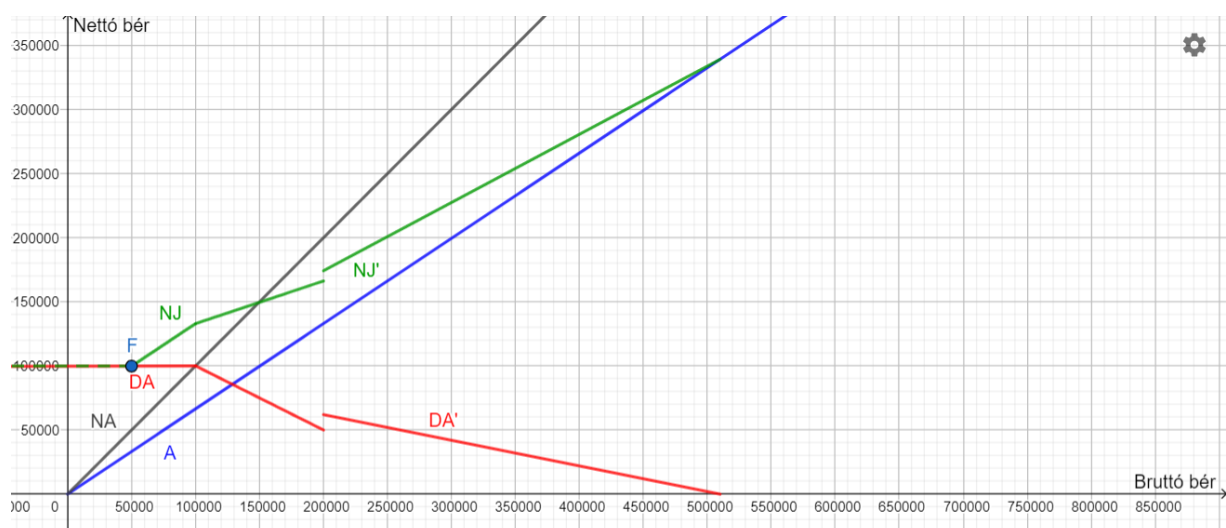
Így tehát, azok, akik a tervezett 200.000 forintos minimálbért, vagy a 260.000 forint bérminimumot keresik, egyaránt bruttó 50.000 forint dolgozói alapjövedelemben részesülnek. Ez a képletekbe való behelyettesítéssel kalkulálható. Azok, akiknek a bruttó bére eléri vagy meghaladja az 510.000 forintot, ők nem részesülnek dolgozói alapjövedelemben.

Vannak olyan dolgozók, akik viszont biztosan elvesztenék a munkahelyüket ezen alapjövedelmi intézkedés bevezetésével. Ők a közmunkások. Az MMAA ugyanis megszüntetné a Start-munkaprogramot, amellyel hozzávetőlegesen 84.800 ember vesztené el a munkahelyét. A közfoglalkoztatotti bérek alacsonyabbak, mint nettó 100.000 forint. Az MMAA nincs jó véleménnyel a közmunka programról, feleslegesnek tartják azt: „a közmunka aktuális rendszere totális csőd. A Fidesz korábban azzal magyarázta a közmunka erőltetését, hogy a tartósan munkanélkülieket segíti visszaterelni a munkaerőpiacra.” (Büttl & Kis, 2020).

2.9.3.2. Az MMAA 2020-as programjának modellezése

Most pedig szemléltetem a nettó jövedelem „NJ” változását különböző bruttó keresetek esetén az MMAA programjában (12. ábra).

12. ábra: Az MMAA dolgozói alapjövedelem modellje

Forrás: saját szerkesztés

Az ábrán „A” jelöli a jelenlegi adózási rendszerben a bruttó bérekhez tartozó nettó béreket. A dolgozói alapjövedelmet „DA” és „DA~” jelöli. Amennyiben a bruttó jövedelmek után nem lenne adózás, úgy „NA” egyenes alapján alakulnának a bérek.

Azok, akiknek a jövedelme nem éri el a bruttó 50.376 forintot „F”, nekik a nettó jövedelmük a bruttó 100.000 forintos alapjövedelemmel sem éri el a nettó 100.000 forintot, ezért kiegészül nettó 100.000 forintra. Így tehát az, aki bruttó 50.376 forint kereset alatt vállal munkát (ami heti 8 órás, minimum órabéres foglalkoztatás esetén fennáll), semmilyen többletjövedelemre nem tesz szert azzal, hogy dolgozik.

Azon munkavállalók, akiknek a munkajövedelme bruttó 50.376 forint és 100.000 forint közé esik, bruttó 100.000 forint alapjövedelemben részesülnek. Náluk már a nettó jövedelem meghaladja a 100.000 forintot.

Bruttó 100.000 forint és 200.000 forint munkajövedelem között, az alapjövedelem a „50 000 + (200 000 – bruttó bér)/2” képlet alapján számítható, 200.000 és 510.000 forint között pedig a „(510000 – bruttó bér) /5” képlet alapján. A szemléltetett ábrán látszik, hogy az „NJ” és „NJ~” egyenesek nem folytonosak, szakadási helyük van 200.000-nél. Emiatt a nettó jövedelem hirtelen megemelkedik bruttó 200.001forintnál, és az alapjövedelem összege is. Így tehát, aki bruttó 200.001 forintot keres, több alapjövedelmet kap, mint a bruttó 200.000 forintot keresők.

2. táblázat: A bruttó és nettó jövedelmek szemléltetése

Bruttó bér (forint)	Nettó bér + alapjövedelem (forint)	Megjegyzés
0	100000	munkanélküli
40000	100000	heti 8 órás növelt minimálbér
60000	106400	heti 12 órás növelt minimálbér
80000	119700	heti 16 órás növelt minimálbér
100000	133000	heti 20 órás növelt minimálbér
159581	159581	bruttó bér = nettó jövedelem
200000	166250	növelt minimálbér
200001	174230	hirtelen béremelkedés
260000	206150	növelt bérminimum
510000	339150	az alapjövedelem megszűnik

Forrás. saját szerkesztés

Az MMAA 2020-as programjának finanszírozása

Az MMAA az alapjövedelem nettó forrásigényét 3389,7 milliárd forintra becsüli. A gyermekeknek szánt alapjövedelem, ami 50.000 forint és minden 18 év alattinak járna, maga után vonná a családi pótlék eltörlését, a családi adóalap kedvezmény eltörlését, az első házaspár adókedvezményét, valamint a családi járulékkedvezményt. A jelenlegi családi adókedvezmény rendszerében, minél több gyermek van a családban, annál magasabb az adókedvezmény összege, ami nyilvánvaló. Az viszont már kevésbé, hogy az egy gyermekre jutó családi adókedvezmény magasabb, több gyermek esetén. Az MMAA ezt igazságtalannak tartja, ezért egy gyermekenkénti fix összegű 50.000 forint juttatással segítené a családokat.

A gyermekvállaláshoz kapcsolódó egyéb főbb juttatások: a csecsemőgondozási díj (CSED), gyermekgondozási díj (GYED), gyermekgondozást segítő ellátás (GYES), illetve a gyermeknevelési támogatás (GYET). Ezen juttatások közül, a CSED és GYED megmaradna, hiszen minden esetben magasabb összegű, mint a 100.000 forintos felnőtt alapjövedelem. A GYES és a GYET helyett pedig az ebben részesülők felnőtt alapjövedelmet kapnának. A várandós édesanyák pedig a jövedelmükön felül 50.000 forint többletjövedelemben részesülnek. Így tehát már a terhesség 12. hetétől, megkapják az édesanyák a születendő gyermek alapjövedelmét, ezzel támogatva a családot a gyermek születésére való felkészülésben.

A nettó forrásigény tehát 3389,7 milliárd forint, amely a már említett szociális juttatások megtakarításával korigált összege. Ezen összeget négy forrásból finanszírozná a javaslat. A felesleges beruházások és működési költségek csökkentésével, a közbeszerzési túlárazások leállításával, progresszív gazdaságpolitikával, illetve a másodlagos visszacsatolások hatásaival.

Az MMAA többek között nem valósítaná meg a Budapest-Belgrád vasútvonal megépítését, vagy a paksi atomerőmű bővítését sem. Csökkentenék a közúti fejlesztésekre szánt összeget és a Magyar Honvédség fejlesztésére irányuló kiadásokat is. Továbbá a közmédia és az MLSZ támogatásait is csökkentenék. A vállalati nyereségadó emelésével, vagy karbonadó kivetésével is növelhető lenne a bevétel. Egy progresszív személyi jövedelemadó bevezetését is fontosnak tartja az MMAA, azonban ettől nem várnak többletbevételt, hiszen csak a befizetés eloszlását módosítanák. Ezeken felül, a minimálbér és a garantált bérminimum emelése többletbevételt jelentene a költségvetésnek. Ezen tételekből 4202,65 milliárd forint bevétel keletkezne, amelyből nem csak az alapjövedelem, de a megnövekedett minimálbér és bérminimum miatti

bernövekedés a közszférában, és a megnövekedett biztosítási alapú ellátási összegek is fedezhetők.

Az MMAA 2020-as programjának konklúziója

Az MMAA 2020-as programja nagyban hasonlít a 2015-ös javaslatukhoz. A szükséges forrásokat nem a munkajövedelmekre kivetett adókkal biztosítanák, hanem nagyrészt feleslegesnek tartott állami kiadások csökkentésével. Ez a fajta finanszírozás véleményem szerint nem reális, ugyanis minden költségnek megvan a saját funkciója a gazdaságban. Ráadásul több olyan tétel is szerepel a javaslatukban, amelyre szánt költségek csökkentése csak a beruházások elhalasztását jelentené. Más beruházások pedig már el is kezdődtek, csak úgy, mint a Budapest-Belgrád vasútvonal építése (Szabó, 2020). Ezen költségek visszaszorítása vagy a beruházások leállítása könnyen lehet, hogy nem is lehetséges.

2.9.4. Konklúzió az alapjövedelem javaslatok alapján

A magyarországi alapjövedelem javaslatok bemutatásával szemléltettem, hogy hazánkban milyen koncepciók azok, melyek a szakirodalom szerint hatékonyak lehetnek. A LÉT munkacsoport koncepciója az egyetlen magyarországi koncepció, amely valóban alapjövedelmet jelent mindenki számára. Az MMAA mindkét koncepciója nem jelent igazi alapjövedelmet mindenki számára és a finanszírozás kétségeket vet fel. Véleményem szerint a LÉT koncepció a legrealisabb és legjobban kivitelezhető az említett javaslatok közül. Ez a javaslat azonban nem differenciálja az alapjövedelemadó (LÉT-HO) összegét, illetve a részmunkaidős foglalkoztatottak esetében nem ad javaslatot az adózás változásáról.

2.10. Szakirodalom feldolgozásának konklúziója

A releváns szakirodalom feldolgozása alapján úgy gondolom, hogy az alapjövedelem egy hatásos gazdaságpolitikai eszköz lehetne a 2.2. pontban ismertetett problémák orvoslására. Ennek ellenére nem gondolom, hogy az alapjövedelem lehet az egyedüli megoldás ezen problémákra. Például a szociális háló kibővítése is hatásos lehet. Az alapjövedelem azonban egy átlátható és egyszerűnek tűnő megoldást nyújt a problémákra. Gazdasági hatásai viszont nem bizonyítottak elég széleskörűen ahhoz, hogy el lehessen dönteni, hogy ez valóban a jövő egy nagyon fontos gazdaságpolitikai eszköze lesz vagy sem. Véleményem szerint, egy alacsony alapjövedelem bevezetése, - amely akár el is törölhető a sikertelensége esetén, - fontos lenne, mert segítségével széleskörűen lehetne egy adott országban vizsgálni az alapjövedelem hatásait. Ezáltal egy sokkal pontosabb képet kapnánk az alapjövedelemről és a hozzá hasonló juttatások hatásairól.

3. Kutatás

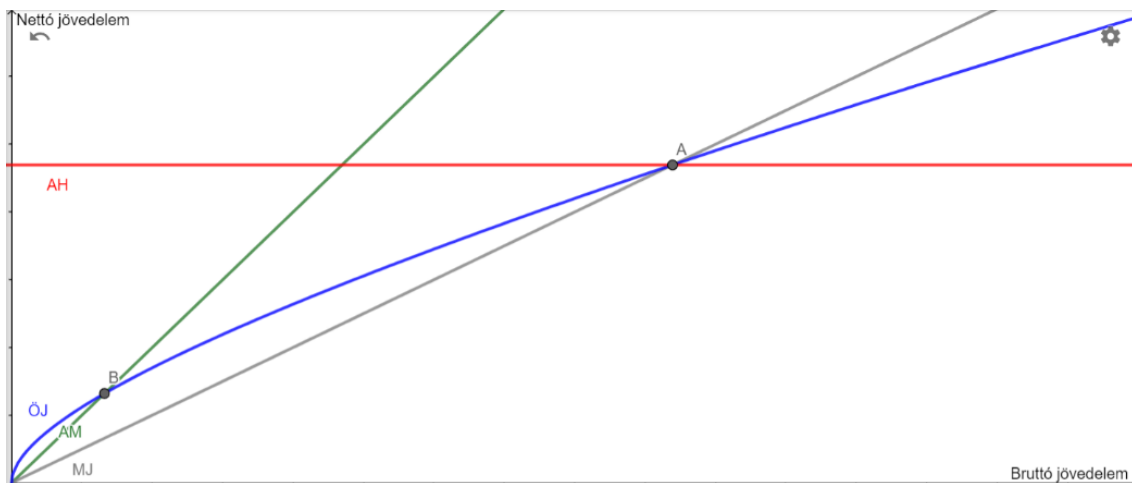
3.1. Keresethez kötött negatív adó

Az alapjövedelemhez elvét megvalósító modelleket már ismertettem a 2.7. pontban. Ezt egészíteném most ki egy saját modellel. Elképzelhető ugyanis egy olyan juttatás, amely nagyon hasonlít a negatív adóra abban a tekintetben, hogy nem jár mindenkinek. Csak azoknak, akinek a jövedelme egy bizonyos küszöbértéket nem ér el. Amennyiben egy meghatározott küszöbértéket kell elérnie a jövedelemnek, könnyen használható az ismertett modell is, annyi különbséggel, hogy amíg a bruttó jövedelem nem ér el egy előre meghatározott összeget, addig a negatív adó mértéke nulla. Amennyiben folyamatos átmenetet szeretnénk a negatív adó emelkedésében, úgy olyan függvény lehet erre a megoldás, mely egyszerre metszi (0;0) pontban, és egy másik (B) pontban az adómentes jövedelem (AM) egyenesét. A keresethez kötött negatív adó modellemben bemutatom egy lehetséges megvalósítását a negatív adónak úgy, hogy az csak a munkajövedelemmel rendelkezőknek járjon. „A negatív adó az alacsony jövedelmek emelkedésével arányosan csökken, mennyiségét tekintve ugyanúgy, ahogy a pozitív adó a magas jövedelmek növekedésével arányosan növekszik. Ez az arányosság azonban nem a negatív adó szükségszerű velejárója, a negatív adó fogalma csak annyit követel meg, hogy az adóhitelek összege mindenki számára az adózás jellegétől függetlenül egyenlő legyen”. (Vonderbourgh & van Parijs, 2005, old.: 55.)

A keresethez kötött negatív adó úgy valósulhat meg, ha a negatív adó mértéke nem lineárisan csökken, a jövedelem emelkedésével. Egy olyan függvénnyel lehetne megadni a mértékét, mely 0 helyettesítési értéknél, 0 eredményt ad. $f(x) = a \cdot \sqrt{x} - b \cdot x$ ahol $a, b \in \mathbb{R}^+$, x pedig a bruttó bért jelöli ($x \in \mathbb{N}$).

Bármilyen helyettesítési értékeket rendelve „a” és „b”-hez, a függvény értéke $x=0$ esetén 0 lesz. Így tehát, azok, akiknek nincs munkából származó jövedelmük, nem jogosultak ezen negatív adóra. A keresethez kötött negatív adó koordináta-rendszerbeli bemutatását a 13. ábra tartalmazza.

13. ábra: A negatív adó keresethez kötött változata

Forrás: saját szerkesztés Geogebra használatával

Az ábrán „AH” jelöli az adóhitel összegét, amely mindenki számára egyenlő. „AM” egyenes, az adómentes jövedelmet jelöli, „ÖJ” pedig az összes rendelkezésre álló jövedelmet. Amíg a munkajövedelem 0, a rendelkezésre álló összes jövedelem összege is nulla. „0” és „B” pont közötti adómentes keresetnél negatív adóra jogosult a személy. „B” pontban adót nem kell fizetni, és negatív adóban sem részesül a személy. „B” szint feletti adómentes keresetnél viszont nem jár negatív adó, hanem adófizetési kötelezettség áll fenn.

Ez a modell megvalósítja a negatív adót. Azért tartom fontosnak, hogy bemutassam ezt a modellt, mivel Magyarországot a munka alapú társadalom jellemzi. A keresethez kötött negatív adóban csak az részesül, aki fizetett munkát végez. Így ezen juttatás bevezetésével nem jutna senki „ingyen pénzhez”.

3.2. Kapcsolat az alapjövedelem támogatása és gazdasági indikátorok között

3.2.1. Kutatás célja

Kutatásom ezen részében, megvizsgálom az alapjövedelem támogatottságát statisztikai módszerekkel. A Dalia Research készített egy reprezentatív közvélemény kutatást Európában az alapjövedelemről. A kutatás 28 Európai Unió országban végezték el 2016 áprilisában. A kutatásban összesen 9649 embert kérdeztek meg úgy, hogy figyelembe vették az országok lakosságának számát, az életkort, a nemzet és az országokon belüli régiókat. Ezen nyers adatok alapján készítettem primer kutatást az alapjövedelem megítéléséről, illetve az adatokat

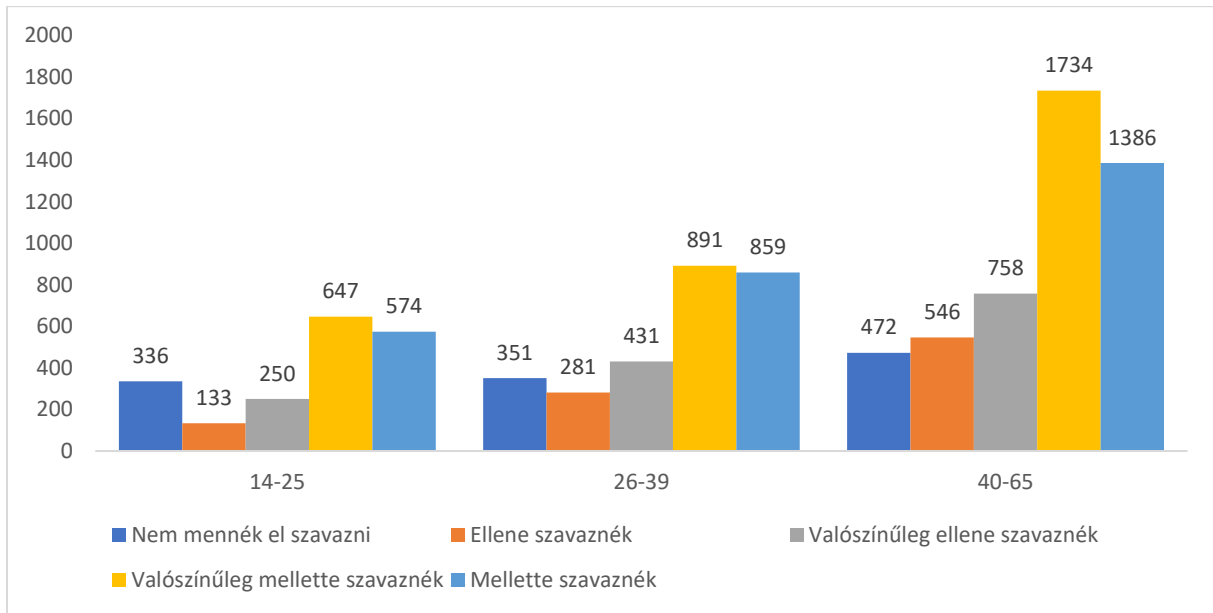
összehasonlítom más forrásokból nyert makrogazdasági adatokkal regressziós vizsgálat segítségével. Az a célom, hogy megállapítsam, lehet-e összefüggés bizonyos makrogazdasági adatok és az alapjövedelem megítélésében az országok között. Hipotézisem - Andor László kijelentése alapján (2.4.) - ,hogy a gyengébb jóléttel, nagyobb egyenlőtlenségekkel és gyengébb gazdasággal rendelkező országokban magasabb az alapjövedelem támogatottsága.

A felhasznált alapjövedelem kutatásból kiszámoltam országonként azok arányát, akik a bevezetés mellett szavaznának az összes megkérdezett arányában. Ezután ezt az arányt összevettem az országok 2016-ban mért makrogazdasági adataival. Ezek az átlagbér, az átlagbér és mediánbér aránya, a Gini-index, a bruttó nemzeti jövedelem (GNI) és a munkanélküliek aránya voltak. Azt feltételeztem, hogy az országok ezen adatai és az alapjövedelem támogattságának aránya között szoros kapcsolat áll fenn. Kutatásomban nem szerepeltettem az összes európai országot, amire a kutatás kiterjedt. Azon országok, ahol az alacsony népesség miatt nagyon kis elemszámú, - 100 fő alatti - volt a mintaszám, nem vettem figyelembe az elemzés során. Ilyen például Szlovénia, Málta, Luxemburg, vagy Horvátország. Ezt azért tettem, mert ezen kis elemszámú minták torzítást eredményezhetnek. Máltán például a megkérdezettek száma mindössze 8 fő volt. Összesen tehát 18 európai országot vizsgáltam. Ezen országok: Csehország, Dánia, Magyarország, Hollandia, Ausztria, Németország, Lengyelország, Portugália, Svédország, Belgium, Franciaország, Egyesült Királyság, Olaszország, Spanyolország, Finnország, Görögország, Románia, Bulgária.

3.2.2. Az alapjövedelem kutatás eredményei

Az alapjövedelem kutatás adatainak feldolgozásából kimutatást készítettem a szavazatok eloszlásáról. A 14-25 éves korosztályban összesen 1940 válasz érkezett arra a kérdésre, hogy: „amennyiben ma lenne egy népszavazás az alapjövedelemről, hogyan szavazna?” A 26-39 éves korosztályban és a 40-65 éves korosztályban 2813, illetve 4896 válasz érkezett. Jól látható, hogy minden korosztályban inkább az alapjövedelem bevezetése a népszerűbb (14. ábra). Chi négyzet próbának alávetve az életkort és az alapjövedelem bevezetésre való szavazást azt kaptam, hogy a két változó között van kapcsolat, viszont ez a kapcsolat gyenge (lásd.18. táblázat).

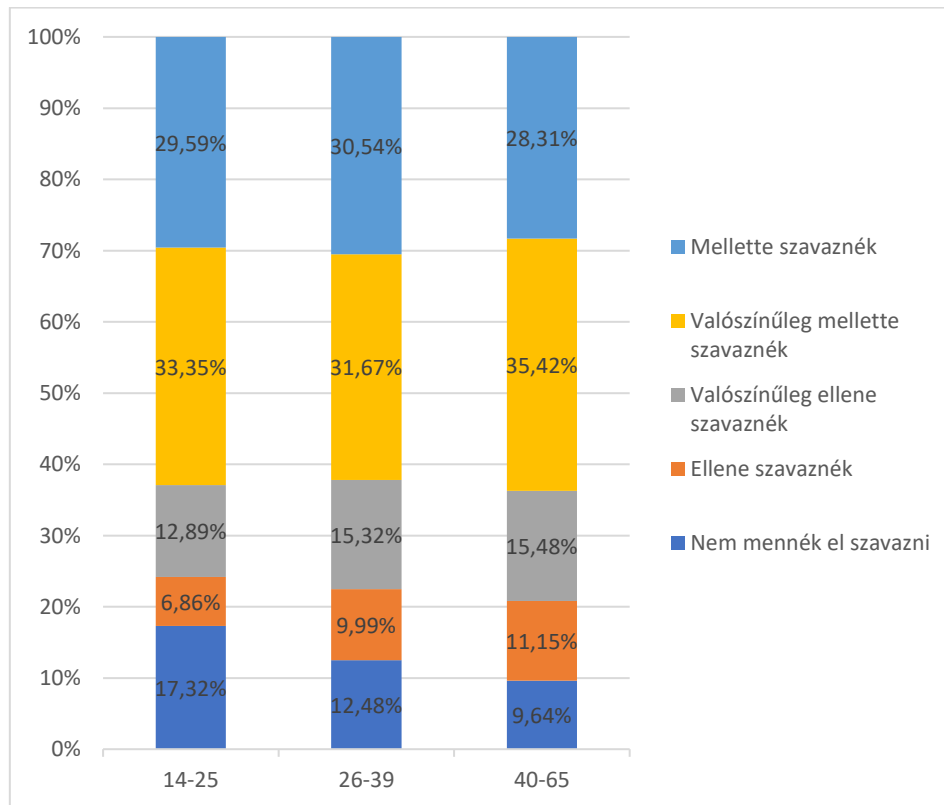
14. ábra: Az alapjövedelem kutatás eredményei korcsoportonként (2016)

Forrás: saját szerkesztés

Az alapjövedelem bevezetésére adott válaszok korcsoportonkénti megoszlását mutatja a 15. ábra.

15. ábra: Az alapjövedelem bevezetésére adott válaszok megoszlása korcsoportonként (2016)

Forrás: saját szerkesztés

Az alapjövedelem bevezetéséről szóló szavazáson a legnagyobb arányban a 14-25 évesek nem mennének el szavazni. Ez abból adódhat, hogy kevésbé érzik fontosnak a politikát és a beleszólást a politika működésébe. A legfiatalabbak 17,32%-a nem menne el szavazni, míg ez az arány legidősebb korosztályban mindössze 9,64%. Közel dupla annyi a szavazást negligálók aránya a fiataloknál, mint az idősek körében.

A legfiatalabbakra az is jellemző, hogy a legkisebb arányban ők szavaznának biztosan vagy valószínűleg az alapjövedelem bevezetése ellen (19,75%). Ez az arány a legidősebb korosztály esetében a legmagasabb (26,63%). Látható tehát, hogy a fiatalabb generáció tagjai sokkal kevésbé ellenzik az alapjövedelmet, mint az idősek.

Az alapjövedelem mellett és valószínűleg mellette szavazás arányában nincs nagy eltérés a korcsoportok között. Megállapítható tehát, hogy a fiatalok ellenzik a legkevésbé az alapjövedelmet, viszont azért nem magasabb a mellette szavazás aránya a körükben, mert sokan nem mennének el szavazni. Ha ezek a fiatalok nagyobb arányban mennének el szavazni a tárgykörben, úgy várhatóan az alapjövedelem mellett szavazás aránya magasabb lenne mint a többi korcsoportban.

3.2.3. Kapcsolat az átlagbérek és az alapjövedelem megítélése között

Az átlagbérek tekintetében a 2016-os nettó átlagbéreket vettem alapul (Fisher, 2018). Az átlagbérek és az alapjövedelem kapcsolatában a nullhipotézisem az volt, hogy nincs szignifikáns kapcsolat a két változó között, az alternatív hipotézisem pedig, hogy van összefüggés az átlagbérek és az alapjövedelem megítélés között és az átlagbér nagysága befolyásolja az alapjövedelem megítélését. Negatív korrelációt vártam a két érték között. A regressziós vizsgálat eredményét a 3., 19. és 20. táblázat mutatja.

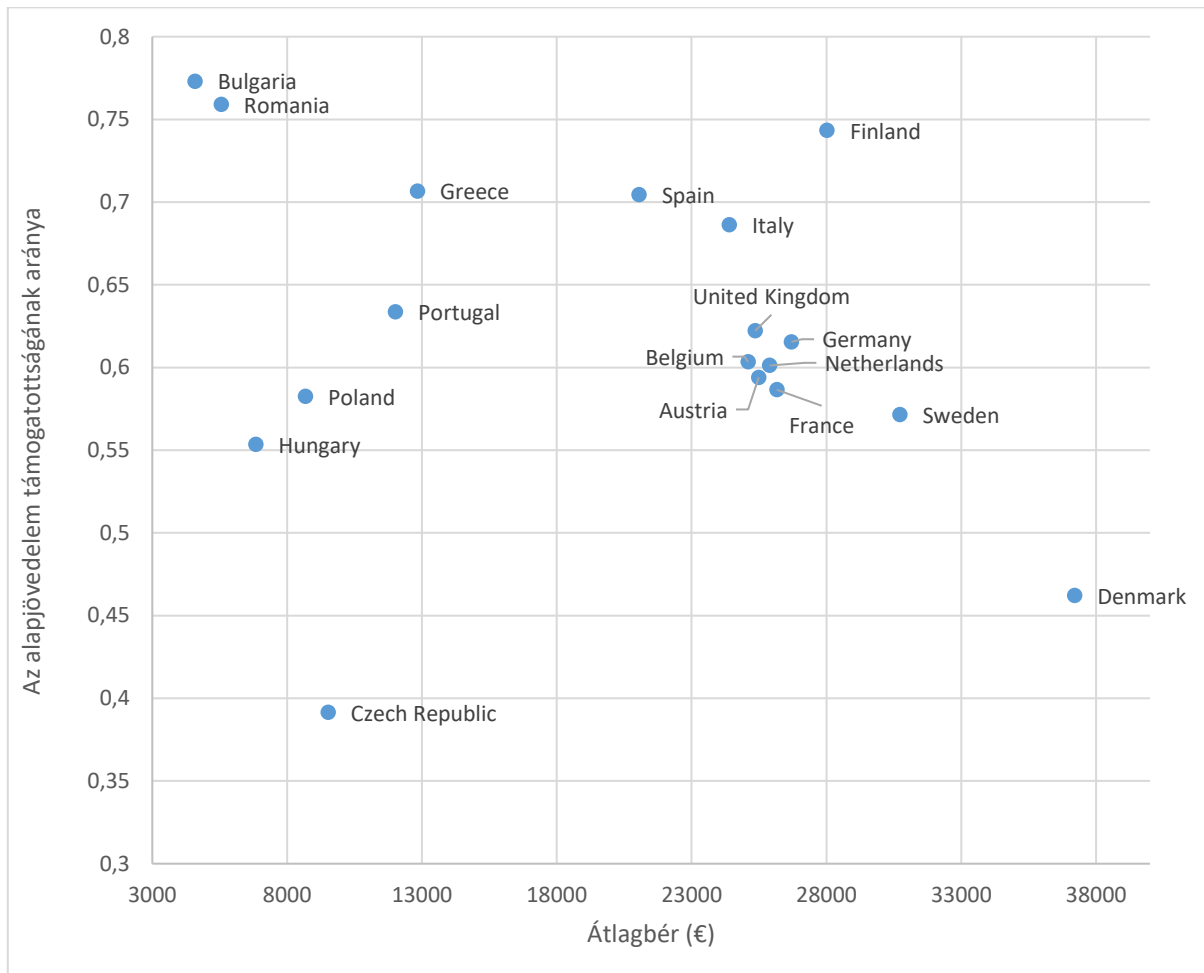
3. táblázat: Az átlagbérek és az alapjövedelem megítélésének varianciaanalízise

VARIANCIANALÍZIS					
-	df	SS	MS	F	F szignifikanciája
Regresszió	1	0,008761	0,008761	0,897721	0,357485
Maradék	16	0,156141	0,009759	-	-
Összesen	17	0,164902	-	-	-

Forrás: Excel által generált táblázat

Az F próba és béta szignifikanciája alapján is elmondható, hogy nincs kapcsolat a két változó között, mivel ezen értékek meghaladják a szignifikanciaszintet ($0,3575 > 0,05$). Az átlagbér növekedése tehát valószínűleg nincs hatással az alapjövedelem megítélésére. A vizsgált országok átlagbérét és az országban az alapjövedelem támogatottságát a 16. ábra mutatja.

16. ábra: Az átlagbér és az alapjövedelem támogatottsága egyes európai országokban 2016

Forrás: saját szerkesztés

Az ábrán látható eredmény részben annak is köszönhető, hogy Csehországban messzemenően a legalacsonyabb az alapjövedelem támogatottsága és Csehország egy alacsony átlagbérrel rendelkező ország. Finnország is kiugró példa, hiszen magas az átlagbér és az alapjövedelem támogatottsága is.

3.2.4. Kapcsolat az átlag- és mediánbérek aránya és az alapjövedelem megítélése között

A 2016-os nettó mediánbérekre vonatkozó adataimat az Eurostat adatbázisából vettem (Eurostat, 2020). Az átlag-medián bér aránya is egy jó mérőszám, annak meghatározására, hogy

milyen a jövedelmek eloszlása egy adott országon belül. Amennyiben nagy ez az arány, úgy nagyobbak a jövedelmi egyenlőtlenségek az országon belül. Ezt a mutatót összehasonlítva az alapjövedelem támogatottságának arányával a nullhipotézisem az volt, hogy nincs összefüggés a magyarázó változó (átlag-medián bér aránya) és az eredményváltozó (az alapjövedelem támogatottsága) között. Az alternatív hipotézisem pedig, hogy van összefüggés a két változó között és pozitív a korreláció. A regressziós vizsgálat eredményét a 4., 21. és 22. táblázat mutatja.

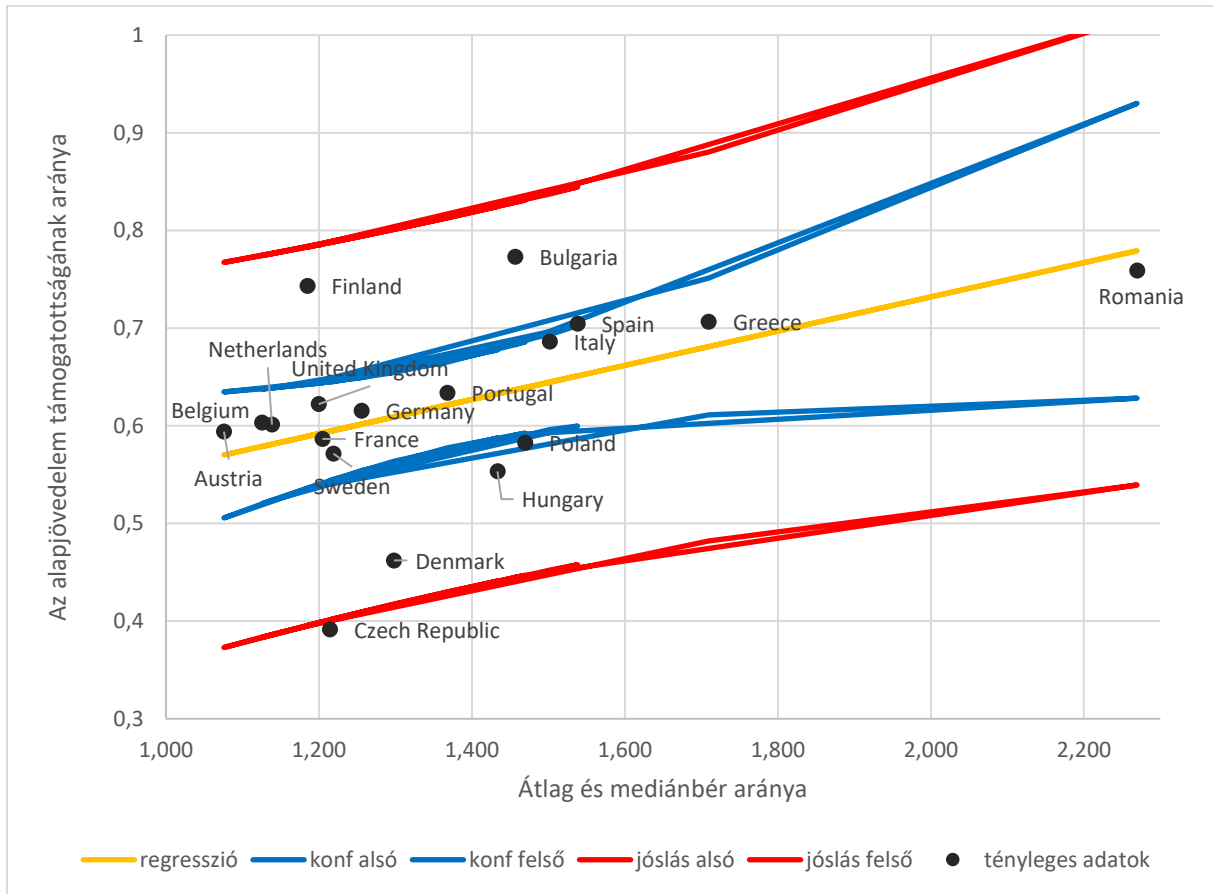
4. táblázat Az átlag- mediánbér arány és az alapjövedelem megítélésének összesítő táblája 2016

ÖSSZESÍTŐ TÁBLA	
Regressziós statisztika	érték
r értéke	0,500506
r-négyzet	0,250506
Korrigált r-négyzet	0,203663
Standard hiba	0,08789
Megfigyelések	18

Forrás: Excel által generált táblázat

Ebben az esetben az F próba és a béta szignifikanciája alapján is elmondható, hogy a két változó között van kapcsolat, tehát a nullhipotézist elvetjük. Az „r” érték alapján az átlag – medián bér arány közepesen hat az alapjövedelem támogatottságára. Az átlagbér/mediánbér hányados értékei az alapjövedelem mellett szavazók arányának varianciájából 25,05%-ot magyaráz. Vagyis az alapjövedelem megítélésének változása 25,05%-ban magyarázható a Gini index változásával. Az átlagbér/mediánbér hányadosának egyel való növekedése várhatóan 17,51 százalékponttal növeli az alapjövedelem támogatottságát. A vizsgált országok átlag/mediánbér hányadosát és az ország lakosainak alapjövedelem támogatottságát a 17. ábra mutatja.

17. ábra: Az átlagbér/mediánbér hányados és az alapjövedelem támogatottsága közti összefüggés (2016)

Forrás: saját szerkesztés

Azt tapasztaljuk tehát, hogy arányaiban minél nagyobb az átlagbér és mediánbér különbsége egy adott országban, annál nagyobb az alapjövedelem támogatottsága. Ez annak következtében alakulhat így, hogy az állampolgárok igazságtalannak tartják a jövedelmi különbségeket és egy igazságosabb jövedelemeloszlást remélnék az alapjövedelem bevezetésével. Azt már láttuk, hogy az átlagbér nem hat az alapjövedelem megítélésére, viszont az átlag – mediánbér arány igen. Ez arra enged következtetni, hogy az ország lakosai a jövedelmi helyzetüket a környezetük alapján ítélik meg elsősorban. Tehát azt mondhatjuk, hogy az országon belüli jövedelemeloszlás hat az alapjövedelem megítélésére, nem pedig az országok közti jövedelmi különbségek.

3.2.5. Kapcsolat a Gini-index és az alapjövedelem megítélése között

A Gini-index is egy mutató a jövedelmi egyenlőtlenségekre, viszont jobban mutatja azokat, mint egyszerűen az átlagbérek és a mediánbérek hányadosa. Ebből adódóan azt lehet várni, hogy ezen mutató még erősebb korrelációt mutat az alapjövedelem megítélésével. A Gini-

indexre irányuló 2016-os adatokat az Eurostat adatbázisából nyertem (Eurostat, 2020). A nullhipotézisem, hogy a magyarázó változó (Gini-index) és eredményváltozó (az alapjövedelem támogatottsága) között nincs összefüggés. Az alternatívhipotézisem pedig, hogy van összefüggés a két változó között és pozitív a korreláció. A regressziós vizsgálat eredményét a 5., 23. és 24. táblázat mutatja.

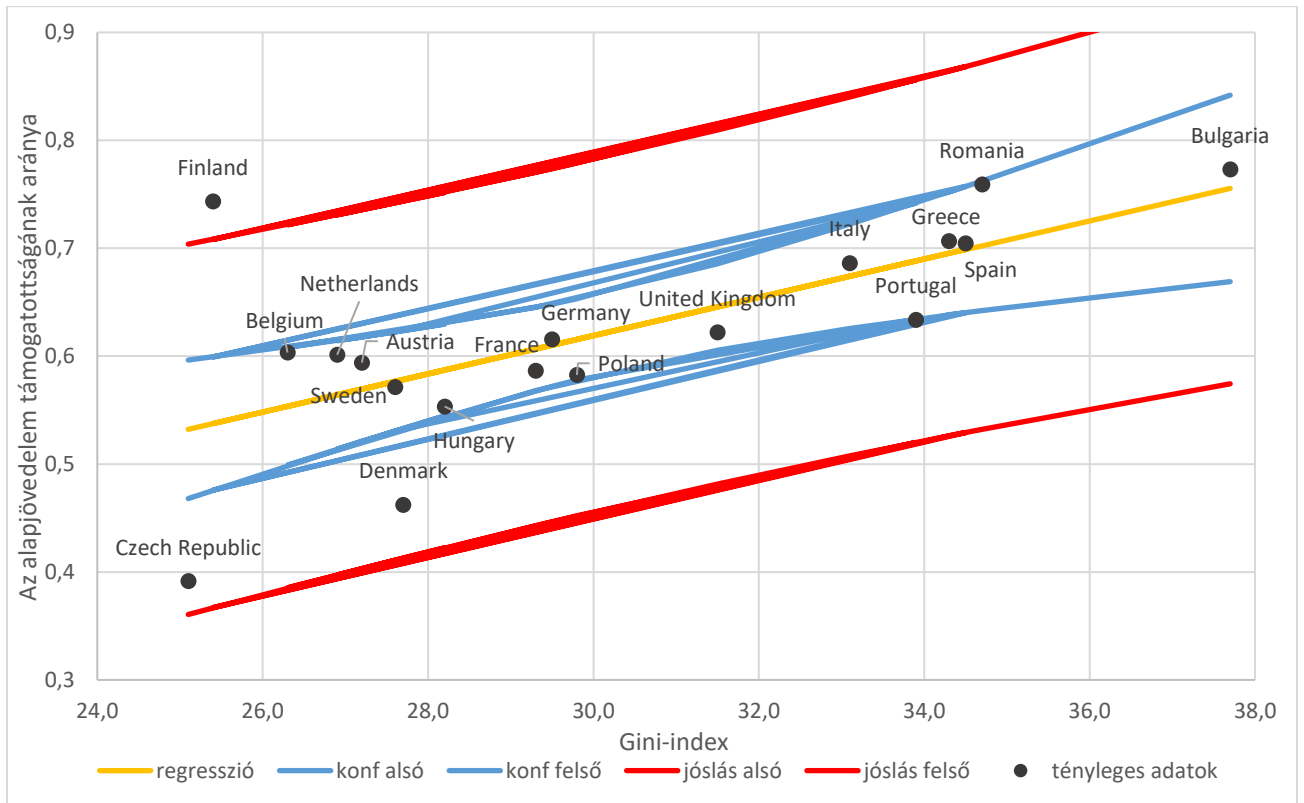
5. táblázat: A Gini-index és az alapjövedelem megítélésének összesítő táblája

ÖSSZESÍTŐ TÁBLA	
Regressziós statisztika	érték
r értéke	0,673313
r-négyzet	0,45335
Korrigált r-négyzet	0,419185
Standard hiba	0,07506
Megfigyelések	18

Forrás: Excel által generált táblázat

A regressziós vizsgálat alapján elmondható, hogy az F próba és a béta szignifikanciája alapján is van kapcsolat a két változó között, tehát a nullhipotézist elvetjük. Az r érték alapján a Gini-index értéke közepesen hat az alapjövedelem támogatottságára. A Gini-index értékei az alapjövedelem mellett szavazók arányának varianciájából 45,34%-ot magyaráz. Vagyis az alapjövedelem megítélésének változása 45,34%-ban magyarázható a Gini index változásával. A Gini-index egy százalékponttal való növelése eggyel való növekedése várhatóan 1,77 százalékponttal növeli az alapjövedelem támogatottságát. A vizsgált országok Gini-indexét és az ország lakosainak alapjövedelem támogatottságát a 18. ábra mutatja.

18. ábra: A Gini-index és az alapjövedelem támogatottsága közti összefüggés

Forrás: saját szerkesztés

Látható, hogy Finnország egy kiugró érték, amely a jóslás intervallumán kívül helyezkedik el. Finnország az alapjövedelem szempontjából különleges az európai országok között, hiszen itt végezték az eddigi leghíresebb alapjövedelem kísérletet.

3.2.6. Kapcsolat a bruttó nemzeti jövedelem/fő és az alapjövedelem megítélése között

A bruttó nemzeti jövedelem az átlagbérhez hasonlóan egy mutatószám az ország lakóinak életszínvonalának mérésére. Az országokra vonatkozó GNI adatokat az Eurostat adatbázisából töltöttem le és a 2016-os értékekkel számoltam (Eurostat, 2020). A GNI „azoknak a bármilyen jogi formában megjelenő jövedelmeknek az összessége, amelyekkel egy adott ország lakói egy adott év alatt rendelkeznek.” (Piketty, 2013, old.: 55.). A GNI tehát az országban rendelkezésre álló jövedelmek összességét mutatja. Ezzel a mérőszámmal szintén fel lehet mérni az ország lakóinak életszínvonalát. A nullhipotézisem, hogy a magyarázó változó (GNI) és az eredményváltozó (az alapjövedelem támogatottsága) között nincs kapcsolat. Az alternatív hipotézisem pedig, hogy van összefüggés e két változó között és negatív a korreláció. A regressziós vizsgálat eredményét a 6., 25., és 26. táblázat mutatja.

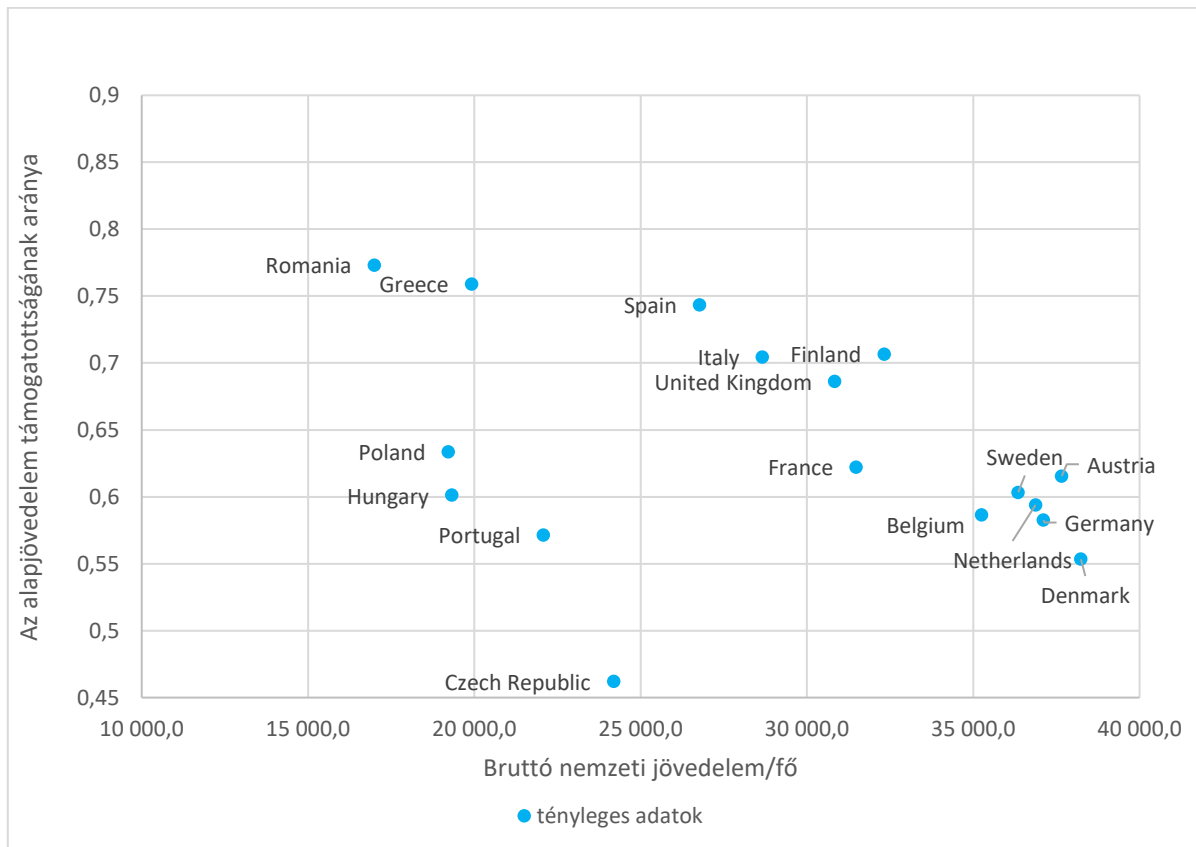
6. táblázat: A GNI és az alapjövedelem megítélésének összesítő táblája

VARIANCIAANALÍZIS					
	df	SS	MS	F	F szignifikanciája
Regresszió	1	0,02197	0,02197	2,459303918	0,136393
Maradék	16	0,142932	0,008933	-	-
Összesen	17	0,164902	-	-	-

Forrás: Excel által generált táblázat

Az F próba és béta szignifikanciája alapján is elmondható, hogy nincs kapcsolat a két változó között. A GNI növekedése tehát nincs hatással az alapjövedelem megítélésére. A vizsgált európai országok bruttó nemzeti jövedelmét és az alapjövedelem támogatottságát a 19. ábra mutatja.

19. ábra: A GNI és az alapjövedelem támogatottsága egyes európai országokban

Forrás: saját szerkesztés Excel használatával

Látható, hogy a GNI növekedésével inkább csökken az alapjövedelem támogatottsága, de ez a kapcsolat nem szignifikáns.

3.2.7. Kapcsolat a munkanélküliség és az alapjövedelem megítélése között

A munkanélküliség is növelheti az alapjövedelem támogatottságát véleményem szerint. Ennek vizsgálatához szintén az Eurostat adatait használtam fel (Eurostat, 2016). Itt a 2016 április hónapra vonatkozó adatokat használtam fel, mivel az alapjövedelem megítélésével kapcsolatos kérdőívek kitöltése ekkor történt. A nullhipotézisem, hogy a magyarázó változó (munkanélküliségi ráta) és az eredményváltozó (az alapjövedelem támogatottsága) között nincs kapcsolat. Az alternatív hipotézisem pedig az, hogy van összefüggés e két változó között és pozitív a korreláció. A regresszióvizsgálat eredményét a 7. táblázat: A munkanélküliség és az alapjövedelem megítélésének összesítő táblája mutatja.

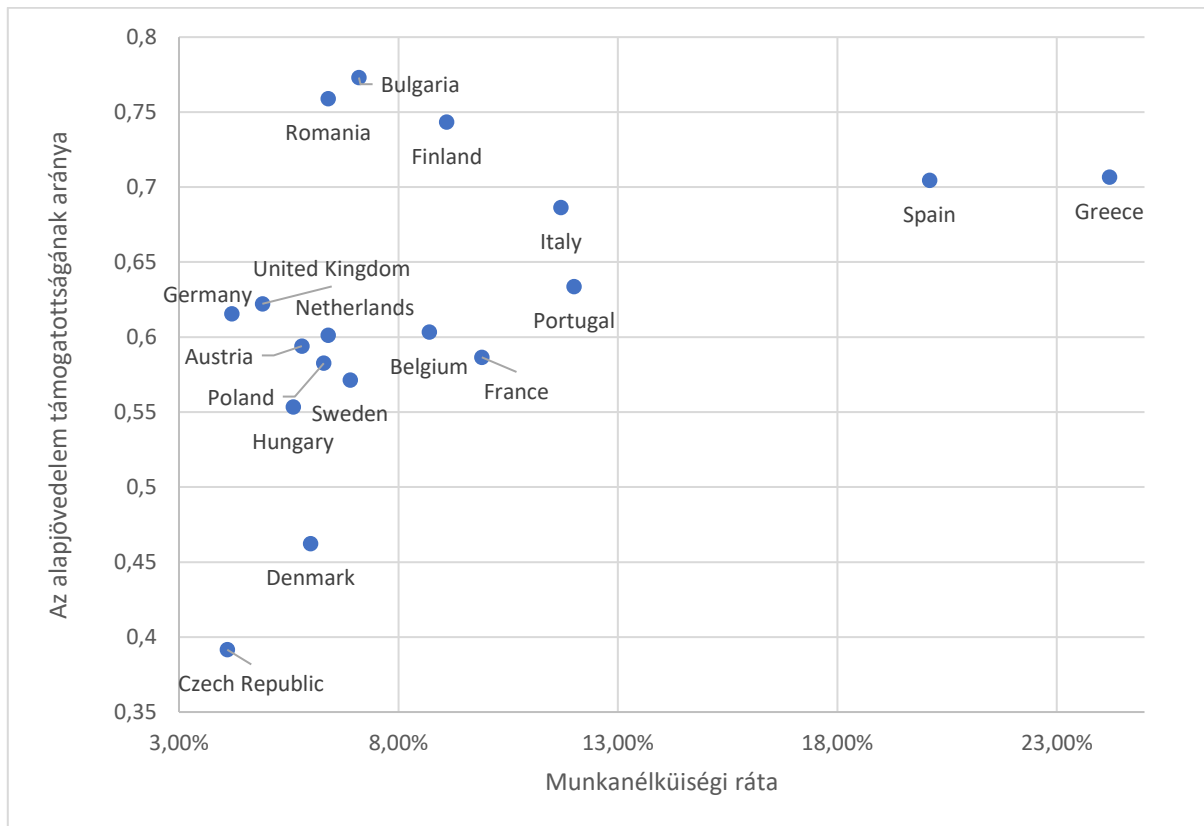
7. táblázat: A munkanélküliség és az alapjövedelem megítélésének összesítő táblája

VARIANCIANALÍZIS					
	df	SS	MS	F	F szignifikanciája
Regresszió	1	0,032054	0,032054	3,860597	0,067042
Maradék	16	0,132848	0,008303		
Összesen	17	0,164902			

Forrás: Excel által generált táblázat

Az F próba és béta szignifikanciája alapján is elmondható, hogy nincs kapcsolat a két változó között. A munkanélküliségi ráta növekedése tehát nincs hatással az alapjövedelem megítélésére. A vizsgált európai országok 2016 áprilisi munkanélküliségi rátáját és az alapjövedelem támogatottságát mutatja a 20. ábra.

20. ábra: A munkanélküliségi ráta és az alapjövedelem támogatottsága egyes európai országokban

Forrás: saját szerkesztés Excel használatával

A munkanélküliségi ráta növekedésével, az alapjövedelem támogatottsága is inkább növekszik mint csökken, viszont ez az összefüggés statisztikailag nem szignifikáns a vizsgált országok alapján.

3.2.8. Az alapjövedelem támogatottsága és a gazdasági indikátorok közti kapcsolat vizsgálatának konklúziója

A vizsgált makrogazdasági adatok és a 2016-os alapjövedelem kutatás összevetésével újszerű megállapítások derültek ki. Megállapítottam, hogy az átlagbér változása a vizsgált európai országban nem hat az alapjövedelem megítélésére. A különböző, országon belüli egyenlőtlenségi mutatók viszont igen. Amennyiben azt feltételezzük, hogy a magasabb átlagbér minden esetben magasabb életszínvonalat eredményez, úgy azt láthatjuk, hogy egy ország lakóit a többi ország lakóihoz viszonyított jövedelmi helyzetük nem befolyásolja az alapjövedelem megítélésében. Az országon belüli jövedelmi egyenlőtlenség az, ami a leginkább hat az alapjövedelem támogatottságára. Egy szegényebb ország lakói tehát nem támogatják nagyobb arányban az alapjövedelem bevezetését a gazdagabb országokhoz képest. Ez csak

akkor igaz, hogyha az országon belüli egyenlőtlenségek is nagyobbak. Azt tudjuk, hogy a Gini-index egy jobb mérőszám a jövedelmi egyenlőtlenségekre, mint az átlagbér és mediánbér aránya. Valószínűleg ennek volt köszönhető, hogy a Gini-index erősebben hat (r érték = 0,67) az alapjövedelem megítélésére, mint az átlagbér és mediánbér hányadosa (r érték = 0,5). Ebből az következik, hogy a Gini-index varianciája nagyobb arányban magyarázza az alapjövedelem megítélését (r -négyzet = 0,453), mint az átlagbér és mediánbér hányadosa (r -négyzet = 0,251).

A GNI és a munkanélküliség sem mutatott egyértelmű összefüggést az alapjövedelem megítélésével. A GNI esetében ez azt a megállapítást erősíti, hogy az országok közötti jövedelmi különbségek nem mérvadóak az alapjövedelem megítélése szempontjából. Azon országokban, ahol magas a munkanélküliségi ráta, az emberek sokkal kiszolgáltatottabbá válnak, hogyha elvesztik a munkájukat. Ha az alapjövedelem csökkentené a munkavállalási hajlandóságot, akkor logikus lenne, hogy a magas munkanélküliségi rátájú országokban népszerűbb az alapjövedelem. Ez a hipotézis azonban nem teljesült.

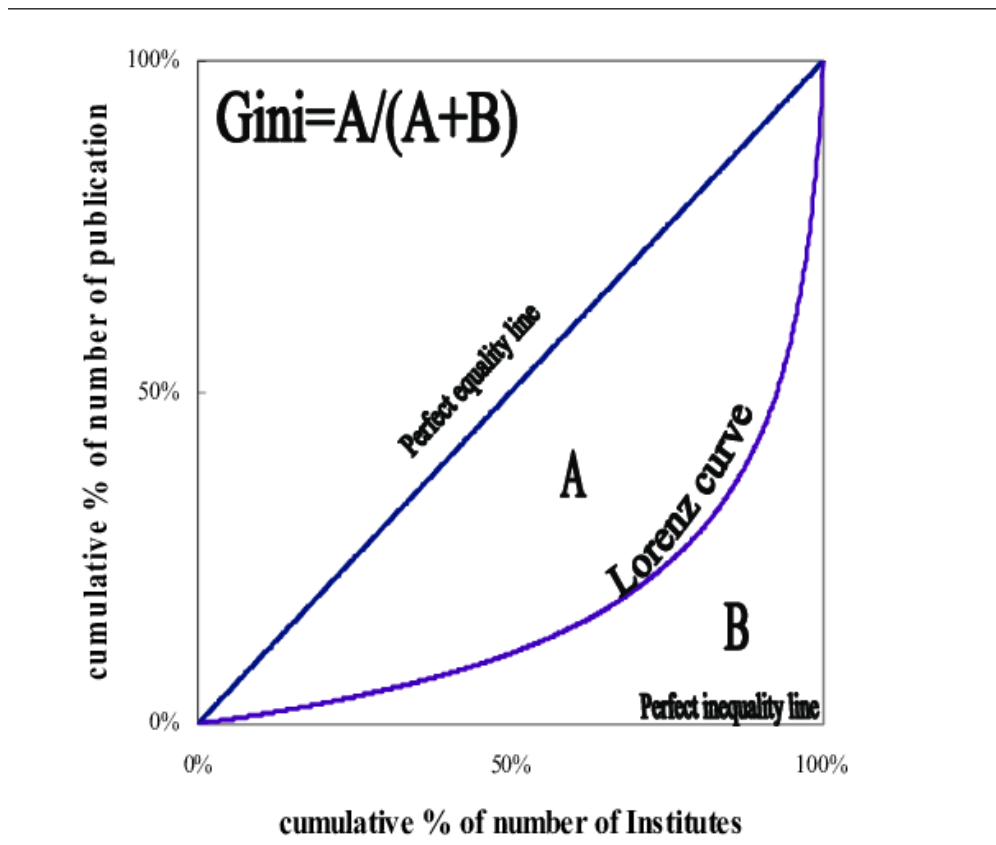
3.3. Az alapjövedelem bevezetésének hatása Magyarországon

3.3.1. Gini index számítás a 2018-as KSH adatok alapján

A 2.2.2.2. pontban ismertettem a jövedelmi eloszlásokat hazánkban. Ezek alapján érdemes lehet megvizsgálni, hogy az alapjövedelem bevezetésének hazánkban milyen hatása lehet a Gini-index alakulására, illetve a jövedelmi egyenlőtlenségekre. Kutatásom ezen részéhez, a KSH adatbázisából használt adatokkal dolgozom. Először is, kiszámoltam a KSH adatai alapján a 2018-as Gini-indexet (KSH, 2020).

A Gini-index kiszámításához először is a decilisenkénti nettó jövedelmek kumulált arányát számoltam ki. Ebből kiszámoltam a Lorenz-görbe alatti területet. A Lorenz görbe a jövedelmi vagy vagyoni egyenlőtlenségek grafikus ábrázolása, melyet Max Lorenz dolgozott ki 1905-ben (Investopedia, 2020). A Gini-index számításom leírását a 21. ábra segíti. Tökéletes jövedelmi egyenlőség esetén a tökéletes jövedelmi egyenlőség egyenes (Perfect equality line) alatti területe 0,5 egység (A+B). Ebből kivonva a Lorenz görbe alatti területet, (B) megkaptam a tökéletes jövedelmi egyenlőség és a Lorenz görbe közti területet (A). Majd ezt a területet elosztottam a tökéletes jövedelmi egyenlőség egyenes alatti területével (A+B). Így kaptam meg a Gini-indexet, ami ezen adatok alapján 29,02%. Minden további esetben, ugyanígy számítom a Gini-indexet. Az általam számított érték eltér a KSH hivatalos Gini-indexétől (28%) és az Eurostat adatbázisában megtalálható értéktől is (28,7%). Ennek oka az lehet, hogy más, pontosabb adatbázis alapján számították a Gini-indexet.

21. ábra: A Lorenz-görbe ábrája

Forrás: https://www.researchgate.net/figure/The-Lorenz-curve-and-Gini-coefficient_fig3_242258189

Azért volt szükséges ezen Gini-index kiszámítása, mert a továbbiakban a KSH oldalán megtalálható 2018-as adatok alapján vizsgálom az alapjövedelem bevezetésének hatásait. Így a Gini-indexek összehasonlítása megmutatja, hogy milyen hatása lenne az alapjövedelem bevezetésének a jövedelmi egyenlőtlenségekre. Minden esetben az alapjövedelem összegét havi 20.000 forintban határoztam meg, amelyet minden magyar háztartásban élő megkapna.

3.3.2. 20.000 forint alapjövedelem hatása adók emelése nélkül

Az alapjövedelem finanszírozásának egy lehetséges módja, hogy nem a jövedelmeket terhelő többletadóból kerül finanszírozásra (lásd. 2.8.). Ebben az esetben a bevezetésének esetén, mindenki bruttó és nettó jövedelme is megemelkedne. Ezt az esetet, finanszírozás nélküli esetnek hívom a továbbiakban.

8. táblázat: Háztartások egy főre jutó adatai 20.000 forint alapjövedelem bevezetése esetén, finanszírozás nélkül

Decilis	1 főre jutó bruttó jövedelem/év (ezer forint)	1 főre jutó nettó jövedelem/év (ezer forint)	Adózás aránya (%)	arány a jövedelem százalékában (%)
1	705,4	668,7	5,2	4,0
2	1072,5	964,3	10,1	5,8
3	1404,8	1123	19,6	6,8
4	1548,4	1283,6	17,1	7,7
5	1801,0	1428,8	20,7	8,5
6	2023,3	1601,1	20,9	9,6
7	2077,2	1757,4	15,4	10,5
8	2407,5	1992,1	17,3	11,9
9	2913,7	2323,6	20,3	13,9
10	4602,9	3572,9	22,4	21,4

Forrás: saját szerkesztés

Amennyiben mindösszesen havi 20.000 forint alapjövedelmet feltételezünk minden magyarországi háztartásban élő számára, a háztartások egy főre jutó éves jövedelme 240.000 forintra emelkedik. Mivel az alapjövedelem ebben az esetben adómentes, az adózás aránya csökken az alapjövedelem előtti állapothoz képest. A jövedelmek eloszlása is kiegyenlítettebb. Az első hat decilisbe tartozó háztartás jövedelme emelkedik az összes jövedelem arányában. Így tehát csökkennek a jövedelmi egyenlőtlenségek. Ezen konstrukció alapján bevezetett alapjövedelem hatására a Gini-index 29,01%-ról 24,85%-ra módosul. Ez jelentős, négy százalékpontot is meghaladó csökkenés. Látható tehát, hogy már egy nem túl nagy összegű alapjövedelem is jelentősen képes mérsékelni a jövedelmi egyenlőtlenségeket.

3.3.3. 20.000 forint alapjövedelem hatása lineáris finanszírozás esetén

Amennyiben az alapjövedelem a jövedelmeket terhelő adókból kerülne finanszírozásra, máshogy alakulna a jövedelmek eloszlása. Itt ugyanis az alapjövedelem összegét a jövedelmeket terhelő adókból kellene finanszírozni. Az alapjövedelem éves szintű kiadása 2302,2 milliárd forint, 9.592.359 fő lakossal számolva. Ez a szám, az összes magyar háztartásban élők száma a KSH adatai alapján. (KSH, 2020)

9. táblázat: Háztartások egy főre jutó adatai 20.000 forint alapjövedelem bevezetése esetén, lineáris finanszírozással

Decilis	1 főre jutó bruttó jövedelem/év (ezer ft)	1 főre jutó nettó jövedelem/év (ezer ft)	Adózás aránya (%)	arány a jövedelem százalékában (%)
1	705,4	582,8	17,4	4,1
2	1072,6	831,2	22,5	5,8
3	1404,8	939,9	33,1	6,6
4	1548,5	1087,9	29,7	7,6
5	1801	1200,5	33,3	8,4
6	2023,3	1352	33,2	9,5
7	2077,2	1518,3	26,9	10,6
8	2407,5	1717,4	28,7	12,0
9	2913,8	1993,9	31,6	13,9
10	4602,9	3079	33,1	21,5

Forrás: saját szerkesztés

Az egy főre jutó bruttó jövedelmek növekednek 240.000 forinttal, viszont a nettó jövedelmek kisebb mértékben fognak csak növekedni. Ennek meghatározása egy lineáris adóval történik. Amennyiben minden lakos az alapjövedelemmel megnövelt jövedelméből 9,5 százalékponttal több adót fizetne, az alapjövedelem teljes egészében ezen többletadóból finanszírozható lenne. A szükséges forrásokat egy új alapjövedelmi adóval is lehetne finanszírozni. Ez az adó minden jövedelemre - az eddig adómentes jövedelmekre is – kiterjedne. Ebben az esetben a többletadóból származó bevétel 2320,7 milliárd forint. Így tehát az alapjövedelem költségei teljes egészében finanszírozhatók. Ez a modell tehát azt feltételezi, hogy mindenki jövedelmére, egy ugyanakkora százaléku lineáris adót vetünk ki, ami az alapjövedelem finanszírozását biztosítja. Az alapjövedelem ilyen formában történő finanszírozása esetén a Gini-index 25,13%.

3.3.4. 20.000 forint alapjövedelem hatása lineáris adózás esetén

Az alapjövedelem olyan formában is finanszírozható, hogy nem csak az alapjövedelemre kiterjedően vezetünk be egy lineáris adót, hanem az összes jövedelem adózását lineárisá alakítjuk. Ebben az esetben mindenki bruttó jövedelmére ugyanakkora mértékű adót lehetne kivetni (10. táblázat).

10. táblázat: Háztartások egy főre jutó adatai 20.000 forint alapjövedelem bevezetése esetén, lineáris adózás bevezetésével

Decilis	1 főre jutó bruttó jövedelem/év (ezer forint)	1 főre jutó nettó jövedelem/év (ezer forint)	Adózás aránya (%)	arány a jövedelem százalékában (%)
1	705,4	491,5	30,33	3,4
2	1072,6	747,3	30,33	5,2
3	1404,8	978,7	30,33	6,8
4	1548,5	1078,8	30,33	7,5
5	1801	1254,8	30,33	8,8
6	2023,3	1409,7	30,33	9,8
7	2077,2	1447,2	30,33	10,1
8	2407,5	1677,3	30,33	11,7
9	2913,8	2030	30,33	14,2
10	4602,9	3206,9	30,33	22,4

Forrás: saját szerkesztés

Ahhoz, hogy ezáltal finanszírozni lehessen az alapjövedelmet 30,33%-os adókulcs szükséges. Ezt az összes jövedelmeket terhelő adó eltörlésével és egy új egységes lineáris adó bevezetésével lenne megvalósítható. Ebben az esetben a befolyt többletbevétel 2302,4 milliárd forint, ami meghaladja az alapjövedelem finanszírozásához szükséges forrásokat (2302,2 milliárd forint) 200 millió forinttal. A Gini-index pedig 26,65%-ra módosul.

3.3.5. 20.000 forint alapjövedelem hatása a munkajövedelmet terhelő lineáris finanszírozás esetén

Az alapjövedelem lineáris finanszírozásánál és a teljes adórendszer lineárisra alakításánál egy sokkal észszerűbb és egyszerűbben kivitelezhető megoldás lenne, hogyha csak a munkajövedelmeket terhelő adókból lenne finanszírozva az alapjövedelem. Ehhez nem kéne átalakítani a teljes adózási rendszert, mindössze a munkajövedelmeket terhelő többleadót kéne bevezetni, vagy növelni a személyi jövedelemadót. Ez a többletadó terhelheti a munkavállalót vagy a munkaadót. Jelen esetben a munkavállalót terhelő adóként fogom ezt bemutatni az egyszerűbb számíthatóság miatt. Amennyiben ezt a munkaadókat terhelő adóként szeretnék

bevezetni, könnyen lehet, hogy a többletadó egy részét a munkavállalóra hárítaná a munkáltató. Az, hogy ez milyen mértékben történne nehéz megállapítani.

11. táblázat: Háztartások egy főre jutó adatai 20.000 forint alapjövedelem bevezetése esetén, a munkajövedelmeket terhelő lineáris finanszírozás esetén

Decilis	1 főre jutó bruttó jövedelem/év (ezer forint)	1 főre jutó bruttó munkajövedelem/év (ezer forint)	1 főre jutó nettó jövedelem/év (ezer forint)	Adózás aránya (%)	arány a jövedelem százalékában (%)
1	705,4	232,2	571,8	18,9	4,0
2	1072,6	571,1	821,1	23,4	5,7
3	1404,8	889,1	944,5	32,8	6,6
4	1548,5	984,1	1086,8	29,8	7,6
5	1801	1059,4	1207	33,0	8,4
6	2023,3	1195	1358,9	32,8	9,5
7	2077,2	1273,4	1509,8	27,3	10,6
8	2407,5	1589,9	1712,6	28,9	12,0
9	2913,8	1972,6	1998,2	31,4	14,0
10	4602,9	3603,6	3094,3	32,8	21,6

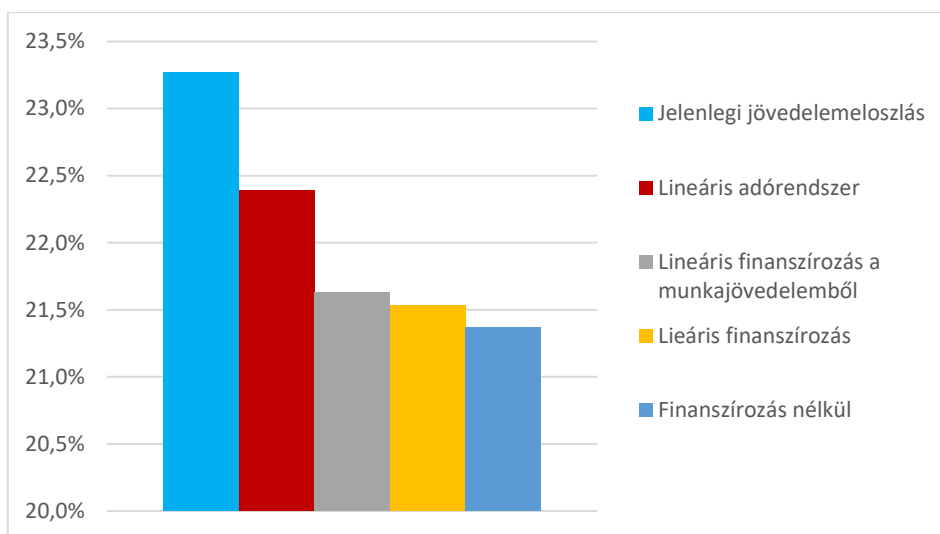
Forrás: saját szerkesztés

A KSH adatbázisában a 2018-as háztartási adatokban az egy főre jutó bruttó munkajövedelem is szerepel. Ezen adatok alapján a bruttó munkajövedelemre kivetett 12%-os többletadó fedezné az alapjövedelem költségeit. Az így kapott bruttó jövedelmet érintő teljes adózás mértéke látható a 11. táblázatban. A munkajövedelmekre kivetett adóból befolyó összeg 2318,6 milliárd forint. Ez a fajta alapjövedelem tehát finanszírozható például a személyi jövedelemadó 15%-ról történő 27%-ra való emelésével. A Gini-index értéke pedig 25,31% lenne ebben az esetben.

3.3.6. A fenti alternatívák összevetése

Látható tehát, hogy bármilyen struktúrában is vezetnénk be 20.000 forint alapjövedelmet, nagy hatása lenne a jövedelmi eloszlásra. A tizedik decilis számára a finanszírozás nélküli alapjövedelem jelentené ugyan a legnagyobb többletjövedelmet, viszont lényegesen kisebb lenne a részesedésük az összes nettó jövedelemből. Bármilyen struktúrában is képzeljük el a 20.000 forintos alapjövedelmet, a legfelső decilis részesedése mindenképpen csökkenne a jelenlegihez képest.

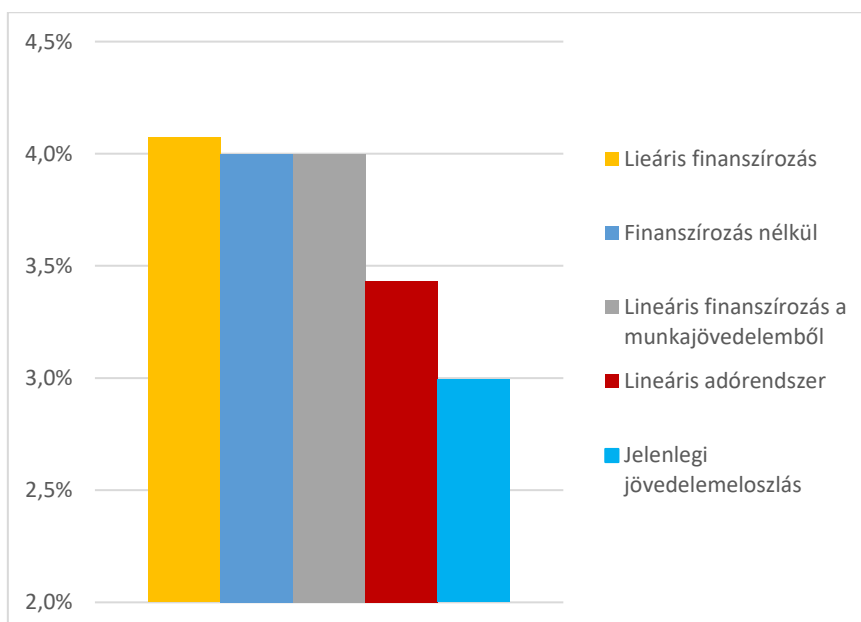
22. ábra: A 10. jövedelmi decilis részesedése a háztartások összes nettó jövedelméből

Forrás: saját szerkesztés

Az első decilisbe a legszegényebb háztartások tartoznak. Számukra az alapjövedelem lineáris finanszírozása jelentené a legnagyobb arányú felzárkózást. A lineáris finanszírozás esetében a gazdagok fizetnék az alapjövedelem költségeinek legnagyobb hányadát. Viszont a bruttó jövedelmeket nem terhelő és a munkajövedelmekből való finanszírozás is hasonló mértékben hat a legalsó decilis részesedésére az összes háztartás jövedelméből.

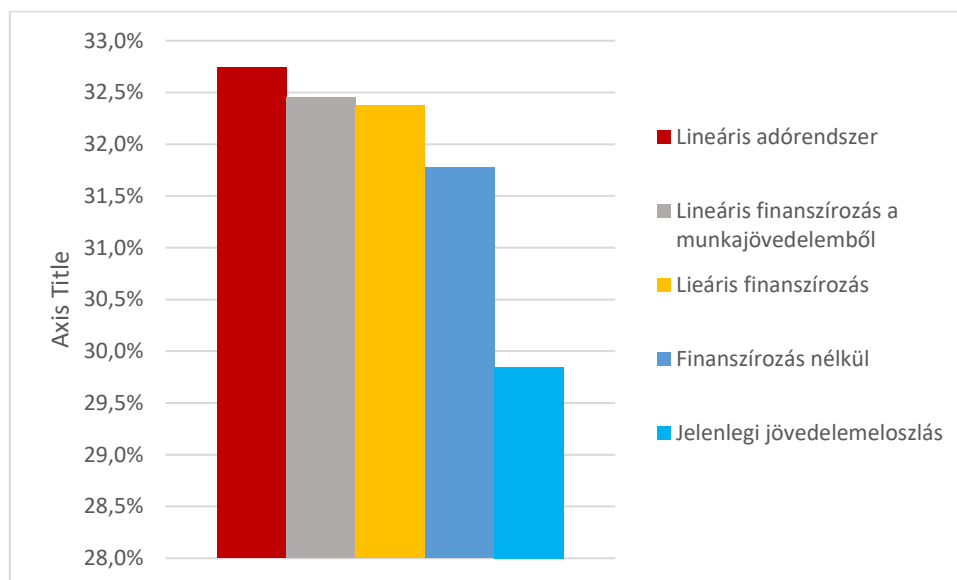
23. ábra: A legfelső jövedelmi decilis részesedése a háztartások összes nettó jövedelméből

Forrás: saját szerkesztés

Az alapjövedelem bevezetése az ismertett struktúrákban mindenképpen pozitívan hatna alsó öt decilis részesedésére a háztartások összes jövedelméből. A lakosság ezen része a lineáris adórendszer bevezetésével járna a legjobban a részesedésük tekintetében. A legkisebb felzárkózás pedig a finanszírozás nélküli alapjövedelem esetében tapasztalható.

24. ábra: Az alsó öt jövedelmi decilis részesedése a háztartások összes nettó jövedelméből

Forrás: saját szerkesztés

3.3.7. Fenti alternatívák konklúziója

A számított Gini-indexeket összevettem az Eurostat adatbázisában található értékekkel. Az Eurostat adatai alapján, az ott mért 36 ország közül Magyarország 14. pozíciót foglalja el. Összesen 13 európai országban alacsonyabb a Gini-index mint nálunk (12. táblázat).

12. táblázat: A 2018-as Gini-index és az alapjövedelem bevezetése után számított Gini-indexek összevetése és az európai országok között elfoglalt pozíció

Megnevezés	Gini-index (%)	Pozíció
Eurostat (2018)	28,70	14.
Számított érték	29,02	16.
Finanszírozás nélküli alapjövedelem	24,85	6.
Lineáris finanszírozás	25,12	6.
Lineáris adózás	26,65	8.
Munkajövedelemre kivetett lineáris adó	25,31	6.

Forrás: saját szerkesztés

Az általam számított Gini-index esetében (29,02%) két pozícióval hátrébb kerülnénk. Azt viszont látjuk, hogy bármilyen módon is vezetnénk be a 20.000 forintos alapjövedelmet, az nagyon nagy hatást váltana ki a jövedelmi egyenlőtlenségek mérséklésére. Amennyiben például a munkajövedelemre kivetett lineáris adóból finanszíroznánk a 20.000 forintos alapjövedelmet, úgy a Gini-index 3,71 százalékponttal csökkenne az általam számított jelenlegi (2018-as) Gini-indexhez (25,31%) képest. Amennyiben ezt az Eurostat által mért Gini-indexel hasonlítjuk össze (28,7%), úgy is 3,39 százalékpontos csökkenés tapasztalható (12. táblázat). Egy éven belüli ilyen mértékű csökkenése a Gini-indexnek nem szokványos. Az Eurostat által mért országokban 2010 és 2019 között mindössze egyszer fordult elő, hogy egy ország Gini-indexe több mint 3,39 százalékponttal csökkent a következő évben. Litvániában a 2010-es 37%-os Gini-index esett le 33%-ra 2011-re. A második legnagyobb év/év csökkenés már jóval kisebb mint 3,39 százalékpont. Romániában 2015-ről 2016-ra 2,7 százalékponttal, 37,4%-ról 34,7%-ra csökkent a Gini index (Eurostat, 2020). Kijelenthető tehát, hogy egy 20.000 forint összegű alapjövedelemnek szinte példátlanul nagy hatása lenne a jövedelmi egyenlőtlenségekre.

Az összes alapjövedelmi számításban lineáris adót alkalmaztam a finanszírozhatóság szemléltetésére és a Gini-index változásának megállapításához. Azért tettem mindezt, hogy olyan konstrukciókat mutassak be, amelyek megvalósítása nem lehetetlen. A Gini-indexet sokkal lejjebb lehetne szorítani, amennyiben progresszív adózást vezetnénk be, ez azonban olyan mértékben hatna a jövedelmi eloszlásra, hogy rengeteg ember érdekét sértené és politikailag ezért nehezen megvalósítható. Mivel Magyarországon jelenleg is egykulcsos a személyi jövedelemadó, ezért nem gondolom, hogy az alapjövedelem bevezetése és a progresszív személyi jövedelemadó egyszerre a közeljövőben megvalósítható.

Az alapjövedelem összegét is minden esetben 20.000 forintban határoztam meg egy hónapra. Ezt is azon megfontolásból tettem, hogy lehetőleg minél kisebb átalakításokkal finanszírozható legyen a bevezetés. A 20.000 forint nem elégséges jövedelem például az ellátás nélküliek számára, viszont még mindig több, mintha nem kapnának semmit. A munkanélküliek, és a hajléktalanok helyzetén még ez a 20.000 forint többletjövedelem is sokat segíthet.

3.4. A kutatási eredmények, következtetés

A kutatásomban először is bemutattam az általam „keresethez kötött negatív adónak” nevezett juttatást. Ez a juttatás az alapjövedelem eszméjét nem feltétlenül valósítja meg, viszont az adórendszer egyszerűbbé tételét eredményezheti és egy első lépést jelenthet az alapjövedelem vagy a negatív adó bevezetésére.

Az alapjövedelem megítélésének vizsgálata is fontos tanulságokkal szolgált. A fiatalok sokkal kevésbé ellenzik az alapjövedelem bevezetését, mint az idősebb generációk. Amennyiben a fiatalok a jövőben politikailag tudatosabb lesznek, és hasonlóan fontos lesz a számukra a politikába való beleszólás, úgy az alapjövedelem támogatottsága várhatóan magasabb lesz a körükben. Ez pozitív irányt vetít előre az alapjövedelem minél szélesebb körű bevezetését illetően. Azt is megállapítottam, hogy az országon belüli jövedelmi egyenlőtlenségek mértéke hat az alapjövedelem támogatottságára. Amennyiben magasabbak a jövedelmi egyenlőtlenségek, az alapjövedelem támogatottsága is magasabb.

Ha Magyarországon mindössze 20.000 forint alapjövedelmet vezetnénk be, melyet egyszerű módokon finanszíroznánk, jelentős mértékben csökkenne a jövedelmi egyenlőtlenség. A kutatás ezen részében bemutatott finanszírozási koncepciók közül a munkajövedelmeket nem terhelő adókból való finanszírozás, illetve a csak munkajövedelmeket terhelő finanszírozás az, amelyek a legegyszerűbb adózási módosításokkal finanszírozhatók. Előbbi például az ÁFA emelésével, utóbbi a személyi jövedelemadó emelésével elméletileg egyszerűen finanszírozható lenne. A gyakorlatban viszont ez könnyen lehet, hogy növelné az adócsalások számát, illetve nagyfokú társadalmi elégedetlenséget okozna ezen adók drasztikus növelése.

Az alapjövedelem egy következő lépcsőfok lehet a szociális rendszer kibővítésére. Ma még sokak által elképzelhetetlen, de könnyen lehet, hogy 10-20 év múlva több európai országban is be fogják vezetni valamilyen formáját, és a jövő jóléti rendszerének egyik meghatározó eleme lesz. Az, hogy az alapjövedelem valóban egy széleskörűen elterjedt rendszer lesz-e, és tényleg hasznosnak bizonyul, azt ma még nem tudjuk. Viszont, ha nem teszünk azért, hogy az alapjövedelem gondolata teret kapjon a közgondolkodásban és a politikában egyaránt, akkor sosem szerzünk tudomást ennek a rendszernek a lehetséges előnyeiről. Véleményem szerint az alapjövedelem, vagy egy ahhoz nagyon hasonló intézkedés bevezetése fontos lenne a közeljövőben azért, hogy a szerzett tapasztalatok alapján sokkal több gyakorlati érvet lehessen felsorakoztatni mellette, illetve ellene. Jelenleg az alapjövedelem támogatói nem tudnak megkérdőjelezhetetlenül érvelni az alapjövedelem mellett, hiszen a tapasztalások hiányában erre nincs lehetőségük. Az tehát, hogy az alapjövedelem hasznos vagy haszontalan gazdaságpolitikai eszköz, továbbra sem tudjuk, viszont amíg az országok nem vezetik be, ez a kérdés továbbra is megválaszolatlan marad.

IRODALOMJEGYZÉK

1. Bessenyei, I. (2007). A makroökonómia és a makrogazdasági politika újabb elméletei. Pécs: Pécsi Tudományegyetem.
2. Éber, M. Á. (2020). A csepp - A félperifériás magyar társadalom osztályszerkezete. Budapest: Napvilág Kiadó Kft.
3. Piketty, T. (2013). A tőke a 21. században. Budapest: Kossuth Kiadó
4. Samuelson A., P., & Nordhaus D., W. (2012). Közgazdaságtan. Budapest: Akadémiai Kiadó.
5. Vonderbourgh, Y., & van Parijs, P. (2005). Alapjövedelem. Budapest: Policy Agenda.

INTERNETES FORRÁSOK

1. Alaska Government. (2020). Letöltés dátuma: 2020.09.13.
forrás: <https://pfd.alaska.gov/>
2. Államkincstár, M. (2020). Családi pótlék - nevelési ellátás, iskoláztatási támogatás.
Letöltés dátuma: 2020.10.10.
Forrás:
<https://cst.tcs.allamkincstar.gov.hu/ell%C3%A1t%C3%A1sok/csal%C3%A1dip%C3%B3tl%C3%A9k.html>
3. Andor László, P. Z. (Előadó). (2020). Alapjövedelem? Garantált minimáljövedelem? Munkagarancia? Új Egyenlőség. Letöltés dátuma: 2020.10.07.
Forrás: <https://ujegyenloseg.hu/alapjovedelem-garantalt-minimaljovedelem-munkagarancia/>
4. Atkinson, A. (1996). The Case for a Participation Income. The Political Quarterly Publishing Co. Ltd., old.: 67-70. Letöltés dátuma: 2020.10.14.
Forrás: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/j.1467-923X.1996.tb01568.x>
5. Axel Marx, H. P. (2008). An unconditional basic income and labor supply: Results from a pilot study of lottery winners. The Journal of Socio-Economics , 37., 1636–1659. Letöltés dátuma: 2020.10.10.

- Forrás: https://limo.libis.be/prime-explore/fulldisplay?docid=LIRIAS1355053&context=L&vid=Lirias&search_scope=Lirias&tab=default_tab&lang=en_US
6. Bánfalvi, I., Havasi, É., Jeney, S., Radnai, G., Rakovics, M., & Szikszainé Bérces, A. (2014). A LÉT. Letöltés dátuma: 2020.10.10.
Forrás: <http://let.azurewebsites.net/upload/tanulmany.pdf>
 7. Belügyminisztérium. (2020). Letöltés dátuma: 2020.10.15.
Forrás: Havi tájékoztató a közfoglalkoztatás alakulásáról:
https://kozfoglalkoztataskormany.hu/download/8/1b/a2000/Havi%20jelent%C3%A9s_2020_aug_%28port%C3%A1l%29.pdf
 8. Bergmann, B. R. (2010). Svéd típusú jóléti állam, vagy alapjövedelem - melyik élvezzen prioritást? Esély, 68-80. old. Letöltés dátuma: 2020.10.20.
Forrás: http://www.esely.org/kiadvanyok/2010_5/04bergman.indd.pdf
 9. BIEN. (2020). Letöltés dátuma: 2020.10.06.
Forrás: <https://basicincome.org>
 10. budapest.hu. (2020). Letöltés dátuma: 2020.10.21.
Forrás: <https://koronavirus.budapest.hu/blog/2020/04/20/hasznos-informaciok-allaskeresesi-jaradek-igenylesehez/>
 11. Büttl, F., & Kis, M. (2020). Alapjövedelem 2021: Út a biztonságba.
Letöltés dátuma: 2020.10.20.
Forrás: https://mmaa.hu/wp-content/uploads/2020/10/Alapj%C3%B6vedelem-2021-%E2%80%93-%C3%A1-a-biztons%C3%A1gba_final.pdf
 12. Data Worldbank. (2019). Letöltés dátuma: 2020.09.11.
Forrás: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD>
 13. Delp, V. (2020). *charity.lovetoknow*. Letöltés dátuma: 2020.11.13.
Forrás: What Percentage of Donations Go to Charity:
https://charity.lovetoknow.com/What_Percentage_of_Donations_Go_to_Charity
 14. Eurostat. (2016). Letöltés dátuma: 2020.09.12.
Forrás: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7412086/3-31052016-AP-EN.pdf/d9ad7f43-ce6d-494b-8777-f30d42505328>
 15. Eurostat. (2020). Letöltés dátuma: 2020.09.12.
Forrás: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_di04&lang=en

16. Eurostat. (2020). Letöltés dátuma: 2020.09.11.
 Forrás:
https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nama_10_pp&lang=en
17. Eurostat. (2020). Letöltés dátuma: 2020.09.12.
 Forrás: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?lang=en&dataset=ilc_di12
18. Fisher, R. (2018). Average Salary in European Union 2016. Letöltés dátuma: 2020.09.19
 Forrás: <https://www.reinifischer.com/average-salary-european-union-2016>
19. Francisco, C. R. (2000). Letöltés dátuma: 2020.09.17.
 Forrás:
<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.1.614.6897&rep=rep1&type=pdf>
20. Friedman, M. (1968). Negative Income Tax – I. . Newsweek, 86-87. Letöltés dátuma: 2020.10.16.
 Forrás:
https://miltonfriedman.hoover.org/friedman_images/Collections/2016c21/NW_09_16_1968.pdf
21. Häni, D., & Schmidt, E. (Rendezők). (2008). Grundeinkommen - ein Kulturimpuls [Film]. Letöltés dátuma: 2020.10.16.
 Forrás:
https://www.youtube.com/watch?v=ExRs75isitw&ab_channel=danielh%C3%A4ni
22. Hiilamo, H. (2019). "Disappointing results from the Finnish basic income experiment". Letöltés dátuma: 2020.09.11.
 Forrás: re-news/heikki-hiilamo-disappointing-results-from-the-finnish-basic-income-experiment
23. Investopedia. (2020). *investopedia.com*. Letöltés dátuma: 2020.10.16.
 Forrás: <https://www.investopedia.com/terms/l/lorenz-curve.asp>
24. Jonathan Fisher, D. J. (2019). Federal Reserve Bank of Boston. Letöltés dátuma: 2020.10.10.
 Forrás: <https://www.bostonfed.org/publications/research-department-working-paper/2019/estimating-the-marginal-propensity-to-consume-using-the-distributions-income-consumption-wealth.aspx>

25. journaldunet.fr. (2019). Letöltés dátuma: 2020.09.11.
Forrás: <https://www.journaldunet.fr/management/guide-du-management/1199755-le-revenu-minimum-d-insertion-rmi/>
26. Kelly, M. (2013). Letöltés dátuma: 2020.10.16.
Forrás: www.princeton.edu: <https://www.princeton.edu/news/2013/08/29/poor-concentration-poverty-reduces-brainpower-needed-navigating-other-areas-life>
27. KSH. (2019). Letöltés dátuma: 2020.09.13.
Forrás: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/regiok/orsz/nyugdij/nyugdij19.pdf>
28. KSH. (2020). Letöltés dátuma: 2020.09.13.
Forrás: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_hosszu/h_wdsd001a.html
29. KSH. (2020). Letöltés dátuma: 2020.09.10.
Forrás: Magyarország népességének száma nemek és életkor szerint, január 1.: <https://www.ksh.hu/interaktiv/korfak/ország.html>
30. KSH. (2020). Letöltés dátuma: 2020.09.04.
Forrás: 2.1.1. A 15–74 éves népesség gazdasági aktivitása nemenként (1998–)*: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qlf001.html
31. KSH. (2020). Letöltés dátuma: 2020.09.05.
Forrás: GYORSTÁJÉKOZTATÓ: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/ker/ker2008.html>
32. KSH. (2020). Letöltés dátuma: 2020.09.02.
Forrás: 2.1.11. Foglalkoztatottak száma rész- vagy teljes munkaidős foglalkozásuk szerint, nemenként*: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qlf008.html
33. KSH. (2020). Az összes háztartás adatai jövedelmi tízedek (decilisek), régiók és a települések típusa szerint (2010–). Letöltés dátuma: 2020.09.01.
Forrás: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_zhc014a.html
34. KSH létminimum. (2014). Letöltés dátuma: 2020.09.03.
Forrás: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/letmin/letmin14.pdf>
35. Magyar Közlöny. (2020). Magyar Közlöny, 168. szám. Letöltés dátuma: 2020.09.13.
Forrás: <https://magyarkozlony.hu/dokumentumok/28355a71df35c81364501fc3590b0330343713f3/letoltes>
36. Marinescu, I. (2018. Február). NO STRINGS ATTACHED: THE BEHAVIORAL EFFECTS OF U.S. UNCONDITIONAL CASH TRANSFER PROGRAMS. NBER

WORKING PAPER SERIES, 15-18. Letöltés dátuma: 2020.10.03.

Forrás: https://www.nber.org/system/files/working_papers/w24337/w24337.pdf

37. McFarland, K. (2016). *basicincome.org*. Letöltés dátuma: 2020. 12. 30
forrás: <https://basicincome.org/news/2016/06/iran-parliament-slashes-cash-subsidies-to-citizens>
38. Murphy, J. B. (2017). *Basicincome.org*. Letöltés dátuma: 2020. 12. 25
forrás: <https://basicincome.org/news/2017/06/study-irans-basic-income-shows-not-harm-employment/>
39. nfsz.munka.hu. (2020). Letöltés dátuma: 2020.09.13.
Forrás: https://nfsz.munka.hu/cikk/78/Ki_jogosult_allaskeresesi_jaradekra
40. ohchr.org. (1948). Letöltés dátuma: 2020.08.11.
Forrás: https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/hng.pdf
41. Oktatási Hivatal. (2020). Letöltés dátuma: 2020.09.13.
Forrás:
https://www.oktatas.hu/felsooktatas/kozerdeku_adatok/felsooktatasi_adatok_kozzetetele/felsooktatasi_statistikak
42. Parijs, P. v. (2018. 4 (29. évf.) 4. sz.). Világraszóló menetelés az alapjövedelem felé: Köszönet Svájcnak! Esély, 14-17.old. Letöltés dátuma: 2020.09.20.
Forrás: http://www.esely.org/kiadvanyok/2018_4/ATT10139.pdf
43. Pénzcentrum. (2020). penzcentrum.hu. Letöltés dátuma: 2020.10.15.
Forrás: <https://www.penzcentrum.hu/karrier/ez-a-magyar-rogvalosag-10-bol-csak-1-kozmunkas-tud-kitorni-a-nyomorbol.1089761.html>
44. Pogátsa, Z. (2016). A Piketty-jelenség I. – Thomas Piketty „Tőke a Huszonegyedik Században”. Új Egyenlőség. Letöltés dátuma: 2020.09.13.
Forrás: <https://ujegyenloseg.hu/a-piketty-jelenseg-i-thomas-piketty-toke-a-huszonegyedik-szazadban/>
45. Pogátsa, Z. (2020. 06). A költségvetési deficit mítosz. Letöltés dátuma: 2020.09.13.
Forrás: <https://ujegyenloseg.hu/a-koltsegvetesi-deficit-mitosz/>
46. Scheiring, G., & Tordai, B. (2015). Biztos Alap javaslat az alapjövedelem magyarországi bevezetésére. Letöltés dátuma: 2020.09.01.
Forrás: https://mmaa.hu/wp-content/uploads/2020/10/mmaa_alapjovedelem_vitairat-final-2_0.pdf

47. Shailesh, K. (2020). *economicsdiscussion.net*. Letöltés dátuma: 2020.09.13.
Forrás: <https://www.economicsdiscussion.net/economists/gossens-first-and-second-law-of-human-enjoyment/21015>
48. ssa.gov. (2020). Letöltés dátuma: 2020.09.11.
Forrás: <https://www.ssa.gov/benefits/ssi/>
49. Szabó, Á. (2020). Elrajtolt a Budapest-Belgrád vasút fejlesztése. Letöltés dátuma: 2020.09.29.
Forrás: <https://magyarepitok.hu/vasutfejlesztes/2020/07/elrajtolt-a-budapest-belgrad-vasut-fejlesztese>
50. Tabarrok, A. (2020). Quantity Theory of Money. Letöltés dátuma: 2020.09.21.
Forrás: <https://mru.org/courses/principles-economics-macroeconomics/inflation-quantity-theory-of-money>
51. Tomka, B. (2008). A jóléti állam. Letöltés dátuma: 2020.09.11.
Forrás: http://venus.arts.u-szeged.hu/pub/torteneti/legujabbkori_egyetemes/tomka/Tomka_k09_Joleti_allam.pdf
52. Wolla, S. A. (2018). Will Robots Take Our Jobs? Letöltés dátuma: 2020.08.27.
Forrás: https://research.stlouisfed.org/publications/page1-econ/2018/01/02/will-robots-take-our-jobs?utm_medium=email&utm_campaign=201801A+Research+Newsletter&utm_content=201801A+Research+Newsletter+CID_4bdb115ede04d3b253fd70439ded022e&utm_source=Research+newslet

MELLÉKLET

13. táblázat: Munkajövedelmeket terhelő adók

Munkajövedelem adói				
2014			2020	
	Megnevezés	Mértéke a bruttó jövedelem százalékában	Megnevezés	Mértéke a bruttó jövedelem százalékában
Munkaadó adóterhei	Szociális hozzájárulási adó	27%	Szociális hozzájárulási adó	15,50%
	Szakképzési hozzájárulás	1,50%	Szakképzési hozzájárulás	1,50%
Munkavállaló adó és járulékkerhei	Személyi jövedelemadó	16%	Személyi jövedelemadó	15%
	Nyugdíjjárulék	10%	Társadalombiztosítási járulék	18,5%
	Egészségbiztosítási és munkaerőpiaci járulék	8,50%		

Forrás: https://www.nav.gov.hu/nav/szolgaltatasok/adokulcsok_jarulekmertekek/fizetendo_jar

https://nav.gov.hu/nav/ado/szocialis_hozzajarulasi_ado/ado_merteke.html

https://www.nav.gov.hu/nav/szolgaltatasok/adokulcsok_jarulekmertekek/Adotablak/Az_osszevont_adoalapo20181227.html

14. táblázat: Az alapjövedelem kutatás válaszai és az életkor közötti összefüggés Chi2 próbája
2016

Adat	Érték
szignifikancia szint	1,352128E-20
khi négyzet értéke	112,1865031
khi négyzet kritikus értéke	15,50731306
Cramer-féle C	0,107205977
Cramer-féle V	0,053913702

Forrás: saját szerkesztés

15. táblázat: Az átlagbér és az alapjövedelem megítélésének összesítő táblája 2016

ÖSSZESÍTŐ TÁBLA	
<i>Regressziós statisztika</i>	
r értéke	0,230492
r-négyzet	0,053127
Korrigált r-négyzet	-0,00605
Standard hiba	0,098787
Megfigyelések	18

Forrás: Excel által generált táblázat

16. táblázat: Az átlagbér és az alapjövedelem megítélése közti regresszióvizsgálat eredménye
2016

	<i>Koefficien sek</i>	<i>Standa rd hiba</i>	<i>t érték</i>	<i>p-érték</i>	<i>Alsó 95%</i>	<i>Felső 95%</i>	<i>Alsó 95,0%</i>	<i>Felső 95,0%</i>
Tengelymet szet	0,667002	0,0531 91	12,539 74	1,08E- 09	0,5542 42	0,7797 62	0,5542 42	0,7797 62
X változó 1	-2,3E-06	2,42E- 06	- 0,9474 8	0,3574 85	-7,4E- 06	2,83E- 06	-7,4E- 06	2,83E- 06

Forrás: Excel által generált táblázat

17. táblázat: Az átlagbér/mediánbér hányados és az alapjövedelem megítélésének
varianciaanalízise 2016

VARIANCIANALÍZIS					
	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>F szignifikanciája</i>
Regresszió	1	0,041309	0,041309	5,347737	0,034388
Maradék	16	0,123593	0,007725		
Összesen	17	0,164902			

Forrás: Excel által generált táblázat

18. táblázat: Az átlagbér/mediánbér hányados és az alapjövedelem megítélése közti
regresszióvizsgálat eredménye 2016

	<i>Koefficien sek</i>	<i>Standa rd hiba</i>	<i>t érték</i>	<i>p-érték</i>	<i>Alsó 95%</i>	<i>Felső 95%</i>	<i>Alsó 95,0%</i>	<i>Felső 95,0%</i>
Tengelymet szet	0,381808	0,1057 8	3,6094 5	0,0023 52	0,1575 64	0,6060 52	0,1575 64	0,6060 52
X változó 1	0,175088	0,0757 13	2,3125 18	0,0343 88	0,0145 83	0,3355 92	0,0145 83	0,3355 92

Forrás: Excel által generált táblázat

19. táblázat: A Gini-index és az alapjövedelem megítélésének varianciaanalízise 2016

VARIANCIANALÍZIS					
	df	SS	MS	F	F szignifikanciája
Regresszió	1	0,074758	0,074758	13,2692	0,002192
Maradék	16	0,090144	0,005634		
Összesen	17	0,164902			

Forrás: Excel által generált táblázat

20. táblázat: A Gini-index és az alapjövedelem megítélése közti regresszióvizsgálat eredménye 2016

	<i>Koefficiens</i>	<i>Standard hiba</i>	<i>t érték</i>	<i>p-érték</i>	<i>Alsó 95%</i>	<i>Felső 95%</i>	<i>Alsó 95,0%</i>	<i>Felső 95,0%</i>
Tengelymetszet	0,087521	0,147705	0,592543	0,561769	-0,2256	0,400641	-0,2256	0,400641
X változó 1	0,017717	0,004864	3,642691	0,002192	0,007406	0,028028	0,007406	0,028028

Forrás: Excel által generált táblázat

21. táblázat: A GNI és az alapjövedelem megítélésének összesítő táblája 2016

ÖSSZESÍTŐ TÁBLA	
<i>Regressziós statisztika</i>	
r értéke	0,365005
r-négyzet	0,133228
Korrigált r-négyzet	0,079055
Standard hiba	0,094516
Megfigyelések	18

Forrás: Excel által generált táblázat

22. táblázat: A GNI és az alapjövedelem megítélése közti regresszióvizsgálat eredménye 2016

	<i>Koefficien sek</i>	<i>Standa rd hiba</i>	<i>t érték</i>	<i>p-érték</i>	<i>Alsó 95%</i>	<i>Felső 95%</i>	<i>Alsó 95,0%</i>	<i>Felső 95,0%</i>
Tengelymet szet	0,747023	0,0829 68	9,003 75	1,15859 E-07	0,5711 39	0,9229 08	0,5711 39	0,9229 08
X változó 1	-4,4E-06	2,84E- 06	- 1,568 22	0,13639 315	-1E-05	1,56E- 06	-1E-05	1,56E- 06

Forrás: Excel által generált táblázat

23. táblázat: A munkanélküliségi ráta és az alapjövedelem megítélésének összesítő táblája

2016

ÖSSZESÍTŐ TÁBLA	
<i>Regressziós statisztika</i>	
r értéke	0,440891
r-négyzet	0,194385
Korrigált r- négyzet	0,144034
Standard hiba	0,091121
Megfigyelések	18

Forrás: Excel által generált táblázat

24. táblázat: A munkanélküliségi ráta és az alapjövedelem megítélése közti regresszióvizsgálat eredménye 2016

	<i>Koefficien sek</i>	<i>Standa rd hiba</i>	<i>t érték</i>	<i>p-érték</i>	<i>Alsó 95%</i>	<i>Felső 95%</i>	<i>Alsó 95,0%</i>	<i>Felső 95,0%</i>
Tengelymet szet	0,550396	0,0421 64	13,053 56	6,02E- 10	0,4610 12	0,6397 81	0,4610 12	0,6397 81
X változó 1	0,805068	0,4097 37	1,9648 4	0,0670 42	- 0,0635 4	1,6736 72	- 0,0635 4	1,6736 72

Forrás: Excel által generált táblázat

Szerzői összefoglalás

A dolgozat címe: Az alapjövedelem bemutatása, támogatottságának és bevezetésének vizsgálata	
Hallgató neve: Macher Dávid	NEPTUN kód: CBI1BC
Képzési szint: alapképzés	
Szak: gazdálkodási és menedzsment	Szakirány: logisztika & szolgáltatásmenedzsment
Témavezető neve: Dr. Jármái Erzsébet Mária; Dr. Csanádi Ágnes	Beosztása: főiskolai tanár; egyetemi docens
Tanszék: Logisztika és Menedzsment Informatika Tanszék; Pénzügy és Gazdálkodás Tanszék	

Az alapjövedelem gondolata már a XVIII. században megjelent Thomas Paine röpiratában, mégsem vált egy elterjedt gazdaságpolitikai eszközzé. Ennek ellenére egyre több figyelmet kap a téma hazánkban és szerte a világon. Az alapjövedelem egy olyan pénzbeli juttatás, amely feltétel nélkül, rendszeres időközönként biztosít készpénzt vagy számlapénzt mindenki számára, függetlenül egyéb jövedelmektől. Az alapjövedelem a társadalmi javak elosztásának egy újszerű modellje, amely szociális biztonságot nyújthat minden ember számára. Egyre több országban folyik kutatás a témában és politikai támogatottsága is fokozatosan növekszik. Magyarországon több alapjövedelem javaslat is megjelent már, és pártpolitikai támogatottsága is van hazánkban. Az alapjövedelem legfőbb céljai közé tartozik például a jövedelmi egyenlőtlenségek mérséklése, a szociális rendszer egyszerűsítése és az anyagi bizonytalanság csökkentése. Az alapjövedelem egy eszközként szolgálhat ezen társadalmi célok megvalósításához.

Jelen dolgozatomban részletesen mutatom be és elemzem az alapjövedelmet, illetve az alapjövedelem elvét megvalósító nem biztosítási alapú juttatásokat. Széleskörű szakirodalom feldolgozásával érvelek az alapjövedelem előnyei mellett úgy, hogy a lehetséges hátrányok is kellő hangsúlyt kapnak. Ezek után tanulmányozom a Magyarországon megjelent alapjövedelem javaslatokat, az általam vélt hibáik feltárásával együtt. Szekunder kutatással elemzem az összefüggést az európai országok makrogazdasági adatai és az alapjövedelem támogatottsága között lineáris regresszió segítségével. Az alapjövedelem támogatottságát az átlagbér, mediánbér, bruttó nemzeti jövedelem, Gini-index és a munkanélküliségi ráta függvényében elemzem. Megvizsgálom, hogy miként lehetne hazánkban havi 20.000 Ft

alapjövedelmet bevezetni, illetve milyen mértékű hatása lenne a jövedelemeloszlásra a különböző módokon történő finanszírozásának. Ennek bemutatásával a legfőbb célom, hogy számolásokkal alátámasztva mutassam meg, hogy az alapjövedelem nem csak egy utópia, hanem egy megvalósítható koncepció.